

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

Π.Μ.Σ. : «ΧΩΡΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ»

«ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΔΟΜΗΜΕΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕ ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ»

Διπλωματική Διατριβή Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης:

**«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΤΩΝ ΤΖΑΓΚΚΑΡΟΛΩΝ»**

Μετ. Φοιτήτρια: Ανδρέου Αναστασία

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Κωτσάκη Αμαλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ.

Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σταυρουλάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ.

Επιτροπή: Κωτσάκη Αμαλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ./ Σταυρουλάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ./
Σκουτέλης Νικόλαος, Αναπληρωτής καθηγητής Π.Κ.

ΧΑΝΙΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

Π.Μ.Σ. : «ΧΩΡΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ»

«ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΔΟΜΗΜΕΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕ ΠΡΟΗΓΜΕΝΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ»

**Διπλωματική Διατριβή Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης:
«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΤΩΝ ΤΖΑΓΚΑΡΟΛΩΝ»**

Μετ. Φοιτήτρια: Ανδρέου Αναστασία

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Κωτσάκη Αμαλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ.

Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σταυρουλάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ.

**Επιτροπή: Κωτσάκη Αμαλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ./ Σταυρουλάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ./
Σκουτέλης Νικόλαος, Αναπληρωτής καθηγητής Π.Κ.**

ΧΑΝΙΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

Για την εκπόνηση της μεταπτυχιακής αυτής εργασίας θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου προς τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Κυδωνίας και Αποκορώνου κ.κ. Δαμάσκηνο, τον Πρωτοσύγκελο της Ι.Μ.Κ.Α. Αρχιμανδρίτη κ. Δαμασκηνό Λιονάκη και ιδιαίτερα τον Οσιότατο Νικηφόρο Εικοσιδέκα, Ιερομόναχο της Μονής της Αγίας Τριάδος, που είχαν την ευγενή καλοσύνη να μου επιτρέψουν την ελεύθερη πρόσβαση σε όλους τους χώρους της Μονής και επιπλέον για την ευγενή καλοσύνη τους να ανταποκριθούν σε κάθε μου αίτημα.

Πολύτιμη υπήρξε η βοήθεια του βιβλιοθηκονόμου της Μονής κ.Αλκιβιάδη Ντουντουλάκη καθώς συνέδραμε με προθυμία στην έρευνα και τον εντοπισμό σχετικής βιβλιογραφίας για την παρούσα εργασία.

Ευχαριστώ θερμά την επιβλέπουσα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια της Σχολής Αρχιτεκτόνων Π.Κ. κα Κωτσάκη Αμαλία και την συνεπιβλέπουσα, Επίκουρη Καθηγήτρια της Σχολής Αρχιτεκτόνων Π.Κ., κα Σταυρουλάκη Μαρία, για τη βοήθεια, τις υποδείξεις και παρατηρήσεις καθώς και την κατανόηση και υποστήριξη που έδειξαν κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στην Ελεωνόρα Σεμελίδου, αρχαιολόγο, υποψήφια Διδάκτορα του Πανεπιστημίου Vrije, Amsterdam για την πολύτιμη βοήθειά της, τις συμβουλές και την συμπαράστασή της.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου που μου συμπαράσταθηκε και με βοήθησε όλο αυτό το χρονικό διάστημα και ιδιαίτερα τον σύζυγό μου και την κόρη μου για την υπομονή και την κατανόηση που έδειξαν.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αφορά την ιστορική τεκμηρίωση και τη μελέτη αποκατάστασης και μετατροπής του κτηρίου της Πρώην Ιερατικής Σχολής της Μονής Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων που βρίσκεται στο ακρωτήριο Μελέχα Χανίων Κρήτης.

Αρχικά έγινε ιστορική αναδρομή και ανάλυση των σημαντικότερων κτισμάτων της Μονής βάση βιβλιογραφικής έρευνας, έρευνας ιστορικού αρχείου και έρευνας πεδίου. Ο βασικός κορμός της εργασίας αφορά την ιστορική τεκμηρίωση, την αποτύπωση, την κατασκευαστική ανάλυση, την καταγραφή των φθορών και τις προτάσεις αποκατάστασης του κτηρίου της πρώην Ιερατικής Σχολής με σύγχρονες μεθόδους και υλικά που σέβονται το μνημείο και έχουν ως κύριο στόχο τη διάσωση του μνημείου.

Στη συνέχεια προτείνεται νέα χρήση για το κτήριο, με ήπιες αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις. Το κτήριο μετατρέπεται σε Συνεδριακό Κέντρο με στόχο την προβολή της Ορθοδοξίας και της πολιτιστικής ταυτότητας της Κρήτης, σεβόμενη το παιδευτικό ιδεώδες και το αυθεντικό ήθος που ενσάρκωνε το Ιεροδιδασκαλείο. Στο τέλος της εργασίας επιχειρείται η διεξαγωγή συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση, αποκατάσταση και μετατροπή του κτηρίου.

ABSTRACT

This Thesis focuses on the historical documentation, as well as on the restoration and conversion study of the Former Hieratical School of the Agia Triada Tzakarolon Monastery, located at Cape Melecha in Chania.

Initially, a historical review and analysis of the most important buildings of the Monastery were implemented on the basis of bibliographic research, historic archive research and fieldwork. The main body of this project concerns the historical documentation, the building's imprinting, the structural analysis, the pathology of the building and the restoration proposals of the Former Hieratic School building with modern methods and materials that respect the monument and have as the main aim the monument's preservation.

Then, a new use for the building is being proposed with mild architectural interventions. The building is being transformed into a Conference Center aiming to promote Orthodoxy, as well as the cultural identity of Crete having respect over the educational ideals and the authentic Ethos embodied in the Hieratic School. In the end, conclusions are being drawn based on the analysis, the reconstruction and the conversion of the building.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	10
1.1 ΣΤΟΧΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	10
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	11
1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ. ΤΡΙΑΔΑΣ.....	13
2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΟΝΗΣ.....	17
2.1 ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ - ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟΥ.....	17
2.2 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ.....	20
2.3 ΠΥΛΩΝΑΣ.....	21
2.4 ΚΑΘΟΛΙΚΟ.....	24
2.5 ΔΙΑΤΑΞΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΚΕΛΛΙΩΝ.....	27
2.6 ΠΥΡΓΟΣ ΚΩΔΩΝΟΣΤΑΣΙΟΥ.....	28
2.7 ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ – ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟ.....	29
2.8 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.....	32
2.9 ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ-ΟΣΤΕΟΦΥΛΑΚΙΟ.....	32
2.10 ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟ ΣΩΤΗΡΑ.....	34
2.11 ΚΙΝΣΤΕΡΝΑ.....	35
2.12 ΤΡΑΠΕΖΑ.....	36

2.13 ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ.....	38
2.14 ΝΕΟ ΗΓΟΥΜΕΝΕΙΟ.....	39
3. ΙΕΡΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ.....	40
3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	40
3.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ.....	46
3.3 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΟ.....	51
ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ	
4. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΥΡΙΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ.....	57
4.1 ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ.....	57
4.2 ΤΟΙΧΟΠΟΙΗΣ.....	57
4.3 ΠΑΤΩΜΑΤΑ – ΔΑΠΕΔΑ.....	59
4.4 ΟΡΟΦΕΣ.....	64
4.5 ΣΤΕΓΕΣ.....	66
4.6 ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ.....	69
4.6.1 ΘΥΡΕΣ.....	69
4.6.2 ΠΑΡΑΘΥΡΑ.....	72
4.7 ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΑ.....	75
4.8 ΕΠΙΤΟΙΧΙΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ.....	77

5. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΛΑΒΩΝ.....	80
5.1 ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	80
5.1.1 ΣΤΕΓΗ.....	80
5.1.2 ΔΑΠΕΔΑ- ΟΡΟΦΕΣ.....	81
5.2 ΚΑΤΑΚΟΡΥΦΑ ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	84
5.2.1 ΤΟΙΧΟΠΟΙΗΣ.....	84
5.3 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	89
5.3.1 ΜΕΤΑΛΛΙΚΟΙ ΔΟΚΟΙ.....	89
5.3.2 ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ.....	90
5.3.3 ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΑ.....	91
 6. ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ.....	95
6.1 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΣΤΕΓΗΣ.....	96
6.2 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΤΩΜΑΤΩΝ.....	97
6.3 ΤΟΙΧΟΠΟΙΗΣ.....	98
6.4 ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΕΓΗΣ.....	101
6.5 ΥΠΕΡΘΥΡΑ.....	102
6.6 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΥΓΡΑΣΙΑΣ.....	102
6.7 ΜΕΤΑΛΛΙΚΟΙ ΔΟΚΟΙ.....	104
6.8 ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ.....	104

6.9 ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΑ.....	105
7. ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ.....	106
7.1 ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.....	107
7.2 ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ.....	112
7.2.1 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ.....	112
7.2.2 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΘΕΡΜΟΧΟΜΟΝΩΤΙΚΩΝ ΙΔΙΟΤΗΤΩΝ	112
7.2.3 ΝΕΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	114
7.2.4 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ.....	114
8. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ.....	119
8.1 ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ.....	119
8.2 ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	123
9. ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	126
10.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	127
11.ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΣΧΕΔΙΩΝ.....	132

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΣΤΟΧΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αρχικός στόχος της μελέτης είναι η διάσωση του κτηρίου της Πρώην Ιερατικής Σχολής της Μονής Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων που βρίσκεται στο ακρωτήριο Μελέχα Χανίων Κρήτης. Για το σκοπό αυτό γίνεται ιστορική διερεύνηση και αποτύπωση του μνημείου, ανάλυση της κατασκευαστικής δομής του και καταγραφή των φθορών και προτείνεται μία μελέτη αποκατάστασης με σύγχρονα μέσα και συμβατά υλικά που διατηρεί την κατασκευαστική δομή και την αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του κτηρίου.

Κύριο μέλημα της μελέτης είναι ο σεβασμός στην ιστορία του κτηρίου και, ταυτόχρονα, η ανάδειξη των αξιών που αντιπροσωπεύει μέσω της νέας χρήσης που προτείνεται. Η Ιερατική Σχολή με τις υποδειγματικές αρχές της και τις εκπαιδευτικές της καινοτομίες αποτελεί παρακαταθήκη αξιών, ιδεών και οραματισμών για την παιδεία και την κοινωνία γενικότερα. Η μετατροπή της σε Συνεδριακό Κέντρο έχει ως στόχο την προβολή της ορθόδοξης

πίστης και της πολιτιστικής ταυτότητας της Κρήτης. Η νέα χρήση εντάσσεται ομαλά στο χώρο του Μοναστηριακού συγκροτήματος της Αγίας Τριάδος χωρίς να παρεμποδίζει την εύρυθμη λειτουργία της.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το 1211 οι Βενετοί κατακτούν την Κρήτη και προσπαθούν να επιβληθούν και να «ελέγξουν» τον ντόπιο ορθόδοξο πληθυσμό. Τις αντιδράσεις των Κρητών η Βενετία προσπαθεί να καταστείλει με αυστηρή πολιτική περιορισμών και απαγορεύσεων, στρατολογήσεις, βαριές φορολογίες και συχνά βίαιες μεθόδους. Παράλληλα, αποσπούν τον ανώτερο κλήρο από την Κρήτη, τη θέση των οποίων καταλαμβάνουν καθολικοί, επιδιώκοντας τον εκλατινισμό της ακέφαλης πλέον Εκκλησίας. Οι Κρητικοί εντούτοις αντίζουν και κάτω από την καθοδήγηση του Οικουμενικού Πατριαρχείου και των απεσταλμένων του, η ορθόδοξη παράδοση διατηρείται.

Όταν ο Οθωμανικός κίνδυνος πλησιάζει οι Ενετοί χαλαρώνουν τα πιεστικά μέτρα της κυριαρχίας τους και προσφέρουν παραχωρήσεις στους ορθοδόξους προκειμένου να περιορίσουν τις αντιδράσεις τους και να τους προσεταιριστούν. Άλλωστε με την πάροδο του χρόνου οι διαφορές μεταξύ των Ενετών και των Κρητών στον κοινωνικό και θρησκευτικό τομέα έχουν αμβλυνθεί. Οι Κρήτες αποκτούν οικονομική δύναμη, εμπορική δραστηριότητα

και

Εικ.1 : Τα τερρίτορια (territoria) του «*Βασιλείου της Κρήτης*» (Regno di Candia) κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας.

Πηγή: <http://www.destinationcrete.gr/el/mesaionas/venetians>

κάποιες περιορισμένες διοικητικές αρμοδιότητες. Πολλοί μεταβαίνουν στη Βενετία και έρχονται σε επαφή με τα επιτεύγματα της ιταλικής αναγέννησης. Τον πολιτισμό της αναγέννησης μεταλαμπαδεύουν στο νησί και εξελληνισμένοι ευγενείς. Χαρακτηριστική είναι η άνθηση της κρητικής λογοτεχνίας αλλά και εικονογραφίας.

Οι Ενετοί παίρνουν μέτρα υπέρ των ορθοδόξων, επιτρέποντας την ίδρυση μονών και την επιβολή του κοινοβιακού συστήματος. Ο μοναχισμός εκείνη την εποχή γνωρίζει την μεγαλύτερη ακμή του με περισσότερα από χίλια μοναστήρια και έξι χιλιάδες μοναχούς, λίγοι από τους οποίους έχουν επιλέξει συνειδητά το μοναχικό βίο. Οι μονές αποκτούν μεγάλα περιουσιακά στοιχεία από τους ιδρυτές και αφιερωτές. Με τον τρόπο αυτό οι Κρήτες προστατεύουν την περιουσία τους από την επικείμενη Τουρκική κατάκτηση. Πρόσωπα που αναλαμβάνουν την ανέγερση των μονών είναι αρεστά τόσο από τους Ενετούς όσο και από τους ντόπιους.

Σημαντικές προσωπικότητες της εποχής που αναλαμβάνουν το ρόλο της ανέγερσης αλλά και αποκατάστασης μονών είναι ο ιατρός Ιωάννης Χαρτοφύλακας που ανακαίνισε τη Μονή Χρυσοπηγής, οι Βλάσιος Κύπριος και Βενέδικτος Τζαγκαρόλος που ανέγειραν τη Μονή Γωνιάς, ο Μητροπολίτης Φιλαδέλφειας Γαβριήλ Σεβήρος τη Μονή του Άγιου Γεωργίου του Κερατιδιώτη, ο Μητροφάνης Φασιδώνης τη Μονή Γουβερνέτου κ.α. Οι αδερφοί Ιερεμίας και Λαυρέντιος Τζαγκαρόλος, ορθόδοξοι με ενετοκρητική καταγωγή, αναλαμβάνουν την ίδρυση της Αγίας Τριάδος, καθώς και

την ανασυγκρότηση των μονών Γουβερνέτου και Αγίας Κυριακής.

[1]

1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Η Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή της Αγίας Τριάδος των Τζαγκαρόλων είναι ένα από τα πιο σημαντικά μοναστηριακά συγκροτήματα του τέλους της Βενετοκρατίας στην Κρήτη με πλούσια προσφορά στην Ιστορία και την Παιδεία του νησιού. Αποτελεί το μεγαλύτερο κτιριακό συγκρότημα στην Κρήτη και βρίσκεται στους πρόποδες της οροσειράς του Σταυρού, στη θέση «Τζομπόμυλος» του ακρωτηρίου Μελέχα (Εικ.2-3). Η Μονή απέχει 15 χιλιόμετρα από την πόλη των Χανίων και βρίσκεται πολύ κοντά

Εικ.2 : Η θέση της Μονής Αγίας Τριάδος στο Ακρωτήριο Μελέχα από το Google Earth

στο Αεροδρόμιο και την Μονή Γουβερνέτου.

Η Μονή έχει έντονα Μανιεριστικά στοιχεία και αποτελεί το χαρακτηριστικότερο δείγμα της κρητικής Αναγέννησης στον τομέα της αρχιτεκτονικής.

Η παλαιότερη σωζόμενη ιστορική πηγή για τη Μονή της Αγίας Τριάδος θεωρείται ο Κώδικας, τον οποίο δημοσίευσε ο καθηγητής Ν. Β. Τωμαδάκης. Επίσης σημαντικές πληροφορίες αντλούμε από την «*Ιστορία της Ιεράς Μόνης της Αγίας Τριάδος*» που συνέγραψε ο επίσκοπος Ιεροσητείας Γρηγόριος Παπαδοπετράκης, ο οποίος υπήρξε ηγούμενος της Αγίας Τριάδος. Ο θεολόγος Λ. Πετράκης, ο οποίος επιμελήθηκε την έκδοση του Χρονικού του Παπαδοπετράκη, κατέγραψε την ιστορία της μονής μετά το 1880 και ως το 1967. Όλοι σχεδόν οι περιηγητές που πέρασαν από το 18^ο αιώνα στην Κρήτη, κάνουν περισσότερο ή λιγότερο εκτεταμένες αναφορές στην εντυπωσιακή μονή, όπως ο G.Gerola στο έργο του «*MONUMENTI VENETI DELL' ISOLA DI CRETA*» και ο R.Pashley στο έργο «*TRAVELS IN CRETE*»

Σύμφωνα με το Χρονικό, οι ιδρυτές της Μονής ήταν ο Ιερεμίας και ο Λαυρέντιος Τζαγκαρόλος, της Βενετοκρητικής οικογένειας των Τζαγκαρόλων. Οι Τζαγκαρόλοι ήταν άτομα με

αρχαιοελληνικές αλλά και λατινικές σπουδές, ιδιαίτερα μορφωμένοι και με μεγάλο κύρος Έχοντας πίστη στο ορθόδοξο δόγμα ασπάστηκαν τον μοναχισμό και μόνασαν αρχικά στην Μονή Γουβερνέτου. Όμως, λόγω προστριβών με τους άλλους ορθόδοξους μοναχούς, αναγκάστηκαν να φύγουν και να ιδρύσουν νέα μονή.

Σύμφωνα με την παράδοση, στη θέση της μονής υπήρχε ένας μικρός ναός των Αγίων Αποστόλων με ιερομόναχο τον Ιωσήφ, ο οποίος δώρισε την έκταση στους Τζαγκαρόλους, όταν έμαθε το σκοπό τους. Μεγάλη έκταση δώρισε επίσης στη μονή και ο μεγαλοκτήμονας της περιοχής Ιάκωβος και άλλοι κτηματίες. Ο Ιερεμίας ταξίδεψε ως το Άγιο Όρος και συγκεκριμένα στις Μονές Βατοπεδίου και Μεγίστης Λαύρας, προκειμένου να αντιγράψει σχέδια. Όταν επέστρεψε το 1612, με τη βοήθεια του αδερφού του άρχισε την οικοδόμηση της Μονής. [2]

Σύμφωνα με μια σειρά Ενετικών εγγράφων της απογραφής των μονών της Κυδωνίας του 1637, στη θέση της Αγίας Τριάδος υπήρχε ο ναός του Αγίου Παύλου με μερικά κελιά και λειτουργούσε ως μοναστήρι. Η τοποθεσία ανήκε στον ιερομόναχο Ιωακείμ Σοφιανό. Μετά το θάνατό του Σοφιανού, εξαιτίας της κακοδιαχείρισης της περιουσίας που άφησε στη Μονή, οι αρμόδιοι

επίτροποι της Βενετικής κυβέρνησης σε θέματα μοναστηριών αναθέτουν την οργάνωση, την ηγουμενία και τη μετατροπή της Μονής σε κοινόβιο στον ορθόδοξο ιερομόναχο Ιερεμία Τζαγκαρόλο. [3] Ο Ιερεμίας Τζαγκαρόλος υπήρξε μία από τις πιο λαμπρές προσωπικότητες του μοναχικού και εκκλησιαστικού κόσμου της Κρήτης. Καταγόμενος από εύπορη λατινογενή οικογένεια είχε λάβει βαθύτατη μόρφωση επί πολλών θεμάτων. Ήταν πρόσωπο κοινής αποδοχής τόσο στους κύκλους των ορθοδόξων όσο και στους ενετικούς λόγω της ευγενικής του καταγωγής και από την αλληλογραφία του φαίνεται ότι συνδεόταν με εξέχοντα πρόσωπα της εποχής.

Εικ.3 : Αποψη της Μονής Αγίας Τριάδος από το Google Earth

Η κατασκευή της Μονής έχει ήδη ξεκινήσει το 1613 και ο Ιερεμίας πεθαίνει γύρω στο 1634 πριν την αποπεράτωσή της. Ο αδελφός του, Λαυρέντιος Τζαγκαρόλος αναλαμβάνει την ολοκλήρωσή της. Το 1645, έτος κατάκτησης των Χανίων από τους Τούρκους, διακόπτεται η κατασκευή και απαγορεύονται οι οικοδομικές εργασίες. Οι πτέρυγες μένουν ημιτελείς ενώ στο καθολικό δεν έχει ολοκληρωθεί ο τρούλος. [3]

Η Μονή πολλές φορές κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας αδυνατεί να διαχειριστεί την περιουσία της παρόλο που είναι αρκετά σημαντική και συνεχώς αυξανόμενη από δωρεές πιστών οι οποίοι ήθελαν να διασφαλίσουν από τους Τούρκους τις ιδιοκτησίες τους. Σε έγγραφο της περιόδου αυτής η Μονή αναφέρεται ως «Σελβιλή Μοναστήρ» δηλαδή μοναστήρι με τα κυπαρίσσια από τη δεντροστοιχία των κυπαρισσιών που βρίσκονται ως σήμερα στο δρόμο που οδηγεί στην κεντρική πύλη του συγκροτήματος. [1]

Το 1821 το μοναστήρι υφίσταται την λεηλασία των Τούρκων με φθορές στα κτίρια και καταστροφές πλήθους κινητών σκευών, κειμηλίων και του αρχιερακού υλικού και παραμένει έρημο για έξι χρόνια. Το 1827 δίνεται άδεια συνέχισης κάποιων οικοδομικών εργασιών και επισκευών. Ο τρούλος προστίθεται μετά

το 1830, χάρη στην ελαστικότερη στάση των Αιγυπτίων κυριάρχων. Το 1836 οι μοναχοί επικαλούμενοι την καταστροφή του Κώδικα κατορθώνουν την επιβεβαίωση της ανακήρυξης της Μονής ως Σταυροπηγιακή από το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως. [3]

Το 1854 προστίθενται στο καθολικό της Μονής τα δύο παρεκκλήσια του ορόφου και η περίπλοκη σκάλα που οδηγεί σε αυτά. Η επανάσταση του 1866 δεν έπληξε τη Μονή λόγω διπλωματικών ενεργειών πρόληψης που είχε πάρει ο ηγούμενος Γρηγόριος Παπαδοπετράκης.

Από το 1834 επιτρέπεται στους Έλληνες η λειτουργία Ελληνικού σχολείου. Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας συντηρούνται πολλά σχολεία των Χανίων από την περιουσία της Μονής. Το 1892 ιδρύεται στην Αγία Τριάδα Ιεροδιδασκαλείο το οποίο εξελίσσεται σε Ιερατική σχολή και από το 1930 σε Εκκλησιαστική Σχολή για τη λειτουργία της οποίας χτίζεται η ανατολική πτέρυγα της Μονής, η οποία ανέδειξε σπουδαίες σύγχρονες προσωπικότητες του εκκλησιαστικού χώρου και των επιστημών.

Κατά τη διάρκεια της επανάστασης 1896-97 η μονή μετατράπηκε σε νοσοκομείο των επαναστατών και στρατηγείο της

επανάστασης, ενώ έδινε παράλληλα άσυλο σε οικογένειες της περιοχής. Το 1901 αποφασίστηκε η διάλυση της Μονής και η συγχώνευσή της με το Γουβερνέτο, προκειμένου να διευκολυνθεί η λειτουργία της Σχολής και η διαμονή των διδασκόντων και των μαθητών σε αυτή. Η ενέργεια αυτή δεν υλοποιήθηκε λόγω των αντιδράσεων των μοναχών. Μετά την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1924, μεγάλο μέρος της περιουσίας της μονής περιήλθε στα «Εφεδρικά Ταμιά».

Μετά την κατάρρευση του αλβανικού μετώπου, μεταφέρθηκαν στην περιοχή εφόδια και πυρομαχικά του ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού. Οι Γερμανοί το 1941, προσπαθώντας να τα εντοπίσουν, προξένησαν νέες καταστροφές στα ιστορικά κτίρια της Μονής. Με την κατάληψη του νησιού εγκατέστησαν στη Μονή τη Σχολή Αντιαεροπορικού Πυροβολικού και τη Σχολή Έφεδρων Αξιωματικών. Από το Φεβρουάριο του 1944, το μοναστήρι έγινε τόπος στρατωνισμού της φρουράς.

Η Μονή σήμερα λειτουργεί έχοντας επτά μοναχούς. Οι πηγές εσόδων της είναι η εκμετάλλευση των γεωργικών προϊόντων των εκτάσεών της, κυρίως του οίνου και του λαδιού. Αποτελεί ένα από τα πιο τουριστικά μοναστήρια της Κρήτης. Μετόχια της είναι οι

μονές Αγίου Ιωάννη του Ελεήμονος στον Παζινό, Θεοτόκου στην Περβολίτσα, Αγίου Γεωργίου στη Χαροντιά, Αγίου Γεωργίου στο Καρύδι και ο Προφήτης Ηλίας Μουρνιών. [4]

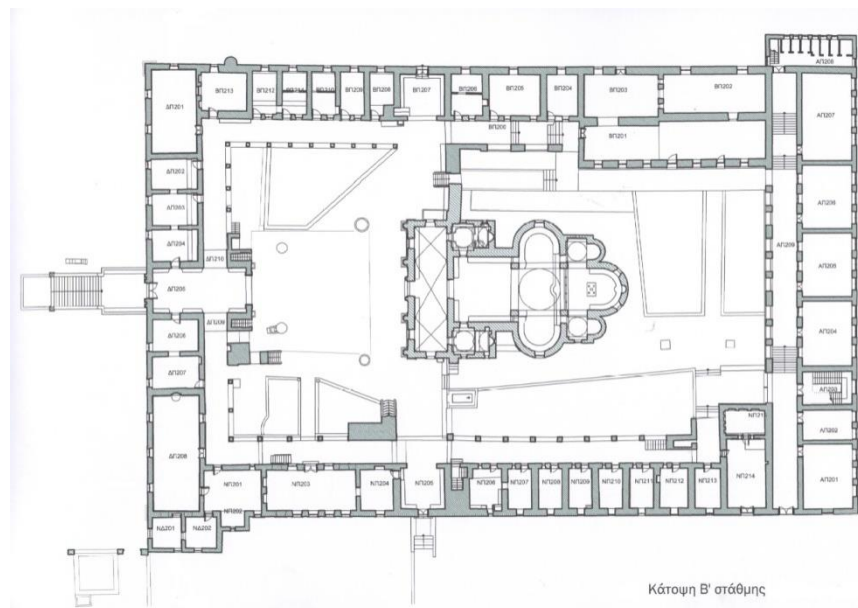
Σύμφωνα με την υπ. Αρ. ΥΑ 9252/294/5-2-1948 και το ΦΕΚ 29/Β/23-2-1948 η Μονή Αγίας Τριάδος χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο και με την ΥΑ Α/Φ31/36852/2942/12-10-1973 και το ΦΕΚ 1242/Β/16-10-1973, η περιοχή της Μονής χαρακτηρίστηκε ως αρχαιολογικός χώρος, τόπος ιστορικός και ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, που χρειάζεται ειδική κρατική προστασία. [30]

2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ

2.1 ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ- ΓΕΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΕΡΙΒΟΛΟΥ

Αρχικά τα μοναστηριακά συγκροτήματα ήταν ένα σύνολο κτισμάτων ελεύθερα διατεταγμένων. Η ιδέα για μια πιο ορθολογική συγκρότηση των κτισμάτων του μοναστηριού, διαμορφώθηκε με την πάροδο του χρόνου, παράλληλα με την ανάπτυξη και την οργάνωση του μοναχισμού. Άρχισε δηλαδή σταδιακά να γίνεται φανερή η ανάγκη για ένταξη αυτών των κτισμάτων σ' ένα ενιαίο κτιριολογικό σύνολο, σύμφωνα με ορισμένους κανόνες. Έτσι, αφού πέρασε κάποια μεταβατικά στάδια, καθιερώθηκε ο οριστικός τύπος διάταξης που είναι πλέον χαρακτηριστικός για τη βυζαντινή μοναστηριακή αρχιτεκτονική, κυρίως αυτήν που αναπτύχθηκε μέσα στα όρια του ελληνικού χώρου.[5]

Ο αρχιτεκτονικός τύπος των μοναστηριών, ο οποίος καθιερώθηκε σε όλο τον Ορθόδοξο κόσμο, είναι ο φρουριακός, με τις ειδικές και τοπικές ιδιαιτερότητες. Το γενικό περίγραμμα του συγκροτήματος απέκτησε ένα συγκεκριμένο κλειστό σχήμα με

Εικ.4: Γενική κάτοψη ισογείου της Μονής της Αγίας Τριάδος των Τζαγκαρόλων
Πηγή: Αποτύπωση της αρχ. μηχ. Ξένη Σίμου [6]

σαφή, πεπερασμένα όρια. Στην περιφέρεια του σχήματος αυτού αναπτύσσονται τα επί μέρους κτίσματα, σε συνεχή παράθεση, ώστε να απομονώνουν την κοινότητα από τον έξω κόσμο. Αυτή η περιφερειακή γραμμική ανάπτυξή τους, επιτρέπει να αφήνεται στο εσωτερικό ένας μεγάλος ενιαίος ελεύθερος χώρος, η μοναστηριακή αυλή, που αποτελεί και το ζωτικό χώρο του συνόλου. Στην

τελευταία ανοίγονται τα περιβάλλοντα κτίσματα και σ' αυτήν συγκεντρώνεται όλη η ζωή και η κίνηση των μοναχών. Στη μέση της τοποθετείται το καθολικό, το οποίο αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο του συνόλου, λόγω της δεσπόζουσας κεντροβαρικής θέσης του (Εικ.4).

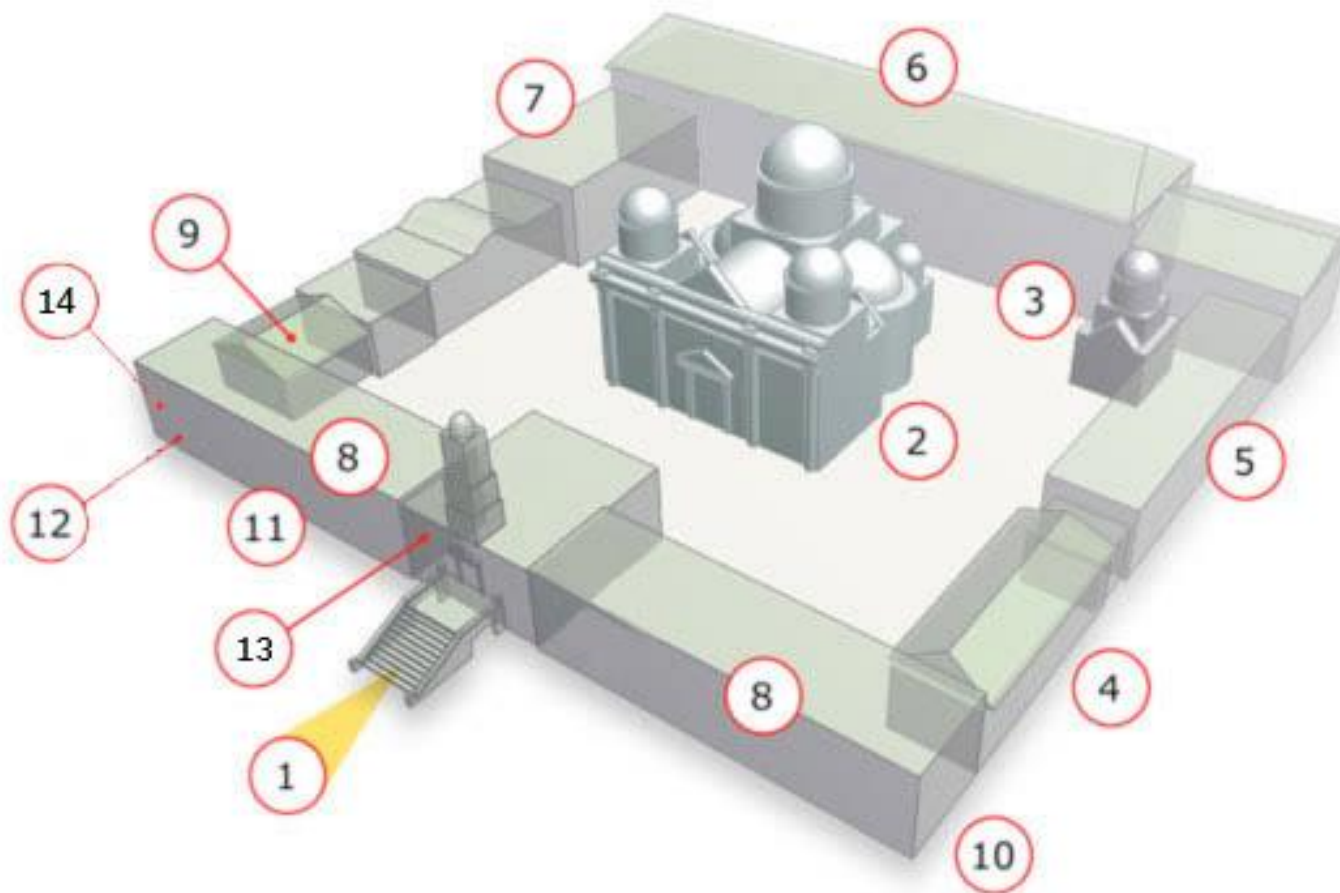
Η μοναστηριακή κοινωνία, σύμφωνα με την οριστική διάταξη που απέκτησε, είναι κλειστή και εσωστρεφής. Επιζητά να δημιουργήσει μια ζωή δική της, απομονωμένη, εσωτερική. Έτσι υπηρετεί, αλλά και εκφράζει άμεσα, το βασικό ιδεώδες του μοναχισμού, δηλαδή τη φυγή από τα εγκόσμια και τη στροφή προς τα μέσα.

Η διάταξη της Μονής της Αγίας Τριάδος των Τζαγκαρόλων χαρακτηρίζεται από αυστηρή συμμετρία. Κύριο χαρακτηριστικό είναι η συνειδητή άρνηση κάθε είδους συνθετικής ελευθερίας και η διάρθρωση της με βάση μια τυπική, γεωμετρική, κανονικότητα. Το περίγραμμα του περιβόλου είναι ορθογώνιο με διαστάσεις 53x83 μ. και το εντυπωσιακό καθολικό τοποθετείται στο κέντρο του, αποτελώντας γεωμετρικό και πνευματικό κέντρο. Η τοποθέτηση του ναού στο κέντρο του συγκροτήματος τονίζει τη σημασία του, ενώ παράλληλα καθίσταται ορατός από όλους.

Ταυτόχρονα στη Μονή υπάρχει ένας γενικός άξονας συμμετρίας, που υποδηλώνεται βασικά από τις κύριες εισόδους του περιβόλου και του καθολικού και είναι περισσότερο αντιληπτός στο χώρο της εσωτερικής αυλής. Ο κύριος και καθοριστικός παράγοντας της μορφής της διάταξης της Μονής ήταν οι επιδράσεις του ύφους της δυτικής αρχιτεκτονικής της περιόδου εκείνης (Μπαρόκ-Μανιερισμός), που ως γνωστόν, ήταν ιδιαίτερα έντονες στη βενετοκρατούμενη τότε Κρήτη. Εκτός από τη Μονή της Αγίας Τριάδος μοναστηριακό συγκρότημα στην Κρήτη με κανονική διάταξη θεωρείται η Μονή Γωνιάς.

Τα νεώτερα χρόνια, ιδίως από το 19ο αιώνα και έπειτα συγκροτήματα με κανονική διάταξη δεν είναι πολλά, αντιπροσωπευτικά δείγματα όμως βρίσκουμε σε όλη την Ελλάδα. Εδώ μπορούμε να αναφέρουμε τη νεώτερη Μονή Ξένιας στην Όθρυ και τη Μονή της Αγίας Λαύρας στα Καλάβρυτα. Είναι φανερό ότι τα συγκροτήματα αυτά έχουν αποβάλει το λαϊκό χαρακτήρα και παράγοντας των συνθέσεων τους είναι οι επιδράσεις του ύφους της επίσημης αρχιτεκτονικής των νεώτερων χρόνων, δηλαδή του κλασικισμού.[5]

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ ΣΤΗ ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΤΩΝ ΤΖΑΓΚΑΡΟΛΩΝ

1. Κύρια είσοδος- Πυλώνας
2. Καθολικό
3. Ναΐσκος Σωτήρος Χριστού
4. Ηγουμενείο
5. Οστεοφυλάκιο
6. Πρώην Ιερατική σχολή
7. Μουσείο
8. Κελιά μοναχών
9. Γραφεία Ι. Μονής
10. Κελάρια κρασιού
11. Ελαιουργείο
12. Πωλητήριο προϊόντων
13. Έκθεση προϊόντων
14. Βιβλιοθήκη

Εικ.5: Τρισδιάστατη απεικόνιση της Μονής της Αγίας Τριάδος των Τζαγκαρόλων

Πηγή: <http://iscreta.gr/2015/09/ιερά-μονή-αγίας-τριάδας-τζαγκαρόλων-σ/>

2.2 ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

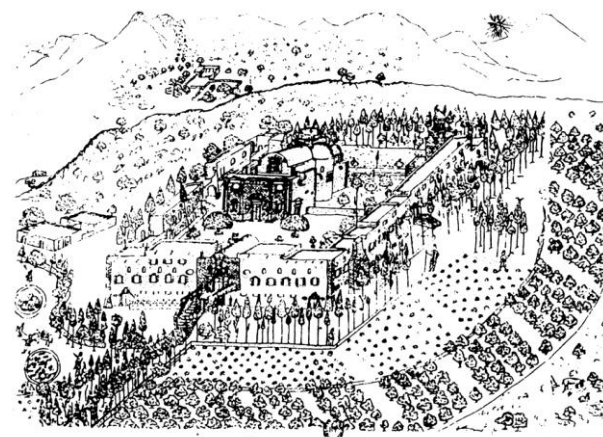
Τα βυζαντινά μοναστήρια αποτελούν μία μικρογραφία της πόλης, είναι δηλαδή ένα σύνολο ανθρώπων που έχουν κοινό γνώρισμα την φυγή από τα εγκόσμια και την προσήλωση τους στον Θεό.

Όπως κάθε αρχαία και μεσαιωνική πόλη είχε τα τείχη της για να προσταπεί από τις επιδρομές των εχθρών, έτσι και τα βυζαντινά μοναστήρια περικλείονταν από ισχυρά και ψηλά τείχη, προκειμένου να διαφυλάξουν τα ανεκτίμητα κειμήλια που είχαν αλλά και να παρέχουν τη δυνατότητα ασφαλούς καταφυγίου αλλά και άμυνας. [7]

Η Μονή της Αγίας Τριάδος των Τζαγκαρόλων, όπως ήδη έχει αναφερθεί, έχει την τυπική βυζαντινή διάταξη, σχηματίζει δηλαδή ένα κλειστό τετράπλευρο (Εικ.6). Κυρίαρχο στοιχείο του συγκροτήματος αποτελούν οι μορφές από την κλασική αρχαιότητα. Το ορθογωνικής κάτοψης κτηριακό συγκρότημα βρίσκεται στη βάση ενός χαμηλού υψώματος (Εικ.7). Οι κτήτορες με μια έξυπνη λύση αξιοποιούν το επικλινές έδαφος και το μετατρέπουν σε μια τεχνητή επίπεδη αυλή, κάτω από την οποία υπάρχει μεγάλη

Εικ.6 : Αποψη της Μονής Αγίας Τριάδος
Πηγή: CHANIA AERIAL CREATIONS

Εικ. 7: Η Μονή Αγίας Τριάδος των Μουρτάρων. Σκίτσο του Barskij(1745)
Πηγή: <http://orthodoxcrete.com/el/places/holy-trinity-monastery/>

δεξαμενή και οι κύριες αγροτικές εγκαταστάσεις. Η λύση αυτή βασίζεται στο έργο του γνωστού αρχιτέκτονα Sebastiano Serlio και τη συναντούμε επίσης στη Μονή Γωνιάς, που κτιζόταν την ίδια εποχή από τον Βενέδικτο Τζαγκαρόλο. Το συγκρότημα εδράζεται σε ισχυρά θολωτά υπόγεια από λαξευτή τοιχοποιία, ενώ στο κέντρο υπάρχει μια μεγάλη δεξαμενή.

Η Μονή αρχικά αποτελείτο από τρεις πτέρυγες, οι οποίες περιέβαλαν τη μεγάλη αυλή με το καθολικό. Η ανατολική πλευρά που περιελάμβανε το κοιμητήριο, έκλεινε από ένα ψηλό τοίχο μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αι., οπότε εκεί κτίστηκε το μεγάλο κτήριο της Ιερατικής Σχολής. Εξωτερικά η Δυτική πλευρά και ένα μέρος της Νότιας είναι τριώροφες από την αρχική κατασκευή και από προσθήκες στο τέλος του 20^{ου} αι. Εσωτερικά είναι διώροφες με υπόγειους τους εξωτερικά ισόγειους χώρους.

Σε αντίθεση με άλλα βυζαντινά μοναστήρια, το τείχος της Μονής δε διαθέτει πύργους στις γωνίες του, ούτε επάλξεις, οι οποίοι χρησίμευαν για την ενδυνάμωση του (π.χ. Μοναστήρι Αγίου Ιωάννου του Θεολόγου Πάτμου). Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τον μαντρότοιχο που υπήρχε αρχικά στην Ανατολική πλευρά, δείχνει ότι δεν υπήρχε μέριμνα για την ενίσχυση του φρουριακού

του χαρακτήρα. Η άποψη αυτή ενισχύεται από τα ανοίγματα που υπήρχαν στην εξωτερική πλευρά του τείχους καθώς και από τις δευτερεύουσες πύλες που υπάρχουν στη Νότια και Βόρεια πλευρά της Μονής. Η αρχική διάρθρωση της Μονής σε τρεις πτέρυγες παρατηρείται και σε άλλα μοναστήρια της περιόδου όπως η Μονή Γωνιάς και η Μονή Γουβερνέτου.

2.3 ΠΥΛΩΝΑΣ

«Ο πυλώνας αναγεννησιακός, πολυδουλεμένος για μεταβυζαντινό μοναστήρι. Το πιο φημισμένο κρητικό μοναστήρι μετά το Αρκάδι, η Αγία Τριάδα των Τζαγκαρόλων. Πυλώνας που σε παίρνει μακριά, στην Ιταλία. Έξερρη, ανάγλυφη σύνθεση βάθρα δίδυμα, κολόνες δίδυμες. Ύστερα γείσο. Αποπάνω και ζερβοδέξα, από δυο μικρά κολονάκια στεφανωμένα με μικρό αέτωμα. Και στη μέση επιγραφή χαραγμένη σε πλάκα που τη στεφανώνει αζονικό αέτωμα. Να τί γράφει η επιγραφή:

**«ΗΝ ΚΑΙ ΗΝ ΚΑΙ ΗΝ ΑΛΛ' ΕΝ ΗΝ ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΕΣΤΑΙ
ΦΩΣ ΚΑΙ ΦΩΣ ΚΑΙ ΦΩΣ, ΑΛΛ' ΕΝ ΦΩΣ-
ΕΙΣ ΘΕΟΣ ΟΝΤΩΣ, ΑΧΛΑ (1631)»**

Ωστε ο πυλώνας χτίστηκε τα 1631.

Αρχιτεκτονική σύνθεση φορτωμένη, παραφορτωμένη ο πυλώνας. Και να συλλογιστείς ότι οι κήτορες του μοναστηριού των Τζαγκαρόλων

ήτανε τα δυο αδέρφια Λαυρέντιος και Ιερεμίας και ο ένας ο Ιερεμίας πήγε στ' Αγιονόρος να βρει το σχέδιό του. Βλέπεις η φύτρα τους, η γενιά τους ήτανε βενετσιάνικη παρ' όλο που η φαμίλια τους ανήκε στην Ορθοδοξία. Έτσι πυργώσανε αρχιτεκτονική της Δύσης - ιταλιάνικη αναγέννηση. Εξόν απ' το καθολικό που βαστάει μονάχα στην κάτοψή του από το Όρος, τ' Αγιονόρος. Το καντράρισμα αυτής της τοξογυρισμένης πύλης στάθηκε τούτο το φλόαρο και μάταιο στόλισμα που βλέπεις, σημαιοστόλισμα από πλήθος ξενόφερτες πέτρινες παντιέρες. Κι αν θες και καμιά φωναχτή και γνώριμη επίδραση - τα τρία μικρά αετώματα της πόρτας του πυλώνα του μοναστηριού, βαστάνε και θυμίζουνε τη φάτσα της εκκλησιάς του *San Giorgio dei Greci*, στη Βενετιά. Και ακόμα ίδιο σχέδιο κι επίδραση με τρία αετώματα έχουμε βρει στη βορινή πύλη της φημισμένης εκκλησιάς της Φανερωμένης στο Τζάντε.» [8]

Στο παραπάνω κείμενο, ο Βασιλειάδης περιγράφει πολύ γλαφυρά και με έναν ποιητικό τρόπο τον πυλώνα της Αγίας Τριάδος στο βιβλίο του «*ΚΤΙΣΜΑΤΑ ΠΟΥ ΜΟΝΑΖΟΥΝ*».

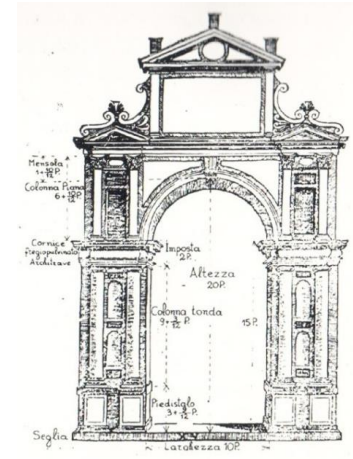
Η είσοδος-πυλώνας της Μονής, που ανεγέρθηκε το 1631, είναι τοποθετημένη στο σημείο που καταλήγει ο δρόμος. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο R. Pashey στο έργο του “*Travels in Crete*”, κατά την επίσκεψή του στο μοναστήρι το 1833, η Αγία Τριάδα περιβαλλόταν από ψηλά κυπαρίσσια, ενώ μια μεγάλη λεωφόρος οδηγούσε στην κύρια είσοδο του μοναστηριού (Εικ.11). [28]

Μία μεγαλοπρεπής πέτρινη κλίμακα οδηγεί στην είσοδο, το σχέδιο της οποίας είναι βασισμένο σε σχέδιο του γνωστού αρχιτέκτονα του 16^{ου} αι. S. Serlio. Ο Ιερεμίας αξιοποιεί δημιουργικά τα στοιχεία που υπάρχουν στο έργο του Serlio και προσαρμόζει τις προσφερόμενες λύσεις στη διαμόρφωση του συγκεκριμένου χώρου και τις καθιερωμένες παραδοσιακές ανάγκες μιας ορθόδοξης Μονής (Εικ.8-9). [1]

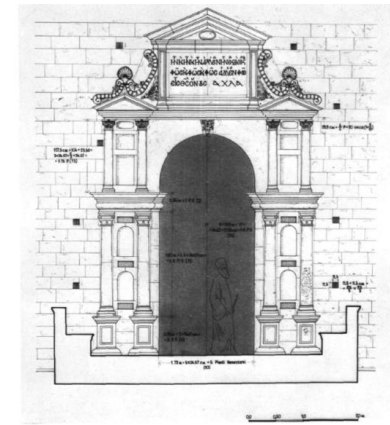
Η είσοδος σχηματίζει έναν επιμήκη υψηλό, κυλινδρικό θόλο, ο οποίος διαπερνά το παχύ τείχος του περιβόλου και οδηγεί στην εσωτερική αυλή. Ο θολωτός αυτός διάδρομος καλείται διαβατικό και τονίζεται με ένα λαξευτό τόξο από την ανατολική του πλευρά. Λόγω της συμμετρίας που υπάρχει στο συγκρότημα μπορεί κανείς να δει από τον δρόμο, τόσο την κεντρική είσοδο, όσο και την πύλη του Καθολικού.

Η τοξωτή κεντρική πύλη πλαισιώνεται από διπλούς ιωνικούς κίονες, που πατούν πάνω σε ψηλές ορθογώνιες βάσεις. Το κενό μεταξύ των κιόνων συμπληρώνεται με δύο κόγχες και διάτρητες «πινακίδες» στα ενδιάμεσα. Ακολουθεί δεύτερη σειρά με διπλούς κορινθιακούς κίονες με τριγωνικά αετώματα και επίστεψη από ανθήμια και έλικες. Το μεσαίο τμήμα καταλαμβάνει επιγραφή σε δύο πλάκες, πλαισιωμένη από παραστάδες και ανάγλυφο πλαίσιο, που καταλήγει επίσης σε αέτωμα με διακοσμητικό στοιχείο ελλειψοειδές πλαίσιο (Εικ.10). [1]

Η κεντρική πύλη έκλεινε με δίφυλλη ξύλινη θύρα επενδυμένη με σιδερένιους δοκούς. Φυλασσόταν από μοναχό, καλούμενος ως θυρωρός ή πυλωρός, ή πορτάρης που διέμενε σε κελί που υπήρχε στα πλάγια του διαβατικού (θυρωρείο). Με τη

Εικ.8 : Sebastiano Serlio "Libro straordinario" Porta XV

Εικ. 9: Το θύρωμα της κεντρικής εισόδου της Μονής. Όψη και τομή στο πλατύσκαλο.

Πηγή: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/deltion/article/viewFile/4514/4290.pdf>

Εικ. 10: Άποψη του πύλων. Στο βάθος η πύλη του Καθολικού

Εικ.11: Η πρόσοψη της μονής με την εντυπωσιακή είσοδο και το διώροφο (τότε) καμπαναριό (Πηγή: Ιταλικό περιοδικό Gli avvenimenti d' Oriente, 1897)

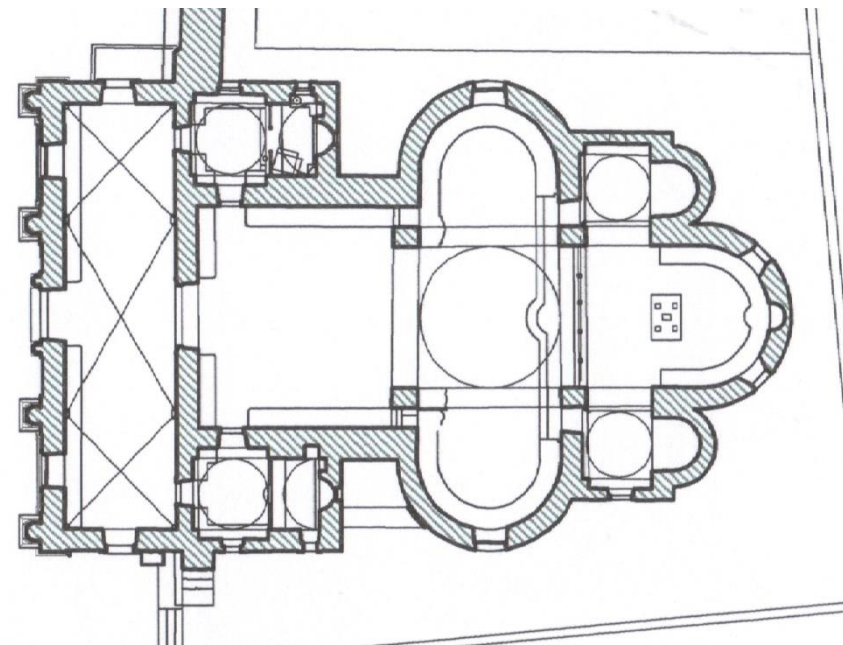
δύση του ηλίου ο πορτάρης κλείδωνε και παράδινε τα κλειδιά στον ηγούμενο. Τα ξημερώματα ξεκλείδωνε την πύλη.

Σήμερα το θυρωρείο έχει μετατραπεί σε αρχονταρίκι, την αίθουσα υποδοχής ξένων επισκεπτών ή προσκυνητών.

Εντός του διαβατικού υπάρχουν κτιστά «θρανία» και στις δύο πλευρές, για τους επαίτες, τους μοναχούς ή τους λαϊκούς που περίμεναν την διανομή του άρτου ή του φαγητού. Το θολωτό αυτό διαβατικό έχει την κλασική μορφή των μοναστηριακών διαβατικών του ελληνικού χώρου. [7]

2.4 ΚΑΘΟΛΙΚΟ

Στο κέντρο της μεγάλης αυλής που δημιουργείται από τους θολωτούς χώρους του ισογείου και τη δεξαμενή, βρίσκεται το εντυπωσιακό για τον όγκο και τη μορφή του καθολικό της Αγίας Τριάδος. Τα σχέδια για την οικοδόμησή του τα έφερε ο Ιερεμίας από το Άγιο Όρος, όπου είχε πάει ειδικά για το σκοπό αυτό. Η κάτοψη του ναού, ανήκει στον αρχιτεκτονικό τύπο του τρίκογχου με τρούλο, πρόθεση, διακονικό, νάρθηκα και ανά δυο παρεκκλήσια στο ισόγειο και στο δώμα του νάρθηκα (Εικ.12). Ο τύπος αυτός ήταν ιδιαίτερα προσφιλής στο Άγιο Όρος. Ωστόσο τα υπόλοιπα

Εικ.12: Κάτοψη καθολικού της Μονής της Αγίας Τριάδος των Τζαγκαρόλων
Πηγή: Αποτύπωση της αρχ. μηχ. Ξένη Σίμου [6]

αρχιτεκτονικά στοιχεία και κυρίως ο διάκοσμος συνδέονται με την επικράτηση του Μανιερισμού στην Κρήτη από τα μέσα του 16^{ου} αιώνα. Έτσι το καθολικό της Αγίας Τριάδος, που αποτέλεσε και το πρότυπο για μια σειρά από μοναστηριακούς ναούς στην περιοχή των Χανίων, αποτελεί στον τομέα της αρχιτεκτονικής ένα από τα σημαντικότερα δείγματα της Κρητικής Αναγέννησης.

Ο νάρθηκας του καθολικού είναι καλυμμένος από τρία μεγάλα σταυροθόλια. Ο κυρίως ναός, ένας αρκετά άνετος χώρος, έχει τρεις κόγχες στα πλάγια και ανατολικά, δυο μικρά παρεκκλήσια της Ζωοδόχου Πηγής και του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου στα δυτικά και την Πρόθεση και το διακονικό, που πλαισιώνουν την κόγχη του ιερού.

Εικ.13: Η πέτρινη κλίμακα που οδηγεί στα παρεκκλήσια του δώματος

Στον όροφο πάνω από τα παρεκκλήσια, προστέθηκαν το 1854 με δαπάνες του ιερομονάχου Παρθενίου τα παρεκκλήσια, της Σταυρώσεως και των Αγίων Αποστόλων, που επικοινωνούν μέσω του δώματος του νάρθηκα, στο οποίο οδηγεί εντυπωσιακή πέτρινη κλίμακα από τη νότια πλευρά, έργο και αυτή του Παρθενίου (Εικ.13).

Τα μεταγενέστερα αυτά οικοδομήματα, εναρμονίζονται πλήρως με το αρχικό κτίσμα και τα αρχιτεκτονικά τους στοιχεία ακολουθούν πιστά την παράδοση της Βενετοκρατίας. Μαζί με τα

Εικ. 14: Άποψη του Καθολικού

παρεκκλήσια του ορόφου ολοκληρώθηκαν το 1836 οι τρούλοι του ναού, στους οποίους συναντούμε και πρώιμα για την Κρήτη Νεοκλασικίζοντα στοιχεία.

Εξωτερικά οι τρεις όψεις του ναού είναι διαμορφωμένες από χυτή τοιχοποιία καλυμμένη με κονίαμα, από το οποίο μένουν ακάλυπτα μόνο τα λίθινα αρχιτεκτονικά στοιχεία. Η πρόσοψη είναι κτισμένη εξ ολοκλήρου από τοπικό λαξευτό πωρόλιθο, πλούσιο σε οξείδια του σιδήρου, στα οποία οφείλει το κοκκινωπό χρώμα και διαιρείται σε τρία τμήματα από τέσσερις εξέχοντες υψηλούς

ημικίονες. Ο τύπος αυτός της πρόσοψης με τους ημικίονες ή και κίονες εντοπίζεται στην πρόσοψη της Μονής Αρκαδίου (Εικ.15) και Γουβερνέτου (Εικ. 16) καθώς επίσης και στην κρήνη Rimondi στο Ρέθυμνο.

Εικ.15: Καθολικό Μονής Αρκαδίου

Πηγή:

<https://rethemnos.gr/arkadi-i-aornos-akra-epilegomena-ston-eortasmo-enos-ke-misou-eona-apo-tin-ekrxi/>

Εικ.16: Καθολικό Μονής Γουβερνέτου

Πηγή:

<http://www.pemptousia.gr/photo/iera-moni-gouvernetou-kirias-ton-ange/>

Στα κενά μεταξύ των ημικίωνων υπάρχουν δύο ορθογώνια παράθυρα, που επιστέφονται από καμπύλα αετώματα και η κεντρική πύλη. Η πύλη πλαισιώνεται από κορινθιακούς κίονες που επιστέφονται από τμήμα θριγκού και τριγωνικό αέτωμα. Το μεσαίο τμήμα του αετώματος είναι σε υποχώρηση και πλαισιώνει γοθθίζον ανακουφιστικό τόξο, στο οποίο υπάρχει η νεώτερη εικόνα της Αγίας Τριάδος.

Στα πλαϊνά της κεντρικής πύλης υπάρχουν λαξευτά πλαίσια, όπου υπάρχουν κτητορικές επιγραφές που δίνουν πληροφορίες για τους κτήτορες και την οικοδόμηση του μνημείου. Οι επιγραφές είναι στα Ελληνικά και στα Λατινικά γεγονός που συνδέεται με παιδεία των κτητόρων.

Όλα τα αρχιτεκτονικά στοιχεία της πρόσοψης (τυφλά αψιδώματα, ημικίονες αετώματα κ.α.) διαρθρώνουν πλαστικά την εξωτερική επιφάνεια του τοίχου, που αποκτά ρυθμό και ανάταση. Όπως παρατηρεί ο Τωμαδάκης, ο ναός φαίνεται ατελείωτος καθώς απουσιάζει το αέτωμα, γεγονός που δείχνει ότι οι κτήτορες δεν πρόλαβαν να την ολοκληρώσουν όπως είχαν πρόθεση (Εικ.14).

Από την κύρια πύλη οδηγούμαστε στο νάρθηκα όπου τρεις θύρες οδηγούν στα παρεκκλήσια και στον κυρίως ναό. Στο Νότιο

παρεκκλήσι της Ζωοδόχου Πηγής υπάρχει μικρή δεξαμενή, που χρησιμεύει για την καθαριότητα του ναού. Από τα παρεκκλήσια υπάρχει μέσω θύρας άμεση πρόσβαση στον κυρίως ναό.

Από τον αρχικό διάκοσμο του ναού, σήμερα δε σώζεται τίποτα λόγω της καταστροφικής πυρπόλησης και της μετέπειτα λεηλασίας από τους Τούρκους το 1821. Μετά την επιστροφή των μοναχών κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821, φρόντισαν για την αποκατάσταση αντάξιου για τη Μονή διακόσμου και ιερών σκευών. [1]

2.5 ΔΙΑΤΑΞΗ ΚΑΙ ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΚΕΛΛΙΩΝ

Τα κελιά είναι οι χώροι διαμονής (ύπνου και ανάπαυσης) των μοναχών, προσευχής και μελέτης. Από αρχιτεκτονικής άποψης μπορούν να χαρακτηρισθούν ως επαναλαμβανόμενα στοιχεία-μονάδες, τα οποία διατάσσονται συνήθως εν σειρά, σχηματίζοντας ομάδες, οι οποίες διαμορφώνουν μία πτέρυγα κελιών, γνωστή ως κόρδα. Στη νότια πτέρυγα, υπάρχει μια σειρά από διώροφα θολοσκέπαστα κελιά. Τα κελιά του ορόφου είναι σε ελαφριά υποχώρηση για τη δημιουργία διαδρόμου προσπέλασης. Μπροστά

από τα κελιά του ισογείου υπάρχει μια τοξοστοιχία που οριοθετεί το διάδρομο πρόσβασης στο κοιμητηριακό συγκρότημα (Εικ.17).

Εικ.17 : Τοξοστοιχία που οδηγεί στο κοιμητηριακό συγκρότημα

Εικ. 18: Εσωτερικό κελιού

Εκτός από την Νότια πτέρυγα κελιά υπάρχουν στην Γ΄ Στάθμη της Δυτικής πτέρυγας καθώς και στη Βόρεια πτέρυγα της Μονής.

Τα κελιά των μοναχών είναι μικρά δωμάτια, με ορθογώνιο σχήμα. Καλύπτονται με θόλο, ο οποίος έχει διεύθυνση κάθετα προς την πλευρά στην οποία βρίσκεται. Επίσης, έχουν προς την πλευρά του περιβόλου μία μικρή θύρα και ένα μικρό παράθυρο (Εικ.18). Τα κελιά της Μονής είχαν παράθυρα προς το εξωτερικό, τόσο στο ισόγειο, όσο και στον όροφο, σε αντίθεση με τα περισσότερα μοναστηριακά συγκροτήματα, τα οποία είχαν εξωτερικά παράθυρα μόνο στους ορόφους για λόγους ασφαλείας.

2.6 ΠΥΡΓΟΣ ΚΩΔΩΝΟΣΤΑΣΙΟΥ

Εκτός από τους πύργους που υπήρχαν στον περίβολο των μοναστηριών για την ενίσχυσή τους, υπήρχαν και οι πύργοι του κωδωνοστασίου που ήταν υψηλότεροι και περίτεχνοι και χρησίμευαν για την τοποθέτηση του κώδωνα και μετέπειτα του ρολογιού. Το κωδωνοστάσιο της Μονής της Αγίας Τριάδος, που οικοδομήθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα, δεν είναι προσαρμοσμένο πάνω στο κτήριο του ναού, αλλά έξω από αυτό, πάνω ακριβώς από τον πυλώνα.

Εικ. 19: Η πρόσοψη της μονής με το διώροφο καμπαναριό

Πηγή: <http://www.haniotika-neo.gr/103209-fwtoanadromes-sta-palia-xania/>

Εικ.20 : Άποψη του καμπαναριού

Πρόκειται για κτίσμα το οποίο φέρει έντονη τριμερή καθ' ύψος διάταξη στις όψεις του. Αποτελείται από τρία κύρια μέρη: τη βάση, τον κορμό και την στέγη ως απόληξη (Εικ.20). Έχει τετράγωνη κάτοψη, όπως τα περισσότερα βυζαντινά κωδωνοστάσια. Κατασκευασμένο με λαξευτούς λίθους κατά το ισόδομο σύστημα, έχει τοξωτά μονόλοβα παράθυρα στο ύψος του καμπαναριού. Στον όροφο υπάρχουν κυκλικά διακοσμητικά πλαίσια καθώς και οδοντωτά διακοσμητικά γείσα. Όπως βλέπουμε στην Εικ.19 από μία φωτογραφία της πρόσοψης της Μονής που προέρχεται από το

άλμπουμ Γάλλου διπλωμάτη της δεκαετίας του 1910 με μέλη της αποστολής και μοναχούς, παρατηρούμε ότι το καμπαναριό την περίοδο εκείνη ήταν διώροφο. Ο επιπλέον όροφος προσέδιδε στον πύργο του κωδωνοστασίου μία ελαφρότητα και μία γραφικότητα. Η επίστεψη του κωδωνοστασίου γίνεται με τρούλο.

2.7 ΟΙΝΟΠΟΙΕΙΟ – ΕΛΑΙΟΥΡΓΕΙΟ

Η Μονή της Αγίας Τριάδος έχει μεγάλη και καλά αξιοποιημένη αγροτική περιουσία. Σύμφωνα με τον Pashley κατά το έτος 1834, η Μονή είχε δέκα καλόγηρους και τα βασικά της εισοδήματα ήταν το λάδι, τα κρασί και τα δημητριακά. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι υπόγειοι εσωτερικά χώροι της δυτικής πτέρυγας, οι οποίοι είναι ισόγειοι εξωτερικά, αποτελούν τα θεμέλια της μεγάλης επίπεδης αυλής και συγχρόνως συγκεντρώνουν τις δευτερεύουσες αγροτικές χρήσεις, δηλαδή την αποθήκευση και την επεξεργασία του λαδιού και του οίνου. Σύμφωνα με ιστορικά στοιχεία οι χώροι αυτοί είχαν προσδιορισμένη χρήση από την κατασκευή του μοναστηριακού συγκροτήματος.

Όπως αναφέρει ο Τωμαδάκης στο «*Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων εν Ακρωτηρίω Μελέχα Κρήτης*», στο ισόγειο-υπόγειο

της Μονής υπήρχε εκτός από το ελαιοτριβείο και την οйнаποθήκη, χώρος για το στάβλισμα των ζώων αλλά και διάφορες αποθήκες. Ο κεντρικός χώρος κάτω από τον πυλώνα χρησίμευε για το πότισμα των ζώων. Όλοι οι χώροι είναι θολωτοί και είναι προσπελάσιμοι από το εξωτερικό με τρία τοξωτά λίθινα θυρώματα, διαταγμένα συμμετρικά στα άκρα και το κέντρο της δυτικής πτέρυγας. Τα θυρώματα αυτά πλαισιώνονται από κυκλικούς φεγγίτες. Από την βόρεια πύλη οδηγούμαστε στο πωλητήριο προϊόντων μοναστηριακής παραγωγής (λάδι, οίνος, κ.α.), στο χώρο αποθήκευσης του λαδιού και στο παλαιό ελαιοτριβείο.

Χαρακτηριστική είναι η επιγραφή πάνω από το τοξωτό θύρωμα:

«**ΤΟΥ ΕΛΕΟΥΣ ΣΟΥ Κ(ΥΡΙ)Ε ΠΛΗΡΗΣ Η ΓΗ**»,

δηλαδή «η γη Κύριε είναι γεμάτη από το έλεός σου». Με την επιγραφή αυτή, γίνεται ο προσδιορισμός του χώρου, αλλά ταυτόχρονα τονίζεται η σημασία της ελιάς για τη Μονή (Εικ.21). [1]

Εικ. 21: Λεπτομέρεια βορειοδυτικού θυρώματος

Η δεύτερη είσοδος που οδηγεί στον μεγάλο κεντρικό ισόγειο χώρο κάτω από τον πυλώνα, είναι προστατευμένη από τη μνημειακή κλίμακα και είναι αθέατη από αυτόν που βρίσκεται πάνω σε αυτήν. Η τρίτη είσοδος βρίσκεται στο νότιο άκρο της πτέρυγας και οδηγεί στο χώρο φύλαξης του κρασιού. Στο κλειδί του υπέρθυρου υπάρχει η επιγραφή

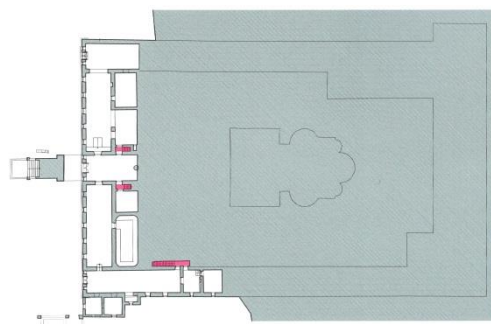
ΤΗΛ'ΕΝΙ ΠΑΙΣ
ΣΕΜΕΛΗΣ ΦΙΛΕ
ΧΡΥΣΟΚΟ
ΜΗΣ ΔΙΟ
ΝΥΣΟΣ
ΑΧΙΓ

Εικ. 22: Άποψη της οйнаποθήκης

Εικ. 23: Άποψη του παλαιού ελαιοτριβείου

Εικ. 24: Κάτοψη υπογείου. Με κόκκινο χρώμα διακρίνεται η θέση των κλιμακοστασίων
Πηγή: Αποτύπωση της αρχ. μηχ. Ξένη Σίμων [6]

Με την επιγραφή αυτή «Εδώ είναι φίλε ο γιος της χρυσομάλλας Σεμέλης, ο Διόνυσος, 1613» προσδιορίζεται η χρονολογία καθώς και η χρήση του χώρου. Η χρονολογία 1613 είναι η αρχαιότερη στη Μονή και

είναι κοντά στο χρόνο ανάθεσης του έργου στον Ιερεμία.

Οι υπόγειοι χώροι είναι προσπελάσιμοι από την αυλή της Μονής με τρεις υπόγειες διαβάσεις (Εικ.24). Δύο εξ αυτών των κλιμάκων είναι συμμετρικά τοποθετημένες σε σχέση με τον κεντρικό θολοσκέπαστο χώρο, ενώ η τρίτη βρίσκεται στο νότιο τμήμα της Μονής (οιναποθήκη) (Εικ.22).

Το ισόγειο του μοναστηριακού συγκροτήματος εντάσσεται στον περίβολο του δυτικού τμήματος της Μονής. Η ανάπτυξη των χώρων παρουσιάζει μια σχετική συμμετρία ως προς τον άξονα δύσης-ανατολής, που είναι και ο άξονας εισόδου στο μοναστήρι. Ο ορθογώνιος χώρος, κάτω από τον πυλώνα της Μονής αποτελεί την

κύρια είσοδο στις αποθήκες. Εκατέρωθεν του χώρου αυτού, εκτείνονται δύο ορθογώνιοι και επιμήκεις χώροι. Ο χώρος βόρεια της εισόδου (εκθεσιακός χώρος) συνορεύει με το παλιό ελαιοτριβείο (Εικ.23) και το πυρηνοκέλι, ενώ ο χώρος νότια της εισόδου (οιναποθήκη) συνορεύει με μια δεξαμενή νερού και έναν μικρό αποθηκευτικό χώρο. Στη βορειοδυτική γωνία του περιβόλου εκτείνεται ένας παράλληλος χώρος με το χώρο της εισόδου και ίδιων περίπου διαστάσεων που λειτουργεί ως πωλητήριο προϊόντων της Μονής. Η συμμετρία καταργείται στη νότια πλευρά όπου τρεις ημιυπόγειοι χώροι, ένας μεγάλος και επιμήκης ορθογώνιος χώρος (κελάρι), και δύο μικροί αποθηκευτικοί χώροι, εκτείνονται μέχρι το μέσον περίπου του περιβόλου της Μονής όπου βρίσκεται και η νότια είσοδος σε αυτόν.

Στη νοτιοδυτική γωνία του κτηρίου, μια μεταγενέστερη διώροφη προσθήκη αλλοιώνει την κανονικότητα της γεωμετρίας της κάτοψης. Σε όλη την έκταση του υπογείου εξωτερικά ανοίγματα υπάρχουν μόνο στη δυτική και τη νότια πλευρά. Τα ανοίγματα της δυτικής πλευράς είναι συμμετρικά ως προς την είσοδο στο υπόγειο. Τα παράθυρα είναι ορθογώνιου σχήματος με εμφανείς λίθινες κορνίζες.[9]

2.8 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Εικ. 25: Άποψη της βιβλιοθήκης

Οι μονές αποτελούσαν κατά το μεσαίωνα πνευματικά κέντρα. Όπως ήταν φυσικό κάθε Μονή είχε χώρο για βιβλιοθήκη, καθώς αποτελούσε βασική λειτουργία για το κοινόβιο. Στη βιβλιοθήκη φυλάγονταν τα χειρόγραφα ή τα ιστορημένα ή μη βιβλία και η φύλαξη της γινόταν από τον βιβλιοφύλακα. Στην Αγία Τριάδα ο χώρος της βιβλιοθήκης βρίσκεται στη βόρεια πλευρά της δυτικής

πτέρυγας, στη θέση του παλαιού ηγουμενείου. Είναι ένας μεγάλος ορθογώνιος χώρος, ιδιαίτερα επιμελημένος. Έχει ξύλινες οροφές και οι τοίχοι του καλύπτονται από ψηλές βιβλιοθήκες με πολύτιμα έγγραφα, χειρόγραφα, κώδικες της Μονής και πλήθος εκκλησιαστικών βιβλίων (Εικ.25).

2.9 ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟ-ΟΣΤΕΟΦΥΛΑΚΙΟ

Οι φροντίδες για τους νεκρούς και η αναμονή της Μέλλουσας Ζωής είναι έννοιες ιδιαιτέρως αναπτυγμένες στις Μονές, τόπους όπου η αναμονή της ανταμοιβής μετά την Ανάσταση των νεκρών, αποτελεί μια εύλογη προσδοκία. Για λόγους υγιεινής τα κοιμητήρια βρίσκονταν εκτός των τειχών του μοναστηριακού συγκροτήματος. Στη Μονή της Αγίας Τριάδος το Κοιμητήριο υπήρχε στο χώρο ανατολικά του καθολικού, μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αι., οπότε και κτίστηκε το μεγάλο κτήριο της Εκκλησιαστικής Σχολής. Ο Άγγλος περιηγητής R.Pashley κατά την επίσκεψή του στην Κρήτη το 1834, εντυπωσιάστηκε ιδιαίτερα από την εικόνα των τάφων. Ήταν ανοικτοί και μέσα τους έβλεπες τα κόκκαλα των πεθαμένων μοναχών, αφού οι Τούρκοι κατά την επανάσταση του 1821 τους είχαν ανοίξει αναζητώντας θησαυρούς.

Το κοιμητηριακό συγκρότημα, ολοκληρώθηκε το 1645, πριν από την κατάκτηση των Χανίων και βρίσκεται στο Νοτιοανατολικό τμήμα του περιβόλου. Η νότια πτέρυγα κατέληγε στο διώροφο συγκρότημα του οστεοφυλακίου και του παρεκκλησίου του Σωτήρα. Ήταν σύνηθες το οστεοφυλάκιο να κατασκευάζεται στο χώρο κάτω από τον νεκρικό ναΐσκο. Το οστεοφυλάκιο αποτελείται από ένα θολοσκέπαστο χώρο με άξονα από νότο προς βορά, πάνω στον οποίο είναι κτισμένο το παρεκκλήσιο. Μια απλή θύρα στη δυτική πλευρά οδηγεί στο χώρο του οστεοφυλακίου. Μια άλλη θύρα - κλεισμένη σήμερα - με τοξωτό πλαίσιο οδηγεί στους κήπους. Πάνω από το κλειδί είναι εντοιχισμένη πλάκα μέσα σε διαμορφωμένο πλαίσιο με ανάγλυφη παράσταση κρανίου πάνω σε χιαστί τοποθετημένα αζίνα και σκήπτρο. Στην κάτω πλάκα του πλαισίου, υπάρχει η σχετική με το θέμα επιγραφή:

ΤΑ ΣΚΗΠΤΡΑ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΑΙΣ ΔΙΚΕΛΛΑΙΣ ΕΞΙΣΘΙ.

Ο θάνατος εξισώνει τα σκήπτρα (των βασιλέων) με τις αζίνες (των γεωργών). Ανάλογη με το Θέμα του Θανάτου δίγλωσση επιγραφή υπάρχει και στο τόξο της θύρας.

Ο εσωτερικός χώρος του οστεοφυλακίου είναι χωρισμένος σε δύο άνισα τμήματα από ένα κτιστό διάφραγμα με τη μορφή

τέμπλου. Στο μικρότερο προς βορά τμήμα είναι τοποθετημένα τα οστά των νεκρών μοναχών, τα οποία συλλέγονται με ευλάβεια και τοποθετούνται μέσα σε θήκες. Μπροστά από το διάφραγμα στη νότια πλευρά είναι ο κτισμένος από λαξευτή πέτρα τάφος των κτητόρων. Σε μια πλαισιωμένη από κορινθιακούς πεσίσκους κόγχη πάνω από τον τάφο φυλάσσονται τα οστά των δυο αδελφών και ανάβει καντήλι με την επιγραφή:

ΟΣΙΑ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΗΣ ΕΠΙΝΟΙΑ ΟΥΣΙΑΣ ΠΡΟΣΑΓΕΙΝ

ΕΞΙΛΑΣΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΕΘΝΗΚΟΤΩΝ ΑΜΑΡΤΙΑΣ.

(Είναι αγιασμένη και ευσεβής φροντίδα το να προσφέρει κανείς θυσίες για τη συγχώρηση των αμαρτιών των νεκρών).

Ο τοίχος, που διαιρεί το χώρο, έχει στο μέσο ένα θύρωμα, που απολήγει σε τριγωνικό αέτωμα. Από τις δυο πλευρές του υπάρχουν της ίδιας μορφής ανοίγματα, όπου υπάρχουν οι μεταγενέστερες εικόνες - σχετικές με το Θάνατο - του Αγίου Σισώη πάνω από τον τάφο του Μεγάλου Αλεξάνδρου και του Μιχαήλ Αρχαγγέλου, ενώ παίρνει μια ψυχή. Δυο ακόμη απλούστερα ανοίγματα με γλυπτά πλαίσια στα άκρα, επέτρεπαν αρχικά να

φαίνεται το εσωτερικό του οστεοφυλακίου. Τα ανοίγματα αυτά έχουν αντικατασταθεί από δυο απλούστερα πλάι στο θύρωμα. [1]

2.10 ΠΑΡΕΚΚΛΗΣΙΟ ΣΩΤΗΡΑ

Εικ. 26: Άποψη του παρεκκλησίου του Σωτήρα

Το παρεκκλήσιο του Σωτήρα πάνω από το οστεοφυλάκιο, ήταν προορισμένο για τη σωτηρία των ψυχών των νεκρών και την απότιση τιμής στη μνήμη τους. Πρόκειται για ένα κομψό, μικρό μονόχωρο κτίσμα με τρούλο (Εικ.26-27). Το παρεκκλήσιο του Σωτήρα είναι ναόσχημο και ο χώρος του ιερού χρησιμοποιείται ως κρύπτη. Η είσοδός του είναι από το Νότο, προς τους αμπελώνες και τον παλαιό μελισσόκηπο της Μονής, ενώ το ιερό έχει κατασκευαστεί ανορθόδοξα με κατεύθυνση προς το βορά και όχι προς την ανατολή. [3]

Αποτελείται από ένα τετράγωνο χώρο, στο πάχος των τοίχων του οποίου - και στη μικρή καμάρα του ιερού - στηρίζεται ο

Εικ. 27: Άποψη του παρεκκλησίου του Σωτήρα και του κοιμητηρίου
Πηγή: Robert Pashley, 1832 [28]

τρούλος. Η πρόσοψη είναι ιδιαίτερα επιμελημένη κτισμένη από λαξευτό πορώλιθο, ενώ οι υπόλοιποι τοίχοι από χυτή τοιχοποιία. Η πρόσοψη πλαισιώνεται από δυο ελαφρά τονισμένους πεσσούς, και καταλήγει σε αετωματική απόληξη. Τον κατακόρυφο άξονα της όψης τονίζει το φροντισμένο θύρωμα, στο υπέρθυρο του οποίου υπάρχουν λογχόσχημα φύλλα και άκανθος. Ακολουθεί στρογγυλός φεγγίτης με γλυπτό πλαίσιο, πάνω από τον οποίο εικονίζεται μικρή

μορφή από Χερουβείμ. Στο υπέρθυρο υπάρχει επιγραφή, που αναφέρεται στα ρόλο του νου, ως αίτιου των πάντων, ασφαλώς σε σχέση με την κατασκευή του κομψού αυτού κτίσματος:

**ΝΟΥΣ ΕΣΤΙΝ Ο ΔΙΑΚΟΣΜΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΑΝΤΩΝ
ΑΙΤΙΟΣ.**

(Ο Νους είναι αυτός που ομορφαίνει και ο αίτιος των πάντων).

Τα τόξα και τα ανοίγματα στο εσωτερικό τονίζονται με τη χρήση λαξευτού πωρόλιθου, που χρησιμοποιείται με διακοσμητικό τρόπο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το ξυλόγλυπτο, επίχρυσο τέμπλο γιατί πρόκειται από τα ελάχιστα δείγματα, που σώζονται στην Κρήτη από την εποχή αυτή, αν και το νησί είχε αναπτύξει μια έντονη δραστηριότητα στον τομέα αυτό. Τα διακοσμητικά στοιχεία πάντως σχετίζονται με τα ανάλογα αρχιτεκτονικά, που συναντούμε στα κτίσματα της Μονής, όπως τα κορινθιακά κιονόκρανα. Γίνεται αντιληπτό ότι τα καλλιτεχνικά στοιχεία επηρεάζουν και την ξυλογλυπτική, αφού διακρίνονται θέματα της σύγχρονης αρχιτεκτονικής να περνούν στην ξυλογλυπτική.

Το παρεκκλήσιο του Σωτήρα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως ένα χαρακτηριστικό έργο αρχιτεκτονικής του 17^{ου} αιώνα.

2.11 ΚΙΝΣΤΕΡΝΑ

Στα μοναστήρια, όπου δεν υπήρχε πηγή, κατασκευαζόταν μία μεγάλη και άλλες μικρότερες υπόγειες δεξαμενές για τη συλλογή του όμβριου ύδατος. Οι δεξαμενές ήταν ιδιαίτερα πολύτιμες σε περίπτωση πολιορκίας της Μονής, για το λόγο αυτό κατασκευάζονταν πάντα εντός του περιβόλου της Μονής και σε μέρος απόκρυφο. [7] Η συλλογή του ύδατος γινόταν από κτιστά αυλάκια που υπήρχαν στο άνω μέρος της δεξαμενής. Η στέγαση ήταν θολωτή, προστατεύοντας έτσι το νερό από τις ατμοσφαιρικές επιδράσεις. Για την αποφυγή διαρροής τα τοιχώματα της δεξαμενής καλύπτονταν με υδραυλικό κονίαμα. Η άντληση των υδάτων γινόταν από πάνω με κυκλικές οπές. Η κάθοδος στη δεξαμενή για τον καθαρισμό της, γινόταν από άνοιγμα που υπήρχε στο πάνω μέρος μιας πλευράς της δεξαμενής, με κινητή ή στενή κτιστή κλίμακα.

Στη Αγία Τριάδα η μεγάλη δεξαμενή βρίσκεται στο χώρο κάτω από την αυλή που υπάρχει μπροστά από το καθολικό. Οι ισόγειοι χώροι της Μονής μαζί με τη δεξαμενή δημιουργούν ένα μεγάλο επίπεδο χώρο, που αποτελεί τη μεγάλη αυλή. Η λύση αυτή βασίζεται στο έργο του γνωστού αρχιτέκτονα Sebastiano Serlio. Η

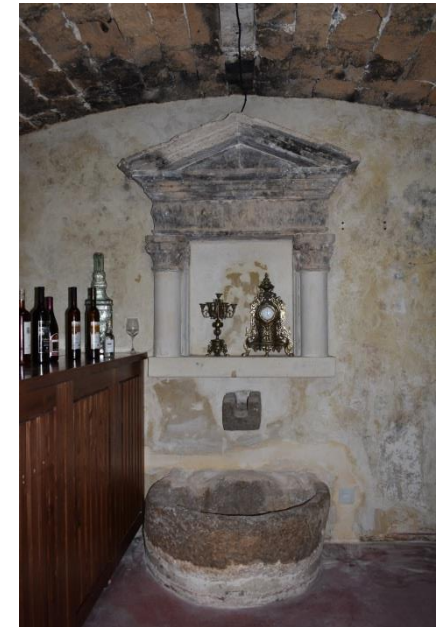

Εικ. 28-29: Τα δύο πηγάδια μπροστά από το καθολικό μεγάλη δεξαμενή και άλλες μικρότερες συγκεντρώνουν τα όμβρια ύδατα από τις στέγες και την αυλή.

Η πρόσβαση στη δεξαμενή γίνεται μόνο μέσω των δύο πηγαδιών που βρίσκονται μπροστά από το Καθολικό (Εικ.28-29). Σύμφωνα με μαρτυρίες μοναχών η δεξαμενή καταλήγει σε σκαφοειδή διαμόρφωση στη βάση της, ενώ στεγάζεται με δύο ημικυλινδρικούς θόλους, τον έναν δίπλα στον άλλο, διατεταγμένους στη διεύθυνση της εισόδου. [10]

Με την υψομετρική διαφορά που υπάρχει ανάμεσα στην αυλή και τα υπόγεια είναι δυνατή η τροφοδοσία της ναόσχημης κρήνης στον ανατολικό τοίχο του θολοσκεπάστου χώρου κάτω από το διαβατικό της κύριας εισόδου, που ήταν προορισμένη για το

πότισμα των ζώων. Η κρήνη είναι πλαισιωμένη από κορινθιακούς κιονίσκους, που στηρίζουν επιστύλιο με λογχόσχημα φύλλα – σχέδιο του Sebastiano Serlio – και τριγωνικό αέτωμα και βρίσκεται στο μέσο του ανατολικού τοίχου του χώρου, που αποτελεί το δυτικό τοίχο της μεγάλης δεξαμενής (Εικ.30).

Εικ. 30: Η ναόσχημη κρήνη στο υπόγειο.

2.12 ΤΡΑΠΕΖΑ

Στα μοναστήρια τα οργανωμένα με το σύστημα του κοινοβίου υπάρχει πάντοτε το κτήριο της τράπεζας, καθώς η εστίαση των μοναχών είναι κοινή. Η τράπεζα είναι το σπουδαιότερο

Εικ.31 : Η τράπεζα της Μονής.

Εικ.32 : Η κόγχη στο βόρειο τοίχος της τράπεζας

κτήριο μετά το καθολικό και σε αυτήν πηγαίνουν οι μοναχοί, εν πομπή, μετά τη λήξη της Θείας λειτουργίας. Παλαιότερα, ήταν αυτοτελές ισόγειο κτήριο απέναντι από το καθολικό. Στις νεότερες μονές όμως, λόγω μικρότερης εσωτερικής επιφάνειας, η τράπεζα εντάσσεται συνήθως μέσα στα κτίσματα του περιβάλλοντος. [5]

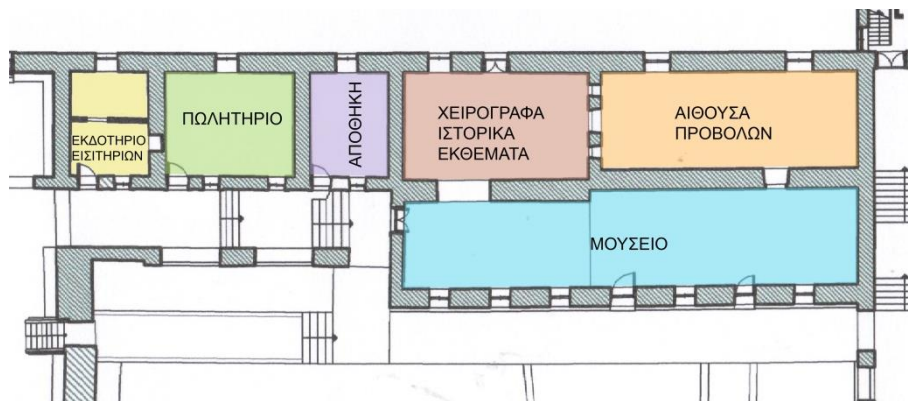
Στην Αγία Τριάδα, η τράπεζα βρίσκεται στη Νότια πλευρά της Δυτικής πτέρυγας της Μονής. Η θέση της είναι προσεγμένη λόγω της βασικής λειτουργίας που επιτελεί. Ο χώρος, λόγω του μεγάλου αριθμού που προορίζεται να εξυπηρετήσει, είναι μεγάλος και επιμήκεις με μεγάλα παράθυρα και μια σειρά από τοξωτούς φεγγίτες, ώστε να υπάρχει άπλετος φωτισμός. Το ύψος της τράπεζας

έχει μειωθεί λόγω της μεταγενέστερης προσθήκης ορόφου. Ένα μέρος του αρχικού ύψους της τράπεζας ανακτήθηκε μετέπειτα, κατά τη διάρκεια αναστηλωτικών εργασιών (Εικ.31). [1]

Στο βόρειο τοίχος της τράπεζας υπάρχει κόγχη, η οποία ελλείπει χώρου είναι εγγεγραμμένη στο πάχος της στενής πλευράς, ώστε εξωτερικά ο τοίχος να εμφανίζεται ευθύς. Η κόγχη, η οποία χρησίμευε για τον αναγνώστη των περικοπών από εκκλησιαστικά κείμενα, είναι τονισμένη από λαξευτό πλαίσιο (Εικ.32). Η τράπεζα έχει επιμήκεις ξύλινα τραπέζια, γεγονός που παρατηρείται στις νεότερες μονές. Παλαιότερα τα τραπέζια ήταν σταθερά, κτιστά και καλύπτονταν από μαρμάρινες πλάκες. Στην αψίδα-κόγχη της τράπεζας ήταν τοποθετημένο ξεχωριστό κυκλικό ή ημικυκλικό τραπέζι για τον ηγούμενο.

Μία μικρή πόρτα οδηγεί από την τράπεζα στο μεγάλο μαγειρείο, που βρίσκεται στην αρχή την νότιας πτέρυγας. Το μαγειρείο, αλλιώς εστία ή ψητήριο, ήταν συνήθως προέκταση της τράπεζας. Το σχήμα του μαγειρείου της Μονής είναι τετράγωνο και έχει μία θύρα προς την τράπεζα, η οποία είναι τοποθετημένη όχι στο μέσο της πλευράς, αλλά στην άκρη.

2.13 ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Εικ.33 : Κάτοψη Πωλητηρίου - Μουσείου

Αρχικά, το μικρής κλίμακας μουσείο της Μονής στεγαζόταν σε τρεις συνεχόμενους χώρους βόρεια της κεντρικής εισόδου και είχε λειτουργήσει το 1980, επί ηγουμενίας Αθανασίου Ντουρουντάκη. Σήμερα, καθώς κρίθηκε αναγκαία η έκθεση των υπό συντήρηση κειμηλίων και των διασωθέντων ντοκουμέντων της Ιερατικής Σχολής, ο χώρος του μουσείου μεταφέρθηκε στη βορειοανατολική πλευρά του περιβόλου. Εκτείνεται ανάμεσα στη βορινή πύλη του συγκροτήματος και το ανατολικό τμήμα του περιβόλου, όπου στεγαζόταν η Ιερατική Σχολή.

Τρία εν σειρά θολωτά δωμάτια (Εικ.33), τα οποία βρίσκονται στον ημιυπαίθριο χώρο και παλαιότερα είχαν τη χρήση κελιών, λειτουργούν ως

εκδοτήριο εισιτηρίων, πωλητήριο εκκλησιαστικών αντικειμένων (Εικ.34) και αποθηκευτικός χώρος. Στην ανατολική πλευρά του ημιυπαίθριου χώρου βρίσκεται η είσοδος του μουσείου. Η αίθουσα του μουσείου είναι θολωτή, επιμήκης με μεγάλα ανοίγματα προς τον περίβολο (Εικ.35). Στο μουσείο εκτίθενται σημαντικές βυζαντινές εικόνες, χρυσοκέντητα άμφια, ιερά σκεύη, χειρόγραφο λειτουργικό ειλητήριο του 12^{ου} αι., νεότερα χειρόγραφα, παλαιότερα βιβλία και επίσημα έγγραφα, σταυροί και άλλα εκκλησιαστικά κειμήλια. Λόγω της ιστορικής σημασίας της Αγίας Τριάδος και της παιδείας τόσο των κλητόρων, όσο και των διαδόχων τους, η Μονή έχει μεγάλο πλούτο σε κειμήλια.

Εικ.34: Πωλητήριο

Εικ. 35: Μουσείο

Εικ. 36: Χώρος προβολών

Μετά την αίθουσα του μουσείου ο επισκέπτης οδηγείται σε ένα χώρο προβολής ιστορικού υλικού από τη λειτουργία της Σχολής (Εικ.36) και στη συνέχεια, μέσω μιας τοξωτής θύρας, η πορεία του καταλήγει σε μία αίθουσα που στεγάζεται από οπλισμένο σκυρόδεμα. Στο χώρο αυτό εκτίθενται ιστορικά χειρόγραφα.[9]

2.14 ΝΕΟ ΗΓΟΥΜΕΝΕΙΟ

Στο μέσο την Νότιας πτέρυγας βρίσκεται το νεώτερο ηγουμενείο με τον ξενώνα και το διαμέρισμα του Επισκόπου στον όροφο (Εικ.37). Στο υπέρθυρο της κεντρικής εισόδου του ηγουμενείου και στο υπέρθυρο του επισκοπικού διαμερίσματος υπάρχουν επιγραφές σχετικές με το χώρο.

Το διώροφο κτίσμα του ηγουμενείου πήρε την τελική του μορφή έπειτα από προσθήκη σε ύψος υπάρχοντος κτηρίου. Το ισόγειο ακολουθεί τις Βενετικές αρχιτεκτονικές μορφές της Μονής, ενώ ο όροφος έχει στοιχεία οθωμανικού μπαρόκ. Εμφανής είναι η διαφορά στην κατασκευαστική τεχνολογία του ορόφου καθώς είναι κατασκευασμένο από οπλισμένο σκυρόδεμα. Ο ημιυπαίθριος χώρος του ορόφου στηρίζεται σε έξι κίονες. [1]

Εικ. 37: Άποψη του Νέου Ηγουμενείου

3. ΙΕΡΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

*«Το Διδασκαλείον της Μονής της Αγίας Τριάδος είναι
το σκοπιμώτερον και επωφελέστερον των εκπαιδευτικών
έργων του Ελληνισμού»
Ιωάννης Σκαλτσούνης*

Η Ιερατική Σχολή της Αγίας Τριάδος αποτελεί ουσιαστικά το πρώτο πανεπιστήμιο Κρήτης και θεωρείται αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας της Κρήτης και ειδικότερα της ιστορίας της Εκκλησίας της Κρήτης του τέλους του 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αι. Η προσφορά της προς την Εκκλησία της Κρήτης, της Ελλάδος και του Ελληνισμού στο εξωτερικό καθώς επίσης και προς την εκπαίδευση υπήρξε τεράστια.

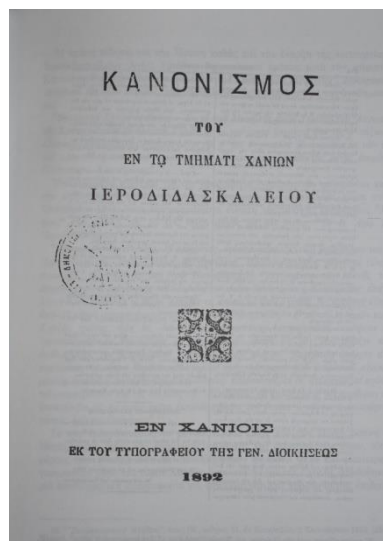
Η Ιερατική Σχολή λειτούργησε στην Ιερά Μονή της Αγίας Τριάδος από το 1892 μέχρι το 1974. Εμπνευστής της ιδέας για την ίδρυση της Σχολής ήταν ο αείμνηστος Επίσκοπος Κισσάμου και Σελίνου Γεράσιμος Στρατηγάκης, ο οποίος ήταν ο και ο πρώτος χορηγός της. Με τη μυστική του διαθήκη άφησε στην Αγία Τριάδα

30.000 χρυσά γρόσια, τα οποία αποτέλεσαν τον πρώτο οικονομικό πυρήνα για την ίδρυση του **Ιεροδιδασκαλείου**. Το Ιεροδιδασκαλείο ιδρύθηκε σε δυσχερείς για την Πατρίδα περιστάσεις και κατά την παρατεταμένη για την Μεγαλόνησο Τουρκοκρατία. [11]

Τοπική εφημερίδα της εποχής, σχολιάζοντας την ίδρυση του πρώτου Ιεροδιδασκαλείου στην Κρήτη καταγράφει «το ενδιαφέρον του λαού ολοκλήρου υπέρ του Ιεροδιδασκαλείου», ενδιαφέρον που έδειξαν, επίσης, «πάντες οι επιστήμονες», εκθειάζοντας τις αγαθότητες συνέπειες ενός τέτοιου Εκπαιδευτηρίου. Κάνει λόγο ακόμη για τις προσδοκίες του κόσμου να συνυπάρχει στους Ιεροδιδασκάλους «μαζί με τη διανοητική ανάπτυξη και ήθος, κοσμιότητα και αίσθημα γνήσιον χριστιανικής αγάπης» (εφ. «Μεσόγειος», 1893). [12]

Εικ.38 : Η πρώτη σφραγίδα του Ιεροδιδασκαλείου
Πηγή: Δελάκης, 1998[11]

Εικ.39 : Ο «**ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ**» του Ιεροδιδασκαλείου
Πηγή: Δελάκης, 1998[11]

Η πρώτη συνεδρίαση για την ίδρυση του Ιεροδιδασκαλείου έγινε στις 25 Αυγούστου του 1892, μετά από πρόταση του Θεοφιλεστάτου Επισκόπου Κυδωνίας και Αποκορώνου Νικηφόρου Ζαχαριάδη, ο οποίος και υλοποίησε το κληροδότημα του Στρατηγάκη. [11]

Αρχικά, οι υπεύθυνοι της τότε συσταθείσας Εφορίας είχαν επιλέξει τον σημερινό χώρο του Αγίου Ματθαίου για την λειτουργία

του εκπαιδευτηρίου, όμως η έναρξη της τελευταίας Κρητικής επανάστασεως του 1895–97, οδήγησε τελικά στην επιλογή του χώρου της Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος Ακρωτηρίου ως ασφαλέστερου. Η Ιερά Μονή «υιοθέτησε» με ειδική Πράξη του τότε Ηγουμενοσυμβουλίου το Ιεροδιδασκαλείο και συνέβαλε καθοριστικά στην εύρυθμη λειτουργία του, για την οποία είχαν συμβάλει τα μέγιστα όλη η κοινωνία και επιφανείς φορείς των

Χανίων, μεταξύ δε αυτών και ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Η προσφορά της Μονής της Αγίας Τριάδος προς την Σχολή και έμμεσα προς τον λαό της Κρήτης υπήρξε καθοριστική, καθώς φιλοξένησε τη Σχολή στις κτηριακές της εγκαταστάσεις επί ογδόντα και πλέον χρόνια και παράλληλα της συμπαραστάθηκε υλικά, ηθικά και πνευματικά. [31]

Κατά την πρώτη περίοδο λειτουργίας της Σχολής (1892-1897), η Μονή αφιλοκεδώς και πρόθυμα παραχώρησε όλο σχεδόν το κτηριακό της συγκρότημα για να στεγάσει το νεοσύστατο Ιεροδιδασκαλείο, μέχρι να αποκτήσει τις δικές του κτιριακές εγκαταστάσεις. Η Μονή παρείχε τις αναγκαίες αίθουσες για τη διδασκαλία και για τη διαμονή των μαθητών με αποτέλεσμα οι μοναχοί να μετοικίσουν σε εξωτερικά κελιά. Κατά την περίοδο αυτή είχαν κτισθεί πέντε δωμάτια στο χώρο της Μονής για την κάλυψη των συνεχώς μεγαλύτερων αναγκών της Σχολής. Οι χώροι αυτοί υπέστησαν φθορές λόγω της επανάστασεως του 1896-1897, αφού η Μονή είχε χρησιμοποιηθεί ως νοσοκομειακός χώρος, χώρος αποθήκευσης εφοδίων και πολεμικού υλικού και σταθμός επαναστατικών εφεδρικών δυνάμεων

Με την έναρξη της νέας περιόδου (1899-1905) και λόγω του συνεχώς αυξανόμενου αριθμού των τροφίμων, γίνεται αντιληπτή η ανάγκη ανεγέρσεως νέου οικοδομήματος καθώς το υπάρχον κτιριακό απόθεμα δεν κάλυπτε τις ανάγκες της σχολής. Ταυτόχρονα οι υπάρχουσες αίθουσες ήταν ανεπαρκείς και δεν πληρούσαν τις αναγκαίες συνθήκες, όσον αφορά τη χωρητικότητα, τη λειτουργικότητα και τις συνθήκες υγιεινής.

Το στεγαστικό πρόβλημα του Ιεροδιδασκαλείου απασχολούσε ιδιαίτερα την Κρητική Πολιτεία. Για το λόγο αυτό προκήρυξε μειοδοτικό διαγωνισμό τον Αύγουστο του 1900 ζητώντας την ανέγερση νέου οικοδομήματος στην Ανατολική πτέρυγα της Μονής όπου αρχικά υπήρχε μαντρότοιχος. *«Εν τω οικοδομήματι θα υπάρχει, πλην των αιθουσών των παραδόσεων, και ευρύς θάλαμος, όστις εκτισμένος κατά τους όρους της υγιεινής θα χρησιμεύση δια τους μαθητάς ως υπνωτήριο»*. [13] Ο θάλαμος των μαθητών *«υπνωτήριο»*, θα είναι χωρητικότητας 45 κλινών και οι αίθουσες διδασκαλίας θα εξυπηρετούν 36 μαθητές.

Η θεμελίωση των νέων εγκαταστάσεων της Σχολής τελέστηκε πανηγυρικά στις 7 Οκτωβρίου 1900, ημέρα της εορτής του Αγίου Ιωάννου του Ερημίτου και της Μονής Γουβερνέτου.

Το επόμενος έτος και συγκεκριμένα στις 2 Αυγούστου 1901 ο Πρίγκιπας Γεώργιος της Ελλάδος αποφάσισε τη χορήγηση πρόσθετης πιστώσεως για την επέκταση των εγκαταστάσεων του Ιεροδιδασκαλείου. Σε σύντομο χρονικό διάστημα το κτίριο της Ιερατικής Σχολής έστεκε μεγαλόπρεπο και επιβλητικό στην Ανατολική πτέρυγα της Μονής. Το κτήριο διέθετε ευρύχωρο διαμέρισμα οικοτροφείου, ευήλιες αίθουσες παραδόσεων, ιδιαίτερη αίθουσα τελετών καθώς και νοσοκομείο.

Εικ. 40: Άποψη της Ι. Μονής Αγίας Τριάδος από Βόρεια με μέρος του κτιρίου του Ιεροδιδασκαλείου.

Πηγή: G. Gerola, *MONUMENTI VENETI DELL' ISOLA DI CRETA*”, Venezia, 2 Gennaio 1905 [29]

Οι εργασίες αποπεράτωσης της Σχολής ολοκληρώθηκαν το 1902, έπειτα από το αμέριστο ενδιαφέρον και τη φροντίδα που επέδειξε η Μονή. Τεκμήριο για το έτος ολοκλήρωσης της Σχολής αποτελεί η φωτογραφία του Guiseppe Gerola που τραβήχτηκε κατά την επίσκεψή του στην Κρήτη προκειμένου να καταγράψει τα Ενετικά μνημεία το 1902 (βλ.ΕΙκ.40). [11]

Το Ιεροδιδασκαλείο λειτούργησε ως εσωτερικό σχολείο και όπως ήταν φυσικό ήταν ανάγκη να υπηρετήσουν σ' αυτό αφοσιωμένοι εκπαιδευτικοί, που να αναλάβουν εκτός από τα μαθήματα όλη την ηθικοπνευματική ανατροφή των μαθητών. [12]

Πρώτος Σχολάρχης υπήρξε ο αδερφός της Ιεράς Μονής Αγία Τριάδος και πτυχιούχος της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης αρχιμ. Δωρόθεος Κλωνάρης. Κατά τον πρώτο χρόνο, το προσωπικό της Σχολής αποτελείτο από το Διευθυντή, δύο καθηγητές και δεκαοκτώ μαθητές. Στο μεταξύ παρουσιάστηκαν πολλοί συνδρομητές και δωρητές, οι οποίοι με μεγάλο ζήλο και αληθινό ενθουσιασμό έδωσαν αρκετά χρηματικά ποσά για τις ανάγκες και την συντήρηση του Ιεροδιδασκαλείου.

Έτσι η Σχολή φτάνει στο δεύτερο έτος λειτουργίας της με δύο τάξεις, Α και Β, διευθυντή τον αρχιμ. Χρύσανθο Τσεπετάκη και

είκοσι εφτά μαθητές από τους οποίους οι τέσσερις ήταν εξωτερικοί.

Με τις παραπάνω συνθήκες και με τους ιεροσπουδαστές να πληθαίνουν λειτούργησε η Σχολή μέχρι το 1897, οπότε, λόγω της επανάστασης και των άλλων γεγονότων που ακολούθησαν η Σχολή ανέστειλε τη λειτουργία της και οι περισσότεροι μαθητές της άφησαν τα βιβλία και έπιασαν τα όπλα για να υπερασπισθούν την πατρίδα (Εικ.41).

Εικ. 41: Γυναικόπαιδα στον περίβολο της Μονής, το 1897 όταν η μονή χρησιμοποιούνταν ως νοσοκομείο για τους επαναστάτες.

Πηγή: <http://www.haniotika-nea.gr/103209-fwtoanadromes-sta-palia-xania/>

Όταν ιδρύθηκε η πρώτη κυβέρνηση της Κρητικής Πολιτείας δημοσιεύτηκε Νομοθετικό διάταγμα με το οποίο ξαναλειτουργήσε το Ιεροδιδασκαλείο. Το Ιεροδιδασκαλείο επαναλειτουργήσε σε πλήρη μορφή και είχε πέντε τάξεις με Διευθυντή το Χρύσανθο Τσεπετάκη, ο οποίος επιθυμούσε να κάνει τους μαθητές, ιερείς και ποιμένες, γεωργούς και γεωπόνους, καλλιγράφους και ορθογράφους, λαογράφους, ποιητές και λογοτέχνες, πυρογράφους και οξυγράφους (Εικ.42). Η επανάσταση του Θερίσου το 1905 σηματοδοτεί την εκ νέου αναστολή της λειτουργίας του. Η πρώτη χρονική αυτή περίοδος (1892 έως 1905) της λειτουργίας της Σχολής μπορεί να χαρακτηριστεί ως η λαμπρότερη περίοδος της λειτουργίας αυτής.

Λόγω της ασταθούς πολιτικής καταστάσεως που επικράτησε στην Κρήτη και στην υπόλοιπη Ελλάδα με τους Βαλκανικούς πολέμους και την εν συνεχεία Μικρασιατική καταστροφή, η Σχολή δεν θα λειτουργήσει μέχρι το 1924, οπότε επαναλειτουργεί και πάλι ως «**Ιερατική Σχολή**» στην Μονή της Αγίας Τριάδος, μέχρι και το 1929.

Την περίοδο 1930 έως 1946 η σχολή μεταστεγάζεται στην Μονή Ζωοδόχου Πηγής (Χρυσοπηγής) Χανίων.

Εικ.42 : Μαθητές της Ιερατικής Σχολής με το Σχολάρχη Χρ. Τσεπετάκη μπροστά από το Ηγουμενείο.

Πηγή: Φωτογραφία του Π. Διαμαντόπουλου από το αρχείο του Φ.Σ. «Ο Χρυσόστομος»

Το 1947 επιστρέφει στον φυσικό και ιστορικό της χώρο, την Μονή Αγίας Τριάδος, όπου και λειτουργεί απρόσκοπτα μέχρι το 1974, με διάφορες μορφές: ως επτατάξια Ιερατική Σχολή, εξατάξια Εκκλησιαστική Σχολή, ενώ παράλληλα τότε λειτούργησε Κατώτερο και Ανώτερο Εκκλησιαστικό Φροντιστήριο, (1945 έως 1959) [31]

Λίγο αργότερα σε αυτήν την περίοδο εμφανίζεται και ο Μακαριστός Μητροπολίτης Ειρηναίος Γαλανάκης, τότε Μιχαήλ, ο οποίος διέλαμψε και ως μαθητής και ως καθηγητής.

Από τον Ιούνιο του 1974 η σχολή λειτουργεί στον Άγιο Ματθαίο Ακρωτηρίου σε χώρο όπου στεγάζονταν Οικοτροφείο και Ορφανοτροφείο Θηλέων της Ιεράς Μητρόπολης. [1]

Σε σχέση με τις συνθήκες και το σκοπό που υπηρετούσε το Ιεροδιδασκαλείο Κρήτης αλλά και σε σύγκριση του με άλλα εκκλησιαστικά σχολεία της εποχής η ποιοτική του προσφορά υπήρξε πολύτιμη. Κατάφερε να συνδυάσει με δημιουργικό και αποτελεσματικό τρόπο τη θεωρία με την πράξη τόσο στη χριστιανική κατάρτιση όσο και στην παιδαγωγική. Είναι βέβαιο και μαρτυρείται επίσης και από την ιστορική και από τη λαϊκή συνείδηση μέχρι σήμερα ότι το ίδρυμα αυτό επηρέασε θετικά και ευεργετικά τα εκπαιδευτικά και εκκλησιαστικά θέματα της Κρήτης και κατά την εποχή της λειτουργίας και της προσφοράς του, ως Ιεροδιδασκαλείου, αλλά και αργότερα, μετά τη μετεξέλιξή του σε Ιερατική ή Εκκλησιαστική Σχολή, αφού λειτούργησε με την ίδια περίπου εκπαιδευτική φιλοσοφία αλλά και την ίδια διάθεση προσφοράς και διακονίας. [12]

3.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ

Εικ. 43: Άποψη της Ιερατικής Σχολής από τον εσωτερικό περίβολο της Μονής

Η ανατολική πτέρυγα της Μονής καλύπτεται από το κτήριο της Ιερατικής Σχολής, ένα λιτό, επίμηκες οικοδόμημα, χωρίς διακοσμητικά στοιχεία, το οποίο σήμερα είναι εγκαταλελειμμένο (Εικ.43). Το κτήριο, το οποίο επιβάλλεται στο χώρο λόγω του όγκου του, έχει ορθογωνική κάτοψη, με εξωτερικές διαστάσεις 10,80 x 56,00 μ. περίπου. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1900 και ολοκληρώθηκε με πολύ γοργούς ρυθμούς το 1902 προκειμένου να στεγάσει το νεοϊδρυθέν Ιεροδιδασκαλείο, το οποίο

εξελίχθηκε αργότερα σε Ιερατική Σχολή και από το 1930 σε Εκκλησιαστική Σχολή. Η Εκκλησιαστική Σχολή λειτούργησε στη Μονή μέχρι το 1974, χρονιά κατά την οποία μεταφέρθηκε στον Άγιο Ματθαίο Ακρωτηρίου, με αποτέλεσμα το κτήριο να εγκαταλειφθεί και να παρακμάσει.

Εικ.44 : Πρόσβαση στην Ιερατική Σχολή από τον εσωτερικό περίβολο της Μονής

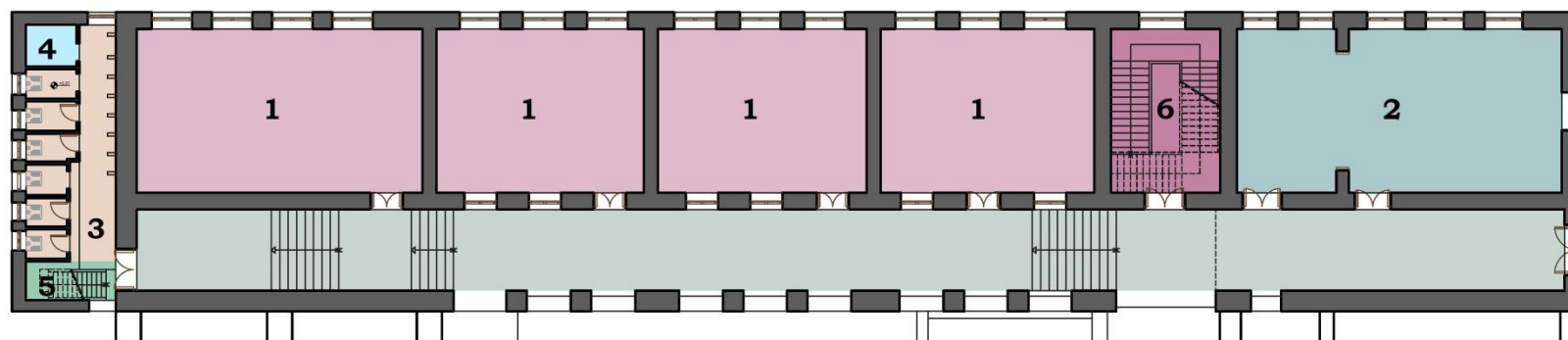

Εικ.45 : Πρόσβαση στην Ιερατική Σχολή από το εξωτερικό της Μονής (κτήματα)

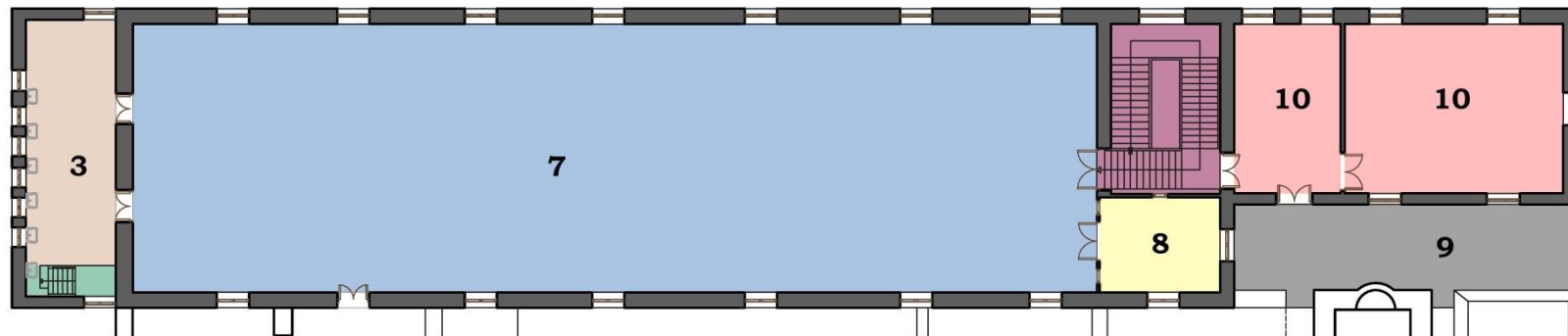

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΧΩΡΩΝ

1. ΑΙΘΟΥΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ
2. ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΛΕΤΩΝ
3. ΧΩΡΟΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
4. ΛΕΒΗΤΟΣΤΑΣΙΟ
5. ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΟ
6. ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΟ
7. ΚΟΙΤΩΝΑΣ- «ΥΠΝΩΤΗΡΙΟΝ»
8. ΕΠΙΤΗΡΗΤΗΣ ΘΑΛΑΜΟΥ
9. ΑΙΘΡΙΟ
10. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ

Σχ. 1 :Κατόψεις Ιερατικής Σχολής Αγίας Τριάδος

Εικ. 46: Άποψη της στοάς με τους πεσσούς

Εικ. 47: Αίθουσα τελετών Ισογείου

Εικ. 48: Αίθουσα διδασκαλίας στο ισόγειο

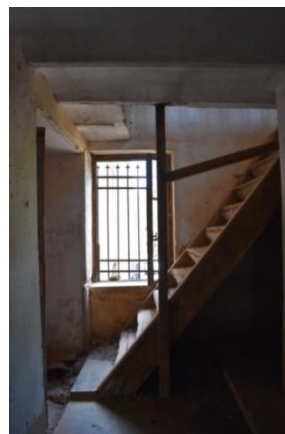

Εικ.49 : Χώροι υγιεινής στο ισόγειο

Το κτήριο είναι διώροφο και η πρόσβαση από τον περίβολο γίνεται από τα δύο άκρα της Δυτικής όψης του (Εικ.44), ενώ από το εξωτερικό της Μονής (από τα κτήματα), η πρόσβαση γίνεται μέσω μιας δίφυλλης θύρας που βρίσκεται στον επιμήκη διάδρομο του ισογείου (Εικ.45). Το κτίσμα διαιρείται σε δύο όγκους, με ψηλότερο και μεγαλύτερο αυτόν που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα. Στο ισόγειο, και συγκεκριμένα στο βόρειο τμήμα του, υπάρχει μία σειρά από στιβαρούς λιθόκτιστους πεσσούς που στηρίζουν τον υπερκείμενο όροφο και δημιουργούν μία μεγαλοπρεπή στοά με εντυπωσιακό ύψος (Σχ.1 & Εικ.46). Λόγω της κλίσης του εδάφους, η στοά αναπτύσσεται σε τέσσερα επίπεδα, με σκαλοπάτια που διατρέχουν όλο το πλάτος της. Στη στοά υπάρχουν εν σειρά πέντε μεγάλοι ορθογώνιοι χώροι που χρησίμευαν ως αίθουσες διδασκαλίας (Σχ.1 αρ.1 & Εικ.48). Όπως αναφέρει ο Δελάκης στο βιβλίο του «ΤΟ ΙΕΡΟΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ» στην Ιερατική Σχολή υπήρχε αίθουσα τελετών, η οποία βρισκόταν πιθανόν στη νότια και μεγαλύτερη αίθουσα του ισογείου (Σχ.1 αρ.2 & Εικ.47).

Στο βόρειο άκρο του κτίσματος και εκτός του γενικού περιγράμματος της Μονής, υπάρχει ένα διώροφο τμήμα που περιλαμβάνει χώρους υγιεινής (Σχ.1 αρ.3 & Εικ.49-52) με ντουζ και ένα μικρό χώρο λεβητοστασίου για να ζεσταίνεται το νερό (Σχ.1 αρ.4 & Εικ.51). Ένα μικρό

και ιδιαίτερα απότομο ξύλινο κλιμακοστάσιο (Σχ.1 αρ.5 & Εικ.53) οδηγεί στον Α΄ όροφο. Η πρόσβαση στον Α΄ όροφο γίνεται επίσης από το κεντρικό κλιμακοστάσιο (Σχ.1 αρ.6 & Εικ.54), που βρίσκεται απέναντι από το Οστεοφυλάκιο. Στον Α΄ όροφο, και συγκεκριμένα πάνω από τις τέσσερις αίθουσες διδασκαλίας και τη στοά, υπάρχει μεγάλος ενιαίος χώρος που χρησίμευε ως «υπνωτήριο» (Σχ.1 αρ.7 & Εικ.56), χωρητικότητας 45 κλινών για τους μαθητές της Σχολής. Επίσης στο χώρο δυτικά του κεντρικού κλιμακοστασίου και σε επαφή με τον κοιτώνα, υπάρχει μία μικρή αίθουσα που λειτουργούσε πιθανόν ως δωμάτιο για τον επιτηρητή θαλάμου (Σχ.1 αρ.8 & Εικ.55).

Εικ.53 : Βόρειο κλιμακοστάσιο

Εικ.54 : Κεντρικό κλιμακοστάσιο

Εικ. 55: Δωμάτιο επιτηρητή θαλάμου

Εικ. 50: Χώροι υγιεινής στο ισόγειο

Εικ. 51: Λεβητοστάσιο

Εικ. 52: Χώροι υγιεινής στον όροφο

Εικ.56: Κοιτώνας – «υπνωτήριο»

Το νότιο τμήμα της σχολής βρίσκεται σε επαφή με το συγκρότημα του οστεοφυλακίου και το παρεκκλήσι του Σωτήρα. Στον όροφο, ο οποίος βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από τον όροφο του βόρειου τμήματος, υπάρχουν δύο αίθουσες (Σχ.1 αρ.10 & Εικ.57), οι οποίες καθώς δεν καταλαμβάνουν όλο το πλάτος της πτέρυγας δημιουργούν ένα μικρό αίθριο χώρο πίσω από το παρεκκλήσιο (Σχ.1 αρ.9 & Εικ.58). Οι αίθουσες αυτές

Εικ. 57: Χώρος Νοσοκομείου στο Νότιο τμήμα της Σχολής

Εικ. 58: Αίθριο

λειτουργούσαν πιθανόν ως νοσοκομείο και υπήρχε η δυνατότητα άμεσης πρόσβασης από τον περίβολο της Μονής και συγκεκριμένα από το Ναϊσκο του Σωτήρα. Η πρόσβαση γινόταν μέσω μικρού λίθινου κλιμακοστασίου που στηρίζεται σε τοξωτή κατασκευή (Εικ.59). Από το αίθριο υπάρχει άμεση επικοινωνία με το δώμα της νότιας πτέρυγας της Μονής (Εικ.60).

Εικ. 59: Πρόσβαση στην Ιερατική Σχολή από το Ναϊσκο Μεταμορφώσεως του Σωτήρος

Εικ. 60: Πρόσβαση στο δώμα της Νότιας πτέρυγας από το αίθριο

3.3 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

Η Μονή της Αγίας Τριάδος αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα δείγματα της όψιμης Κρητικής Αναγέννησης. Η τελική της μορφή προέκυψε έπειτα από διάφορες προσθήκες και επεκτάσεις. Στις αρχές του 20ου αι. ανεγέρθηκε το κτήριο της Ιερατικής Σχολής και τη δεκαετία του 1960 έγινε η προσθήκη του Β' ορόφου στο ανατολικό άκρο της Βόρειας πτέρυγας, πάνω από το χώρο του μουσείου.

Εικ. 61: Το καθολικό της Μονής με αναγεννησιακά και μανιεριστικά στοιχεία στην πρόσοψη

Εικ. 62: Ο πλάνος της Μονής

Η Μονή έχει έντονα αναγεννησιακά και μανιεριστικά στοιχεία, όπως ο μεγαλοπρεπής πλάνος που δεσπόζει στην Δυτική πτέρυγα και έχει επιρροές από το έργο του S. Serlio και το επιβλητικό καθολικό με την πλούσια μανιεριστική διακόσμηση στην πρόσοψη (Εικ.61).

Παρόλο που για να ολοκληρωθεί το Μοναστηριακό συγκρότημα χρειάστηκαν σχεδόν τρεις εκατονταετίες (1612-1902), εντούτοις αποτελεί ένα ενιαίο και αρμονικά δεμένο σύνολο που εναρμονίζεται πλήρως με το φυσικό τοπίο.

Το κτήριο της Ιερατικής Σχολής είναι ένα λιτό και στιβαρό κτήριο από το οποίο απουσιάζει κάθε πνεύμα διακόσμησης και φλυαρίας, σε αντίθεση με το υπόλοιπο συγκρότημα που διακρίνεται για την πλούσια διακόσμηση του. Αυτό οφείλεται κυρίως στη διαφορετική χρονολογία ανέγερσης, καθώς η Ιερατική Σχολή ανεγέρθηκε στις αρχές του 20^{ου} αι., εποχή πολύ μεταγενέστερη από

τις αρχές και το πνεύμα της Αναγέννησης. Εξάλλου, η κοινωνικοπολιτική αστάθεια που επικρατούσε στην Κρήτη δυσχέραινε την ανεύρεση κεφαλαίου. Ο διαρκώς αυξανόμενος αριθμός μαθητών, σε συνδυασμό με την ανεπάρκεια σε χωρητικότητα και υγιεινή των υπαρχουσών αιθουσών, επέτεινε τη μεταστέγαση στο νέο κτήριο που ολοκληρώθηκε (δεδομένου του όγκου του) σε ελάχιστο χρόνο (1900-1902).

Εικ. 63: Η Δυτική όψη της Μονής με τα επιμελημένα ανοίγματα

Αναλυτικότερα, βασική και εμφανής διαφορά αποτελούν οι επιμελημένες όψεις της Μονής (Εικ.63) σε σχέση με την Ιερατική Σχολή (Εικ.67). Τα ανοίγματα της πρόσοψης της Μονής ανάλογα με την περίοδο που κτίστηκαν αλλά και τη χρήση του χώρου, έχουν πλαίσια από εμφανή λαξευτό πωρόλιθο και γείσο, ενώ υπάρχουν και τοξωτά ανοίγματα (Εικ.64-66). Στο κτήριο του Ηγουμενείου που είναι μεταγενέστερη προσθήκη έχουμε συνδυασμό των στοιχείων της αναγέννησης με αυτά του νεοκλασικισμού.

Εικ. 64: Άνοιγμα με πλαίσιο από εμφανή λαξευτό πωρόλιθο,

Εικ. 65: Άνοιγμα με πλαίσιο από εμφανή λαξευτό πωρόλιθο και γείσο

Εικ. 66: Τοξωτό άνοιγμα

Εικ. 67: Η Ανατολική όψη της Ιερατικής σχολής

Εικ. 68: Ανοιγμα στην Ανατολική όψη της Ιερατικής σχολής με επιχρισμένο πλαίσιο

Εικ. 69 : Ανοίγματα στη Δυτική όψη της Ιερατικής Σχολής χωρίς πλαίσιο

Αντίθετα στην Ιερατική Σχολή τα ανοίγματα φέρουν επιχρισμένο πλαίσιο μόνο στη νότια και ανατολική όψη του κτηρίου (Εικ.67).

Οι θύρες της Μονής είναι ιδιαίτερα επιμελημένες με πλαίσια από εμφανή λαξευτό παωρόλιθο. Όσες έχουν τοξωτό υπέρθυρο φέρουν ανάγλυφη διακόσμηση στο κλειδί του (Εικ.70-72). Εν αντιθέσει οι θύρες της Ιερατικής Σχολής δεν έχουν πλαίσια και απουσιάζει οποιοδήποτε διακοσμητικό στοιχείο (Εικ.73-74).

Εικ. 70: Θύρα με τοξωτό υπέρθυρο και ανάγλυφη διακόσμηση στο πωλητήριο προϊόντων

Εικ. 71: Πύλη στο Νότιο θολωτό διαβατικό του μοναστηριακού συγκροτήματος

Εικ. 72: Θύρα με πλαίσιο από λαξευτό παωρόλιθο και γείσο

Εικ. 73: Θύρα αίθουσας διδασκαλίας Ιερατικής Σχολής

Εικ. 74: Είσοδος στην Ιερατική Σχολή από το εξωτερικό της Μονής (κτήματα)

Εικ. 75: Πεσσοί στη βόρεια πλευρά της δυτικής πτέρυγας

Εικ. 76: Τοξοστοιχία στη δυτική πλευρά της νότιας πτέρυγας

Εικ. 77: Πεσσοί και τόξα στη νοτιοδυτική πλευρά του μοναστηριακού συγκροτήματος

Εικ. 78: Θολωτό διαβατικό Νότιας πύλης

Εικ. 79: Άποψη στοάς Ιερατικής Σχολής

Στον περίβολο του Μοναστηριακού συγκροτήματος υπάρχουν πεσσοί με διακοσμητικό γείσο (Εικ.75) καθώς και τοξοστοιχίες, που ορίζουν το διάδρομο κυκλοφορίας στους χώρους του ισογείου (Εικ.76-77). Η πρόσβαση στο μοναστηριακό συγκρότημα γίνεται μέσω θολωτών διαβατικών (Εικ.78). Στην Ιερατική Σχολή στιβαροί λιθόκτιστοι πεσσοί δημιουργούν μία μεγαλοπρεπή στοά με εντυπωσιακό ύψος (Εικ.79).

Όσον αφορά τις εξωτερικές τοιχοποιίες παρατηρείται ότι ενώ το υπόλοιπο συγκρότημα είναι επιχρισμένο με ασβεστοκονίαμα που φέρει

κοκκινωπό χρώμα (Εικ.80), το κτήριο της Ιερατικής Σχολής έχει λευκό επίχρισμα (Εικ.81).

Εικ. 80: Κοκκινωπό ασβεστοκονίαμα Μονής

Εικ. 81: Λευκό ασβεστοκονίαμα Ιερατικής Σχολής

Οι διαφορές που παρατηρούνται δεν είναι μόνο μορφολογικές, αλλά και κατασκευαστικές. Η Ιερατική Σχολή είναι ένα κτήριο που κατασκευάστηκε στις αρχές του 20^{ου} αι., οπότε δικαιολογημένα έχει άλλη τεχνολογία κατασκευής. Όσον αφορά τα δάπεδα του ισογείου το μοναστηριακό συγκρότημα είχε αρχικά δάπεδα από λίθινες πλάκες ή πατητό χώμα, τα οποία αντικαταστάθηκαν από κεραμικά πλακίδια ή μάρμαρο (Εικ.82). Στην Ιερατική Σχολή τα δάπεδα είναι ξύλινα ή έχουν επικάλυψη από τσιμεντοκονίαμα (Εικ.83).

Οι οροφές του ισογείου και τμήμα των οροφών στη Μονή είναι θολωτές και μόνο στα μεταγενέστερα κτίσματα έχουμε ξύλινες οροφές,

όπως για παράδειγμα στο κτήριο του Ηγουμενείου και της Ιερατικής Σχολής (Εικ. 84).

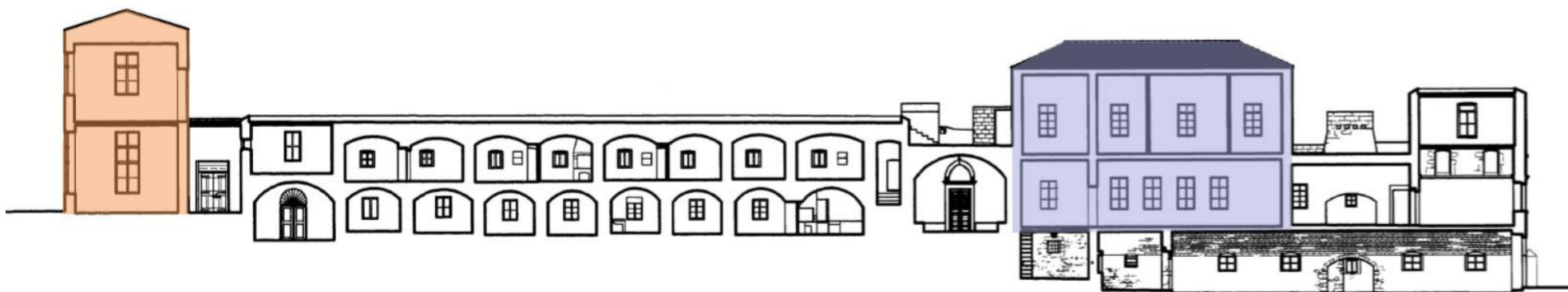
Εικ. 82: Μαρμάρινο δάπεδο Τράπεζας

Εικ. 83: Ξύλινο δάπεδο αίθουσας διδασκαλίας

Παράλληλα στην Ιερατική Σχολή έχουμε χρήση νέας κατασκευαστικής τεχνολογίας για τις οροφές, όπως θολίσκους από οπτόπλινθους που στηρίζονται σε μεταλλικούς δοκούς διπλού Ταυ και επικάλυψη με τσιμεντοκονίαμα.

Όσον αφορά τη στέγαση παρατηρείται ότι ενώ στο μοναστήρι έχουμε δώμα, το οποίο αρχικά ήταν ξύλινο και είχε επικάλυψη από κλαδιά και χώμα, στην Ιερατική Σχολή και στο Ηγουμενείο που αποτελούν μεταγενέστερες προσθήκες έχουμε κεραμοσκεπές με επικάλυψη από γαλλικά κεραμίδια (Εικ. 84).

Εικ. 84: Τομή Μοναστηριακού Συγκροτήματος. Με πορτοκαλί χρώμα διακρίνεται η Ιερατική Σχολή και με μωβ το Ηγουμενείο.
Πηγή: Αποτύπωση της αρχ.μηχ. Ξένη Σίμου [6]

4. ΚΑΤΑΣΚΕΥΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΥΡΙΩΝ ΔΟΜΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

4.1 ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ

Δεν ήταν δυνατή η πρόσβαση στην θεμελίωση στα πλαίσια της παρούσας θεωρητικής μελέτης, καθώς δεν υπήρξε τρόπος ελέγχου μέσω διερευνητικών τομών. Για το λόγο αυτό δεν μπορεί να μελετηθεί σε βάθος η κατάσταση, αλλά ούτε και η μορφή των θεμελίων. Βάση βιβλιογραφίας, ο συνηθέστερος τρόπος κατασκευής της θεμελίωσης σε κτίρια με φέρουσα τοιχοποιία είναι από λιθοδομή ισοπαχή με την τοιχοποιία της ανωδομής και αβαθής. Σε κάποιες περιπτώσεις, η θεμελίωση έχει μικρή διαπλάτυνση μονόπλευρα προς το εσωτερικό, ανάλογα με την ποιότητα του εδάφους θεμελίωσης. [14]

4.2 ΤΟΙΧΟΠΟΙΗΣ

Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν κατά την κατασκευή του κτηρίου ήταν παραδοσιακά υλικά που βρίσκονταν σε αφθονία στην ευρύτερη περιοχή του μοναστηριακού συγκροτήματος. Τα υλικά αυτά δεν είναι άλλα από την πέτρα και το ξύλο.

Εικ.85 : Λεπτομέρεια τοιχοποιίας

Η επιλογή είναι εύλογη αν αναλογιστούμε ότι αφενός ήταν διαθέσιμα, σε αφθονία και κοντινή απόσταση, και αφετέρου είχαν την τεχνογνωσία της χρήσης τους. Επιπρόσθετα, αποτελούσαν παραδοσιακά υλικά του τόπου και ήταν συμβατά με το υφιστάμενο μοναστηριακό συγκρότημα. [15]

Οι τοιχοποιίες αποτελούν τον φέροντα οργανισμό του κτηρίου. Είναι κατασκευασμένες από τοπικό λίθο μεγάλων διαστάσεων και ακανόνιστου σχήματος και διαμορφώνουν αργολιθοδομές με συνδετικό κονίαμα από άφθονο αργιλώδες χώμα και λίθους μικρότερων διαστάσεων (Εικ.85). Για το γέμισμα χρησιμοποιούνται παράλληλα και πλίνθοι, προκειμένου να επιτευχθεί μια αρτιότερη έδραση των υπερκείμενων μαζών.

Στις γωνίες των τοίχων και στους ορθοστάτες των ανοιγμάτων, χρησιμοποιήθηκαν λαξευμένοι λίθοι με μεγαλύτερη επιμέλεια, χωρίς ωστόσο να είναι εντελώς ορθογωνισμένοι.

Στο ισόγειο, οι εξωτερικοί τοίχοι έχουν πάχος 60-70 εκ., ενώ στον όροφο 55-60 εκ., έχουν δηλαδή μειωμένο πάχος κατά 5-10 εκ. σε σχέση με την τοιχοποιία του ισογείου. Το πάχος της τοιχοποιίας μειώνεται από το ισόγειο στον όροφο, ώστε να στηρίζει στην εσοχή αυτή το σύστημα του δαπέδου, αλλά και να φέρει τα φορτία του. Στη στοά το πάχος της τοιχοποιίας και των πεσσών είναι 74 εκ. Το βόρειο, διώροφο τμήμα που βρίσκεται εκτός του γενικού περιγράμματος της Μονής, παρατηρείται ότι έχει τοίχους με μικρότερο πάχος που κυμαίνεται από 40 έως 50 εκ.. Η διαφορά αυτή εξηγείται καθώς το τμήμα αυτό αποτελεί μέρος της επέκτασης που έγινε στο κτίσμα το 1901. Οι εσωτερικές τοιχοποιίες του ισογείου έχουν πάχος γύρω από το κεντρικό κλιμακοστάσιο 60 εκ., ενώ ο διαχωρισμός των αιθουσών γίνεται από τοιχοποιίες πάχους 45-50 εκ. Οι χώροι υγιεινής στο ισόγειο διαμορφώνονται από οπτοπλινθοδομές πάχους 10 εκ., όπως επίσης και ο χώρος διαμονής του επιτηρητή θαλάμου στον όροφο. Στη βόρεια τοιχοποιία, οι λαμπάδες των παραθύρων του ορόφου διαμορφώνονται από οπτοπλινθοδομές.

Κάτω από τα ανοίγματα γίνεται χρήση ξύλινων στοιχείων προκειμένου να επιτευχθεί καλύτερη στήριξη της ποδιάς (Εικ.86). Ωστόσο δεν παρατηρείται η χρήση της ξυλοδεσιάς στους εξωτερικούς και εσωτερικούς τοίχους του κτηρίου.

Εσωτερικά το κτήριο είναι εξ ολοκλήρου επιχρισμένο και η τοιχοποιία είναι ορατή μόνο σε σημεία που έχει φθαρεί ο σοβάς (κυρίως λόγω υγρασίας), όπως κάτω από τα ανοίγματα του ανατολικού τοίχου. Η ανατολική και τμήμα της νότιας όψης είναι επιχρισμένες με αδρό κονίαμα (Εικ.87). Γενικότερα, χρησιμοποιούσαν για τις τοιχοποιίες τα ασβεστοκονιάματα, με πρόσμιξη ποταμίσιας άμμου. Ιδιαίτερα για τα τελικά επιχρίσματα των επιφανειών ήταν απαραίτητη η λεπτή άμμος θαλάσσης.

Εικ. 86: Χρήση ξυλοδεσιάς στις ποδιές των παραθύρων

4.3 ΠΑΤΩΜΑΤΑ-ΔΑΠΕΔΑ

Το δάπεδο στη στοά του ισογείου διαμορφώνεται από λίθινες πλάκες πλάτους 50-70 εκ., μήκους 70-90 εκ. και πάχους 3 εκ. (Εικ.89). Η επένδυση των κλιμάκων της στοάς γίνεται επίσης με λίθινες πλάκες μεγάλου πλάτους και πάχους 5-10 εκ., ενώ η κατασκευή τους γίνεται με λίθους διαφόρων διαστάσεων συνδεδεμένους με κονίαμα. Στο βόρειο τμήμα του διαδρόμου, η τελευταία κλίμακα καθώς και το άνω πλατύσκαλό της και το δάπεδο των χώρων υγιεινής διαμορφώνονται με τσιμεντοκονία (Εικ.90).

Εικ. 87: Επίχρισμα ανατολικής όψης από αδρό κονίαμα.

Εικ. 88: Τμήμα νότιας όψης που είναι επιχρισμένο με αδρό και ψιλό κονίαμα.

Εικ. 89: Λίθινες πλάκες στη στοά του ισογείου

Εικ. 90: Δάπεδο χώρων υγιεινής από τσιμεντοκονία

Εικ.91 : Ξύλινο δάπεδο ισόγειου

Οι αίθουσες του ισόγειου έχουν ξύλινα δάπεδα (Εικ.91) και αποτελούνται από ένα σύστημα οριζόντιων ξύλινων δοκών διατεταγμένων παράλληλα μεταξύ τους σε αποστάσεις

40–50 εκ., από πελεκητή ξυλεία, οι οποίοι πακτώνονται στην τοιχοποιία. Πάνω από τις δοκούς και με κάθετη διεύθυνση σε αυτές, έρχεται καρφωτά η στρώση του δαπέδου, με ξύλινα στοιχεία (σανίδες) κυμαινόμενου πλάτους 17-23 εκ., πάχους 2 εκ. και μήκους 2.00-4.00 μ. στη διεύθυνση βορρά-νότου. Το δάπεδο του κλιμακοστασίου είναι επενδυμένο με τσιμεντένια πλακίδια διαστάσεων 20x20 εκ., άσπρου και μαύρου χρώματος που τοποθετούνται εναλλάξ.

Στο βορειότερο τμήμα του ορόφου, το πάτωμα είναι από πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος, η οποία εδράζεται σε σιδηροδοκούς διατομής διπλού Ταυ, που γεφυρώνονται με θολίσκους από οπτοπλινθοδομή. Τα δοκάρια ενώνονται μεταξύ τους ανά διαστήματα με μεταλλικούς ελκυστήρες. Αυτό το είδος κατασκευής πατώματος έγινε γνωστός τα τέλη

του 19ου αιώνα, κυρίως από τον Ερν. Τσίλλερ. Συνολικά υπάρχουν στο χώρο δεκατρείς θολίσκοι, στη διεύθυνση βορρά-νότου, πλάτους 67 εκ. ο καθένας. Η όλη κατασκευή είναι επιχρισμένη. Το τελικό δάπεδο του βόρειου τμήματος του ορόφου διαμορφώνεται με τσιμεντένια πλακάκια, όπως αυτά στο δάπεδο του κεντρικού κλιμακοστασίου (Εικ.93).

Εικ. 92: Αποψη ξύλινου δαπέδου ορόφου από το ισόγειο

Εικ. 93: Δάπεδο από οπλισμένο σκυρόδεμα και σιδηροδοκούς και επικάλυψη με πλακάκια

Εικ. 94: Ξύλινο δάπεδο κεντρικής αίθουσας ορόφου

Εικ.95: Ξύλινο δάπεδο αίθουσας ορόφου

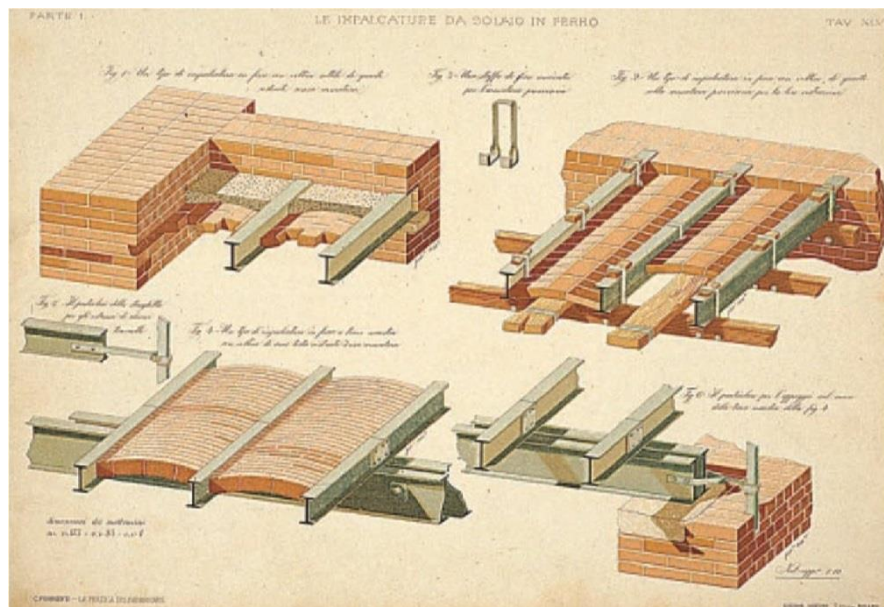
Η μεγάλη κεντρική αίθουσα έχει ξύλινο πάτωμα και είναι στο μεγαλύτερο μέρος του σε καλή κατάσταση (Εικ.94). Οι δοκοί, διαστάσεων 15x18 εκ. έχουν τοποθετηθεί στη μικρή διεύθυνση της αίθουσας ανά 50-55 εκ. και πακτώνονται στα άκρα τους στον τοίχο. Η τελική επιφάνεια διαμορφώνεται από σανίδες που καρφώνονται στα δοκάρια, όπως ακριβώς και στο ισόγειο. Ξύλινο πάτωμα έχουν και οι τρεις μικρότερες αίθουσες του ορόφου (Εικ.95).

Το δάπεδο στο αίθριο του νότιου τμήματος καλύπτεται από τσιμεντοκονία, ενώ η κατασκευή του είναι από σιδηροδοκούς διατομής διπλού Ταυ (Εικ.96). Οι σιδηροδοκοί σχηματίζουν στην οροφή του ισόγειου δεκαέξι μικρούς θολίσκους, πλάτους περίπου 70 εκ. ο καθένας. Λόγω του γεγονότος ότι το κονίαμα έχει αποκολληθεί σε αρκετά τμήματα της οροφής, γίνεται ορατή η κατασκευή των θολίσκων, που αποτελείται από έξι παράλληλες σειρές οπτόπλινθων. [10]

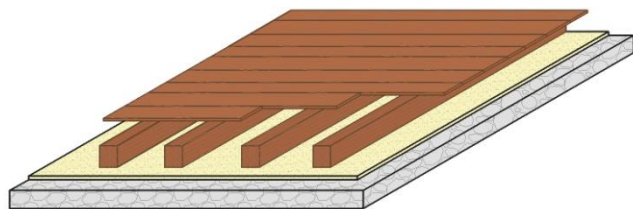
Εικ. 96: Πάτωμα αίθριου από πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος και θολίσκους και επικάλυψη από τσιμεντοκονία

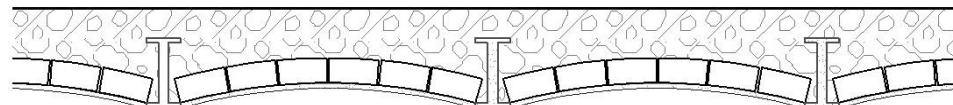

Εικ. 97: Σύμμεικτα πατόματα, αποτελούμενα από μεταλλικές δοκούς και θολίσκους από οπτοπλίνθους με ποικίλες διατάξεις οπτοπλίνθων και συνδέσεων των δοκών με τις τοιχοποιίες.

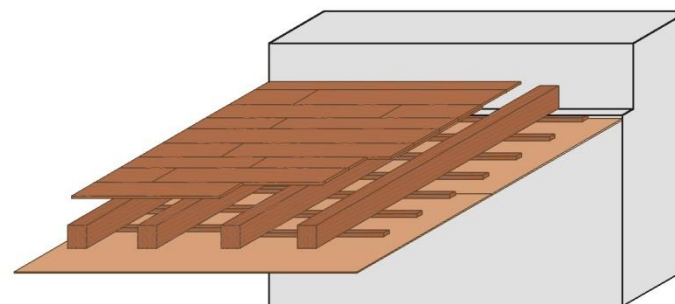
Πηγή: [Formenti C., *La pratica del fadbricare*, Hoepli, Milano, 1893, 1895, πίν. 1]

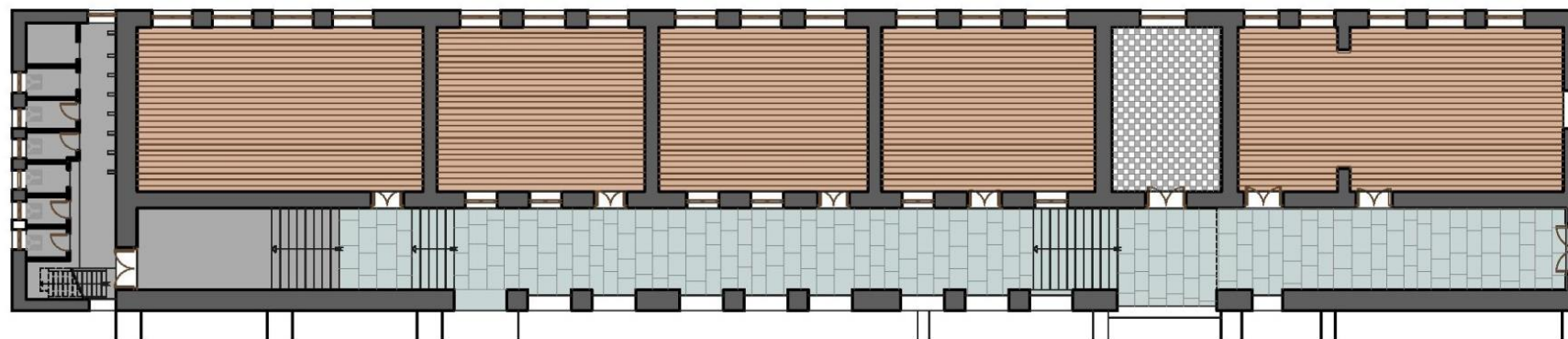
Εικ. 99: Κατασκευαστική λεπτομέρεια ξύλινου δαπέδου ισογείου

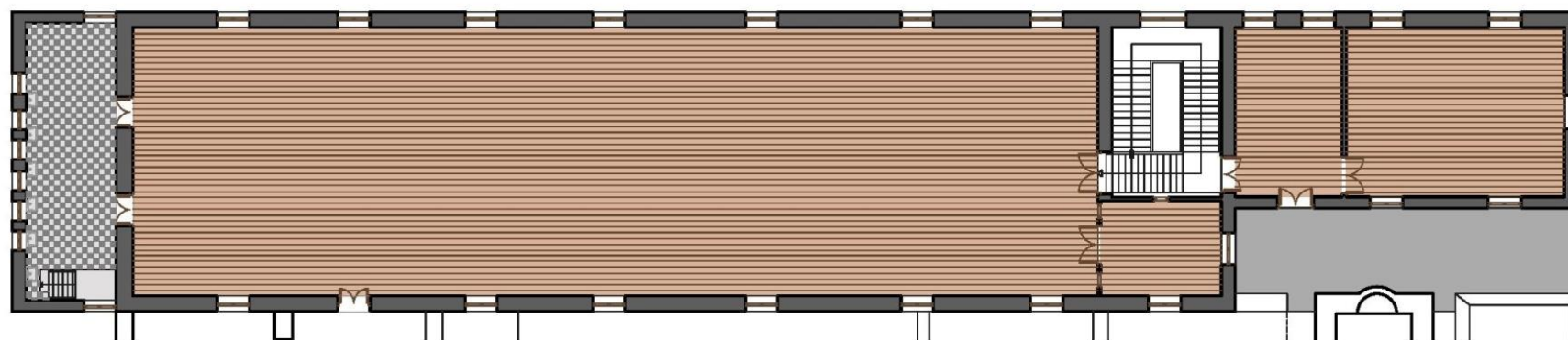
Εικ. 98: Κατασκευαστική λεπτομέρεια οροφής στοάς με σιδηροδοκούς και θολίσκους από οπτόπλινθους

Εικ. 100: Κατασκευαστική λεπτομέρεια ξύλινου δαπέδου ορόφου

ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΔΑΠΕΔΩΝ			
	ΞΥΛΙΝΟ ΔΑΠΕΔΟ		ΤΣΙΜΕΝΤΟΚΟΝΙΑ
	ΛΙΘΙΝΕΣ ΠΛΑΚΕΣ		ΠΛΑΚΑΚΙ

Σχ. 2 : Δάπεδα Ιερατικής Σχολής Αγίας Τριάδος

4.4 ΟΡΟΦΕΣ

Εικ.101 : Οροφή στοάς με θολίσκους από οπτόπλινθους

Εικ. 102: Ξύλινη οροφή στοάς με επένδυση από φύλλα hardboard

Στο ισόγειο, στα τμήματα που στεγάζονται από πλάκες σκυροδέματος, όπως ήδη αναφέρθηκε, οι οροφές διαμορφώνονται με θολίσκους από οπτοπλινθοδομή, που στηρίζονται σε σιδηροδοκούς διατομής διπλού Ταυ (Εικ.101). Στις αίθουσες και στο διάδρομο της στοάς, η οροφή είναι επενδυμένη με μεγάλα, ορθογώνια φύλλα κάλυψης, προκειμένου να μην είναι ορατή η κατασκευή του ξύλινου δαπέδου και να

διαβάζεται από το κάτω επίπεδο ως μια ενιαία επιφάνεια. Τα φύλλα καρφώνονται σε ένα πλέγμα οριζόντιων και κάθετων ξύλινων δοκών, το οποίο υποβαστάζει το ξύλινο δάπεδο του ορόφου. Οι διαστάσεις των φύλλων ποικίλουν από αίθουσα σε αίθουσα ωστόσο επικρατούν τα φύλλα διαστάσεων 1,20 x3,60 μ. (Εικ.102).

Εικ. 103: Οροφή βόρειου τμήματος ορόφου με επένδυση από φύλλα hardboard

Στην οροφή του ορόφου του βόρειου τμήματος χρησιμοποιούνται τα ίδια φύλλα (Εικ.103). Καρφώνονται σε ξύλινο σκελετό δύο διευθύνσεων που δημιουργεί ένα πλέγμα ορθογωνίων διαστάσεων 40x60 εκ στην κεντρική αίθουσα. Ο σκελετός αυτός καρφώνεται στους ελκυστήρες είτε απευθείας είτε με πηχάκια. Κατά τόπους συνδέεται και με διάφορα άλλα δοκάρια που συνδέουν κάθετα τους ελκυστήρες μεταξύ τους.

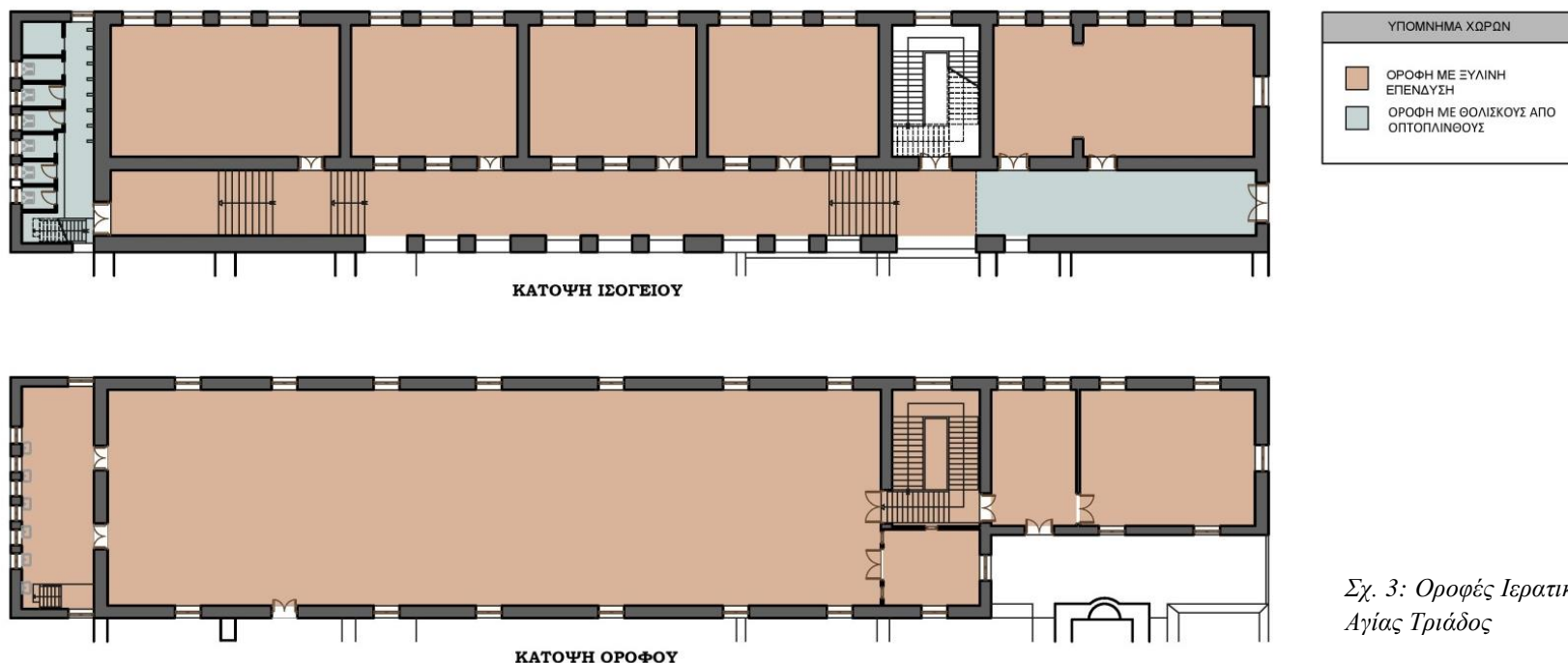
Στον όροφο του νότιου τμήματος, κάτω από τους ελκυστήρες της στέγης δημιουργείται μια επιφάνεια από παράλληλα και με μικρό κενό μεταξύ τους ξύλινα πηχάκια. Πάνω σε αυτά και στην ίδια διεύθυνση

καρφώνονται μεγαλύτερης διατομής δοκάρια, άλλοτε σε συγκεκριμένη απόσταση και άλλοτε σε τυχαίες σχεδόν θέσεις μεταξύ τους. Τέλος πάνω σε αυτά καρφώνονται τα φύλλα της οροφής (Εικ.104).

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι δεν υπάρχει ένα τυποποιημένο δομικό σύστημα αλλά παρατηρούνται διαφορές στον τρόπο σύνδεσης και διάταξης των στοιχείων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το Βόρειο με το Νότιο τμήμα της Σχολής δεν κτίστηκαν ταυτόχρονα αλλά με μικρή χρονική διαφορά ενός έτους. Άλλωστε η ποικιλία στα δομικά συστήματα δεν είναι κάτι πρωτόγνωρο καθώς παρατηρείται και σε άλλα κτίσματα. [10]

Εικ. 104: Οροφή νότιου τμήματος ορόφου με πηχάκια και επένδυση από φύλλα hardboard

Σχ. 3: Οροφές Ιερατικής Σχολής Αγίας Τριάδος

4.5 ΣΤΕΓΕΣ

Εικ.105: Μερική άποψη του ζευκτού της βόρειας στέγης

Η κάλυψη κάθε τμήματος του κτηρίου γίνεται με την παραδοσιακή δόρυγξη, ξύλινη στέγη με ζευκτά. Στο βόρειο τμήμα, το οποίο είναι και το μεγαλύτερο, τοποθετούνται ζευκτά ανά 85 εκ. περίπου. Οι ελκυστήρες εδράζονται στα άκρα τους στις τοιχοποιίες με πάκτωση, ενώ στο μέσο τους συνδέεται με εγκοπή (εντορμία) και καρφώνεται ο ορθοστάτης. Δύο αντηρίδες συνδέονται με εγκοπές με τον ορθοστάτη και τους αμείβοντες (Εικ.105). Με εγκοπές και κάρφωμα συνδέονται επίσης και οι αμείβοντες με τον ελκυστήρα και τον ορθοστάτη. Υπάρχουν επίσης πολλά δοκάρια

που ενώνουν κάθετα τους ελκυστήρες. Πάνω σε αυτά και με τη βοήθεια μικρότερων πηχών καρφώνεται ο σκελετός της οροφής. Όταν το μήκος τους δεν είναι αρκετό να γεφυρώσει το άνοιγμα καρφώνονται δύο παράλληλα. Τέτοια δοκάρια συνδέουν και τους ορθοστάτες ανά δύο και τοποθετούνται εναλλάξ αριστερά και δεξιά τους στο μέσο του ύψους τους. Επίσης μια δοκός συνδέει τις κορυφές των ορθοστατών και άλλα οριζόντια πηχάκια συνδέουν κάθετα τους αμείβοντες ανά τακτές αποστάσεις. Αυτά αποτελούν τον σκελετό στον οποίο στηρίζονται χωρίς πέτσωμα και μόνωση τα γαλλικού τύπου κεραμίδια της στέγης (με τη χρήση άφθονου συνδετικού κονιάματος) (Σχ.4).

Η σύνδεση των ελκυστήρων της στέγης με την τοιχοποιία με πάκτωση, διασφαλίζει τη σωστή διαφραγματική λειτουργία της στέγης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την ομοιόμορφη κατανομή των φορτίων της στέγης και την βελτίωση της συμπεριφοράς της κατασκευής έναντι σεισμικών φορτίσεων. Η καλή διαφραγματική λειτουργία αποδεικνύεται από την απουσία ρωγμών στη στέψη των τοίχων και από το γεγονός ότι η στέγη δεν παρουσιάζει κύρτωση.

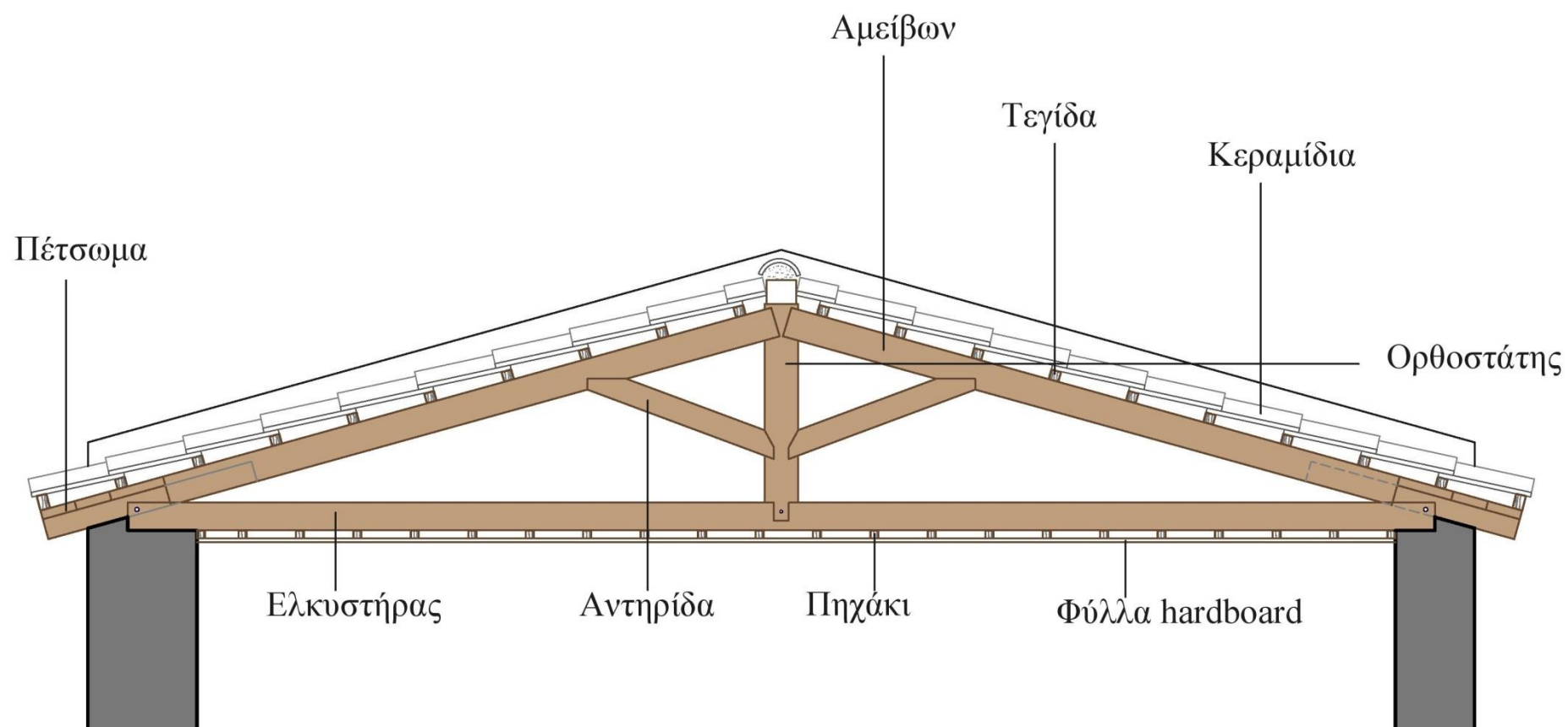
Η απόληξη της στέγης η οποία συνεχίζει να έχει την ίδια κλίση διαμορφώνεται ως εξής: δίπλα στους αμείβοντες, στο τέλος του μήκους τους καρφώνονται μικρότερου μήκους ξύλα που προεξέχουν περιμετρικά

των τοίχων. Τα κεραμίδια τοποθετούνται πάνω από ξύλινο πέτσωμα που είναι ορατό εξωτερικά. Περιμετρικά στη στέγη υπάρχει υδρορροή που μεταφέρει τα βρόχινα ύδατα σε μία από τις δύο μεγάλου μεγέθους θολωτές υπόγειες δεξαμενές που βρίσκονται στην αυλή μπροστά από την πτέρυγα.

Η διαφορά που παρατηρείται ανάμεσα στις δύο στέγες είναι στον τρόπο διαμόρφωσης της οροφής (ταβάνωμα). Έτσι ενώ στη βόρεια στέγη σχηματίζεται ένας σκελετός από πηχάκια κάθετα μεταξύ τους, πάνω στα οποία στηρίζονται τα φύλλα hardboard, στη νότια στέγη υπάρχουν καρφωτά ξύλινα πηχάκια ανά 2 εκ. Επίσης, η βόρεια στέγη έχει μικρά ανοίγματα για να επιτυγχάνεται ο σωστός αερισμός της, κάτι που απουσιάζει από τη στέγη του νότιου τμήματος.

Η ξυλεία που χρησιμοποιείται είναι αυτή της περιοχής, ενώ οι διατομές και τα μήκη των ξύλινων στοιχείων δεν είναι παντού ίδια. Τα ξύλα χρησιμοποιούνται με αδρή επεξεργασία και δεν είναι αναγκαία περεταίρω επεξεργασία, καθώς όπως ήδη αναφέρθηκε οι οροφές καλύπτονται από φύλλα hardboard. [10]

Σχ.4 :Κατασκευαστική λεπτομέρεια στέγης

4.6 ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ

4.6.1 ΘΥΡΕΣ

Οι θύρες του κτηρίου είναι ξύλινες, δίφυλλες και βρίσκονται σε σχετικά καλή κατάσταση (Εικ.106). Εξαίρεση αποτελούν οι θύρες στους χώρους υγιεινής, οι οποίες είναι μονόφυλλες, καρφωτές με ιδιαίτερα μικρές διαστάσεις και απλοϊκής κατασκευής (0.65x1.55 μ.) (Εικ.107). Η είσοδος στο κτήριο από τα κτήματα γίνεται μέσω μίας δίφυλλης, ξύλινης, καρφωτής θύρας διαστάσεων 1.85x 3.05 μ. (Εικ.108). Η κάσα έχει σχήμα Π και η στήριξή της στον τοίχο γίνεται με μεταλλικά στοιχεία (τζινέτια). Η θύρα ασφαλίζει με μία σιδεριά που διατρέχει όλο το πλάτος της. Στις ακμές του υπέρθυρου τοποθετούνται δύο σιδηροδοκοί διπλού ταν που συνδέονται μεταξύ τους με κάθετα μεταλλικά στοιχεία. Οι σιδηροδοκοί γεφυρώνονται με δύο ή τρεις λίθινες πλάκες μεγάλου πάχους. Πάνω από τις πλάκες συνεχίζεται κανονικά η τοιχοποιία με λίθους ποικίλων διαστάσεων. Καρφωτή είναι παράλληλα και η κύρια είσοδος που οδηγεί από τον αίθριο χώρο του ορόφου στο εσωτερικό του Νότιου τμήματος. Η θύρα αυτή, διαστάσεων 1.30x3.90 μ., είναι δίφυλλη και το άνω μέρος της είναι σταθερό με καρφωτές σανίδες.

Στις αίθουσες χρησιμοποιούνται ταμπλαδοτές θύρες γαλλικού τύπου, οι οποίες έχουν πιο επιμελημένη κατασκευή (Εικ.109). Στην

εξωτερική τους πλευρά έχουν επικολληθεί επιφανειακά στοιχεία από κοντραπλακέ που προσδίδουν μία ενιαία επιφάνεια (Εικ.110). Η επικάλυψη αυτή πιθανόν να πραγματοποιήθηκε σε μεταγενέστερα έτη. Οι θύρες της μεγάλης αίθουσας του Α' ορόφου (Εικ.111), λόγω του μεγάλου ύψους που έχουν, καθώς και η θύρα στη βορινή αίθουσα του ισογείου (Εικ.106), φέρουν σταθερά τζαμιλίκια στο άνω μέρος τους.

Εικ.106: Εξωτερική όψη θυρώματος ισογείου

Εικ.107: Θύρα στους χώρους υγιεινής

Εικ. 108: Κεντρική είσοδος από κτήματα

Εικ. 109: Εσωτερική όψη θυρώματος αίθουσας διδασκαλίας

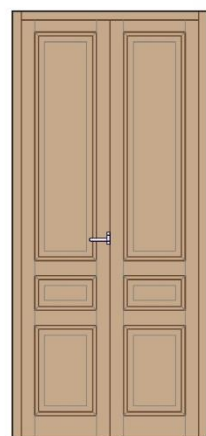

Εικ. 110: Εξωτερική όψη θυρώματος αίθουσας διδασκαλίας

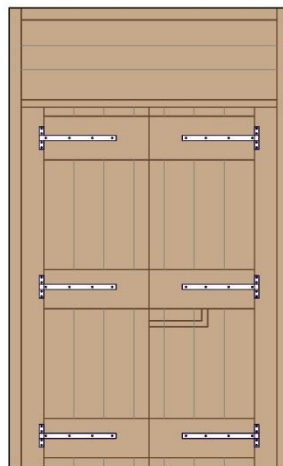

Εικ. 111: Θύρα κοιτόνα

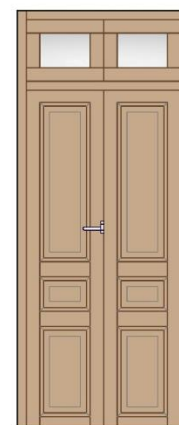

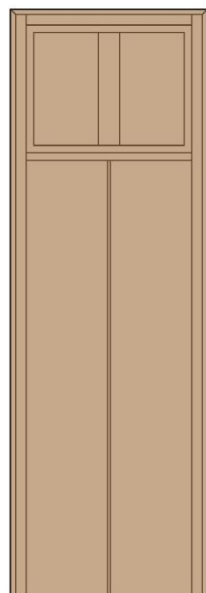
Δίφυλλη, ταμπλαδοτή θύρα
(Αίθουσα τελετών)

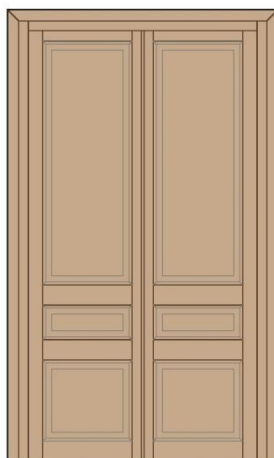
Δίφυλλη, καρφοτή θύρα
(Κεντρική εισόδος από κτήματα)

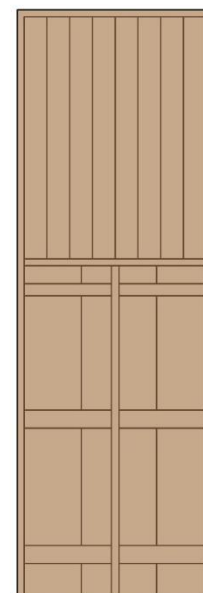
Δίφυλλη, ταμπλαδοτή θύρα με
σταθερό τζαμιλίκι στο άνω
μέρος
(Αίθουσα διδασκαλίας)

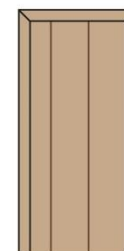
Δίφυλλη, ταμπλαδοτή θύρα με
σταθερό τζαμιλίκι στο άνω
μέρος
(Κοιτόνας)

Δίφυλλη, ταμπλαδοτή
θύρα
(Κοιτόνας)

Δίφυλλη, καρφοτή θύρα με σταθερό άνω
μέρος με καρ φωτές σανίδες
(Νοσοκομείο)

Μονόφυλλη, καρφοτή θύρα
(Χώροι υγιεινής)

Σχ. 5 : Θύρες Ιερατικής Σχολής Αγίας Τριάδος

4.6.2 ΠΑΡΑΘΥΡΑ

Τα παράθυρα είναι επιμήκη, ορθογωνικά με το ύψος τους στο ισόγειο να είναι υπερδιπλάσιο του πλάτους τους. Παρατηρώντας την κάτοψη (Σχ. 1), είναι ορατή η αντιστοιχία των ανοιγμάτων όχι μόνο μεταξύ ισογείου και ορόφου αλλά και μεταξύ της ανατολικής με τη δυτική πλευρά του κτηρίου και των ανοιγμάτων της στοάς. Η γεφύρωση των ανοιγμάτων δεν γίνεται μονολιθικά, αλλά όπως και στην περίπτωση της κεντρικής εισόδου, το υπέρθυρο γεφυρώνεται με σιδηροδοκούς διπλού Ταυ. Οι λαμπάδες των ανοιγμάτων διαμορφώνονται από ορθογωνικούς λαξευτούς λίθους, οι οποίοι ωστόσο τοποθετούνται στις δύο ακμές και όχι σε όλο το πλάτος του τοίχου (Εικ.115). Στη βόρεια όψη που τα ανοίγματα του ορόφου βρίσκονται εν σειρά και σε μικρή απόσταση μεταξύ τους, γεφυρώνονται από μια ενιαία σιδηροδοκό μεγάλου μήκους (Εικ.118). Οι λαμπάδες των ανοιγμάτων αυτών είναι από οπτόπλινθους. Στη νότια και ανατολική όψη όπου είναι επιχρισμένες με αδρό κονίαμα, τα ανοίγματα φέρουν επιχρισμένο πλαίσιο. Η ποδιά των παραθύρων στις αίθουσες του ισογείου είναι κεκλιμένη προς το εσωτερικό και διαμορφώνεται με ξύλινες πλατιές σανίδες καλυμμένες μερικές φορές με hardboard ή με τσιμεντοκονία (Εικ.113-114). Στα δύο άκρα και στο κέντρο του ανοίγματος της ποδιάς διακρίνονται, λόγω της αποκόλλησης του κονιάματος, τρία ξύλινα μικρά

δοκάρια (4x7 εκ.), κάθετα στη διεύθυνση του τοίχου πάνω στα οποία στηρίζεται η ποδιά (Εικ.112). Τα κενά μεταξύ των δοκών και μέχρι την ποδιά συμπληρώνονται με ακανόνιστους λίθους. Τα παράθυρα της βόρειας όψης καθώς και αυτά του ορόφου έχουν επίπεδες ποδιές, αντίστοιχης κατασκευής. Προς την εξωτερική πλευρά οι ποδιές είναι διαμορφωμένες με τσιμεντοκονία (Εικ.119).

Όσον αφορά την κατασκευή των ανοιγμάτων, αυτά είναι δίφυλλα, ανοιγόμενα με ένα σταθερό ή ανακλινόμενο τμήμα στο πάνω μέρος που χωρίζεται με πηχάκια σε δύο, τέσσερα ή σπανιότερα έξι τμήματα ανάλογα με το ύψος του. Το κάθε φύλο που ανοίγει χωρίζεται με πηχάκια σε δύο ή τρία τμήματα. Για να αποκτήσει το κούφωμα ακαμινία στο σημείο σύνδεσης των οριζόντιων με τα κατακόρυφα στοιχεία του, χρησιμοποιούνται μερικές φορές μεταλλικές γωνίες. Εξώφυλλα δεν υπάρχουν και τα παράθυρα του ισογείου που βλέπουν στο εξωτερικό της Μονής προστατεύονται με κιγκλίδωμα (Εικ.113-115).

Εικ. 112: Ξύλινα δοκάρια κάτω από την ποδιά των παραθύρων

Εικ. 113-115 Παράθυρα ισογείου από το εσωτερικό και το εξωτερικό του κτηρίου

Εικ. 116-118: Παράθυρα ορόφου από το εσωτερικό του κτηρίου

Εικ. 119: Ποδιά σε παράθυρο στον όροφο. Διακρίνεται η τσιμεντοκονία στην εξωτερική πλευρά

Σχ. 6 :Παράθυρα Ιερατικής Σχολής Αγίας Τριάδος

4.7 ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΑ

Εικ. 120-121: Κεντρικό κλιμακοστάσιο

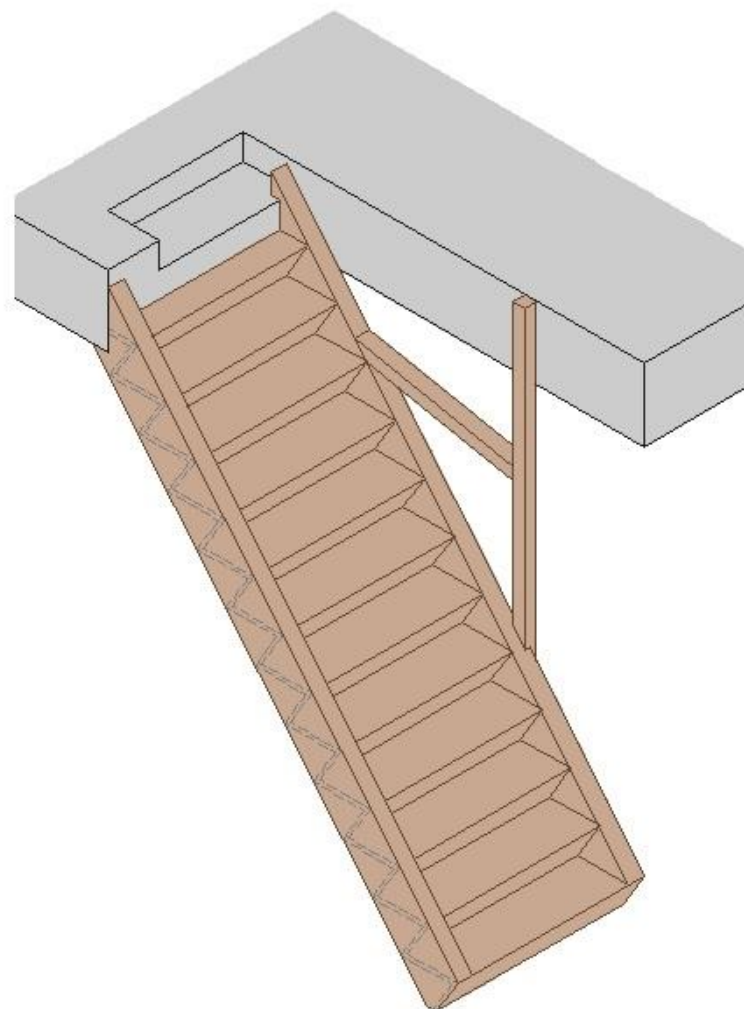
Όπως έχει ήδη αναφερθεί στο κτήριο της Ιερατικής Σχολής υπάρχουν δύο κλιμακοστάσια. Το κεντρικό κλιμακοστάσιο, το οποίο βρίσκεται στο βόρειο τμήμα και σε επαφή με το νότιο, είναι ιδιαίτερα

επιβλητικό και επιμελημένο (Εικ.120-121). Έχει πλάτος 1,40 μ. και γεφυρώνει μία υψομετρική διαφορά της τάξης των 7,80 μ.. Αποτελείται από τρία τμήματα. Η βαθμιδοφόρος του είναι ξύλινη και διακοσμημένη με γείσα. Πάνω στην βαθμιδοφόρο είναι πακτωμένα τα σκαλοπάτια. Το πρώτο πάτημα είναι λίθινο και πάνω σ' αυτό στηρίζεται η βαθμιδοφόρος. Η κουπαστή του κλιμακοστασίου είναι ξύλινη και αποτελείται από περίτεχνα κάγκελα. Τα πλατύσκαλα είναι ξύλινα και στηρίζονται στις τοιχοποιίες μέσω ξύλινων δοκών. Πάνω από τα δοκάρια εδράζονται οι ξύλινες σανίδες. Το πλατύσκαλο που οδηγεί στο νότιο τμήμα έχει επενδυθεί με ξύλινο ταβάνωμα.

Η κλίμακα που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του κτηρίου είναι ιδιαίτερα απότομη (Εικ.122-123). Αποτελείται από δύο βαθμιδοφόρους πλάτους 9 εκ. πάνω στους οποίους πακτώνεται το πάτημα. Το πάτημα αποτελείται από μια πλατιά σανίδα και έχει πλάτος 0,30 μ.. Το ρίχτι είναι κεκλιμένο. Η κλίμακα στηρίζεται στο άνω μέρος της σε μεταλλικούς δοκούς διπλού Ταυ. [10]

Εικ. 122-123 : Κλιμακοστάσιο Βόρειον τμήματος

Σχ. 7: Κατασκευαστική λεπτομέρεια κλιμακοστασίου Βόρειον τμήματος

4.8 ΕΠΙΤΟΙΧΙΕΣ ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ

Όπως ήδη έχει αναφερθεί στην ανάλυση της Μονής της Αγίας Τριάδος, στο συγκρότημα υπάρχουν πολλές επιγραφές που βρίσκονται κυρίως στα υπέρθυρα των ανοιγμάτων. Η σημασία των επιγραφών είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς μας διαφωτίζουν, παρέχουν πολλές και σημαντικές πληροφορίες, και φέρουν στο φως νέα στοιχεία, άγνωστα προηγουμένως από οποιανδήποτε άλλη πηγή. Οι επιγραφές αποτελούν σημαντικότερη πηγή για τη γνώση και την εξέλιξη της Μονής και η μελέτη τους κρίνεται απαραίτητη. Μαζί με τα ιστορικά χειρόγραφα και έγγραφα της Μονής οι επιγραφές αποτελούν τις βασικές πηγές της ιστορίας της. Η σημασία λοιπόν των επιγραφών για την ιστορική έρευνα και μελέτη της Μονής είναι κεφαλαιώδης.

Στο χώρο της Εκκλησιαστικής σχολής υπάρχουν επιγραφές θεολογικού και εκπαιδευτικού περιεχομένου στις θύρες καθώς και στο Νότιο τοίχο των αιθουσών διδασκαλίας. Παράλληλα επιγραφές υπάρχουν και στη μεγάλη αίθουσα του ορόφου (κοιτώνας).

Αναλυτικότερα οι επιγραφές που συναντάμε στη σχολή είναι οι ακόλουθες:

Στα ανώφλια των θυρών στις αίθουσες διδασκαλίας:

1. ΠΟΡΕΥΘΕΝΤΕΣ ΜΑΘΗΤΕΥΣΑΤΕ ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ

Ι.ΧΡΙΣΤΟΣ

2. ΑΡΧΗ ΣΟΦΙΑΣ ΦΟΒΟΣ ΚΥΡΙΟΥ

ΠΑΡΟΙΜ. ΣΟΛΟΜΩΣ

3. ΦΩΤΙΣΘΗΝΑΙ ΔΕΙ ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΙ ΕΙΓΑ ΑΛΛΟΣ ΦΩΤΙΣΑΙ

ΓΡΗΓΟΡ. ΝΑΖΙΑΝΖΙΝΟΣ

4. ΩΣ ΧΑΡΙΕΝ ΕΣΘ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΟΤΑΝ ΑΝΘΡΩΠΟΣ Η.

ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

5. ΔΕΥΤΕ ΟΠΙΣΩ ΜΟΥ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΩ ΥΜΑΣ ΑΛΙΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ι.ΧΡΙΣΤΟΣ

Στη νότια τοιχοποιία των αιθουσών διδασκαλίας:

1. ΕΝ ΤΗ ΑΓΩΓΗ ΕΓΚΕΙΤΑΙ ΤΟ ΜΕΓΑ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

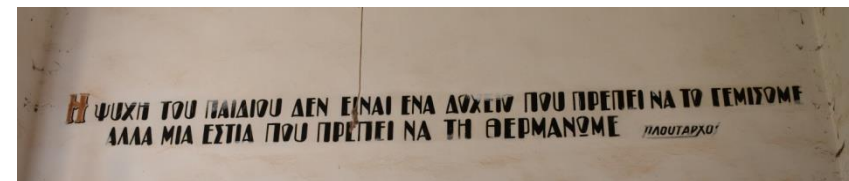
ΚΑΝΤΙΟΣ

2. ΟΥΚ ΕΣΤΙ^Ν ΠΕΡΙ ΟΤΟ ΘΕΙΟΤΕΡΟΥ^{ΑΝ} ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΒΟΛΕΥΣΕΤΑΙ Η ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΥΤΟΥ ΟΙΚΕΙΩΝ ΠΛΑΤΩΝ

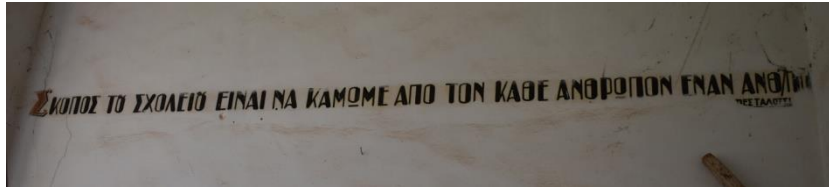
3. Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΔΟΧΕΙΟ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΟ ΓΕΜΙΣΟΜΕ ΑΛΛΑ ΜΙΑ ΕΣΤΙΑ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΤΗ ΘΕΡΜΑΝΩΜΕ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

4. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΚΑΜΩΜΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΘΕ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΝΑΝ ΑΝΘ/ΠΟ

ΠΕΣΤΑΛΟΥΤΣΙ

Στην κεντρική αίθουσα του ορόφου:

1. **Η** ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ ΚΥΡΙΕ ΕΙΝΑΙ ΑΝΗΣΥΧΗ ΩΣΠΟΥ Ν
ΑΝΑΠΑΥΘΗ ΣΕ ΣΕΝΑ ΑΓ. ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ

2. ΜΗΔ ΥΠΝΟΝ ΜΑΛΑΚΟΙΣΙΝ ΕΠΙ ΟΜΜΑΣΙ
ΠΡΟΣΔΕΞΑΣΘΑΙ ΠΡΙΝ ΤΩΝ ΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΙΣ
ΕΠΕΛΘΕΙΝ ΠΗ ΠΑΡΕΒΗΝ ΤΙ Δ' ΕΡΡΕΞΑ ΤΙ ΔΕ ΜΟΙΔΕΟΝ
ΟΥΚ ΕΤΕΛΕΣΘΗ

3. ΛΕΓΕΤΕ ΕΝ ΤΑΙΣ ΚΑΡΔΙΑΙΣ ΥΜΩΝ ΕΠΙ ΤΑΙΣ ΚΟΙΤΑΙΣ
ΥΜΩΝ ΚΑΤΑΝΥΓΗΤΕ

5. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΒΛΑΒΩΝ

Όταν εξετάζουμε την παθολογία ενός κτηρίου, μελετάμε τόσο τις γεωμετρικές όσο και τις μηχανικές αστοχίες που παρατηρούνται. Με τον όρο γεωμετρικές αστοχίες εννοούμε τις αλλαγές της αρχικής μορφής του μνημείου, θεωρούμενης ως συνολικής δομής, δηλαδή τις στροφές, μετακινήσεις και παραμορφώσεις. Με τον όρο μηχανική αστοχία εννοούμε κυρίως βλάβες των δομικών υλικών, όπως ρηγματώσεις, επιφανειακή αποσάθρωση, απώλεια κονιάματος κ.λ.π.

Η φθορά των υλικών αναφέρεται στην απομείωση στο χρόνο των ιδιοτήτων (φυσικών, χημικών, μηχανικών κ.α.) και των χαρακτηριστικών (ορυκτολογικών, υφής κ.α.), της συνοχής, των διαστάσεων και της αισθητικής των υλικών .

Τα φαινόμενα φθοράς εκδηλώνονται στις διεπιφάνειες υλικών/ περιβάλλοντος ή υλικών/υλικών και είναι συνάρτηση ενδογενών και εξωγενών παραγόντων. [16]

Οι βλάβες σε ένα κτήριο οφείλονται τόσο στα ίδια τα υλικά όσο και σε εξωτερικούς παράγοντες. Η χρήση υλικών κακής ποιότητας (σαθροί λίθοι, χαμηλός βαθμός όπτησης πλίνθων, ύπαρξη

μεγάλου ποσοστού διαλυτών αλάτων, κονίαμα δόμησης χαμηλής αντοχής) ή η χρησιμοποίηση υλικών με αρκετά διαφορετικά φυσικοχημικά και μηχανικά χαρακτηριστικά (μεταβολές όγκου λόγω διαφορετικών συνιζήσεων κατά το πάχος ή το μήκος μικής τοιχοποιίας, που αποτελείται από στρώσεις επί μέρους ποικίλων υλικών), αποτελούν αιτίες φθοράς του κτηρίου. [17]

Οι εξωτερικοί παράγοντες πρόκλησης βλαβών στα κτίρια είναι οι τυχηματικές δράσεις (σεισμοί, πυρκαγιές, πόλεμοι), καθώς και οι περιβαλλοντικές δράσεις (κλιματολογικοί και βιολογικοί παράγοντες), οι οποίες διαφέρουν ανάλογα με τις κλιματολογικές συνθήκες της κάθε περιοχής και επηρεάζουν βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα τα κτίσματα.

5.1 ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

5.1.1 ΣΤΕΓΗ

Τα κυριότερα προβλήματα που παρουσιάζονται στις στέγες του κτηρίου οφείλονται κυρίως στην έλλειψη συντήρησης, στη γήρανση των υλικών καθώς και στο ίδιο το φορτίο της στέγης. Μεγαλύτερο πρόβλημα παρουσιάζει η στέγη στο νότιο τμήμα καθώς και ο χώρος του κεντρικού κλιμακοστασίου (Εικ.125). Η

Εικ. 124: Κατάρρευση ταβανώματος λόγω κενού στη στέγη στο δωμάτιο του επιτηρητή

κακή κατάσταση των στεγών οφείλεται στο γεγονός ότι σε ορισμένα τμήματά τους, τα κεραμίδια έχουν αποκολληθεί. Αυτό οδηγεί στην εισροή βρόχινου ύδατος με αποτέλεσμα το σάπισμα του ξύλινου σκελετού της στέγης. Συγκεκριμένα, το ξύλο είτε άμεσα είτε έμμεσα προσβάλλεται από την υγρασία, με αποτέλεσμα να φουσκώνει ή να σαπίζει και τελικά να χάνει τις αντοχές του.

Λόγω της εισροής βρόχινου ύδατος από τα κενά που έχουν δημιουργηθεί παρατηρείται μερική κατάρρευση των υποκείμενων ξύλινων ταβανωμάτων (Εικ.124). Τα λιμνάζοντα νερά της βροχής που εισχωρούν από τη στέγη βαθμιαία σαπίζουν τόσο τις δοκούς

Εικ.125: Κατάρρευση ταβανώματος κεντρικού κλιμακοστασίου

όσο και το σανίδωμα. Παρόλο που μέχρι σήμερα δεν έχουν καταρρεύσει οι ξύλινοι δοκοί- ελκυστήρες της στέγης, αν δεν ληφθούν άμεσα σωστικά μέτρα, οι δοκοί θα αδυνατούν να συγκρατήσουν το υπερκείμενο βάρος και τελικά η στέγη θα καταρρεύσει.

5.1.2 ΔΑΠΕΔΑ- ΟΡΟΦΕΣ

Η εισροή βρόχινου ύδατος στο εσωτερικό του κτηρίου λόγω της απουσίας κεραμιδιών σε ορισμένα σημεία της στέγης, είχε ως άμεσο επακόλουθο την προσβολή της ξυλείας από την υγρασία.

Αυτό οδήγησε στην τμηματική κατάρρευση του ταβανώματος της στέγης με συνέπεια την καταστροφή των υποκείμενων δαπέδων στον Α΄ όροφο και σε μικρότερο βαθμό στο ισόγειο. Οι σανίδες των δαπέδων λόγω της υγρασίας έχουν σαπίσει (Εικ.126-127) και η επένδυση του ταβανώματος με μεγάλα, ορθογώνια φύλλα κάλυψης

Εικ.126 : Σανίδες πατώματος ορόφου που έχουν σαπίσει

Εικ. 127: Σανίδες πατώματος ορόφου με εκτεταμένη υγρασία

Εικ. 128: Κατάρρευση ταβανώματος σε αίθουσα του ισογείου

Εικ. 129: Κατάρρευση ταβανώματος στη στοά

(hardboard) έχει υποχωρήσει σε αρκετά τμήματα του κτηρίου (Εικ.128-129).

Λόγω της υγρασίας ένας θολίσκος στη στοά του ισογείου έχει υποστεί μεγάλες φθορές καθώς, μία από τις μεταλλικές δοκούς που στηρίζεται έχει οξειδωθεί και παραμορφωθεί, ενώ εξαιτίας της πτώσης των οπτόπλινθων, είναι εμφανής ο οπλισμός της πλάκας σκυροδέματος που βρίσκεται από πάνω (Εικ.130). Στις λίθινες πλάκες της στοάς παρατηρείται ανάπτυξη βλάστησης λόγω της εγκατάλειψης του κτηρίου (Εικ.131). Όταν τα μνημεία δεν συντηρούνται, παρατηρείται η εμφάνιση φυτών σε μέρη όπου το

Εικ. 130: Θολίσκος που έχει υποστεί οξείδωση των σιδηροδοκών, αποκόλληση του κονιάματος και πτώση των οπτόπλινθων

Εικ. 131: Ανάπτυξη βλάστησης στο δάπεδο της στοάς και κυψέλωση των λίθων.

νερό είναι προσιτό με τις ρίζες τους να εκτείνονται μέσα σε σχισμές και ρηγματώσεις. Όσο οι ρίζες μεγαλώνουν κάνουν πιο πλατιές αυτές τις σχισμές και τις ρωγμές και επιφέρουν σπασίματα στους λίθους και στα κονιάματα. Επίσης διατηρούν τις περιοχές ιδιαίτερα υγρές με αποτέλεσμα την επιδείνωση του μνημείου από υγρασία και άλατα.

Παράλληλα οι λίθινες πλάκες παρουσιάζουν κυψέλωση (Alveolization) (Εικ.131). Σαν κυψέλωση ορίζονται οι σχηματισμοί στην επιφάνεια των λίθων των μνημείων, κοιλοτήτων με κυψελίδες, οι οποίες μπορεί να διασυνδεθούν και μπορεί να αποκτήσουν διάφορα σχήματα και μεγέθη (γενικά μεγέθους εκατοστών και μερικές φορές μεγαλύτερες). Είναι ένα είδος διάβρωσης που

Εικ. 132: Μηχανική καταπόνηση και παραμόρφωση των λίθινων πατημάτων

οφείλεται στις διαφορετικές καιρικές συνθήκες και στις φυσικές και χημικές ανομοιογένειες του λίθου. Όταν οι αλλοιώσεις της δομής παρουσιάζονται σε πολύ μεγάλο βαθμό έχουμε πολύ μεγάλες απώλειες υλικού και συνεπώς μείωση της αντοχής των δομικών στοιχείων. Τέλος τα πατήματα στις λίθινες κλίμακες της στοάς είναι φθαρμένα και παραμορφωμένα λόγω των μηχανικών καταπονήσεων που δέχονταν από τη συνεχή χρήση (Εικ.132).

5.2 ΚΑΤΑΚΟΡΥΦΑ ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

5.2.1 ΤΟΙΧΟΠΟΙΗΣ

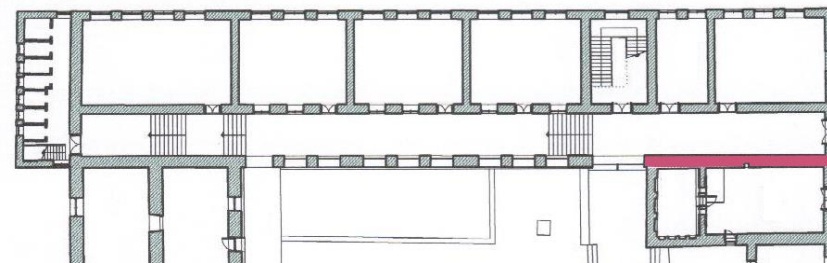
α) Ρωγμές

Τα γενεσιουργά αιτία των ρηγματώσεων σε ένα κτήριο είναι οι σεισμικές δονήσεις, η καθίζηση του εδάφους, οι καθιζήσεις της λιθοδομής από συμπίεση του κονιάματος, η ελλιπή αρμολόγηση των λίθων, η μείωση του όγκου του κονιάματος λόγω απότομης ξήρανσής του καθώς και η γήρανση των υλικών.[32]

Εικ.133 : Δυτική τοιχοποιία σε επαφή με το κοιμητηριακό συγκρότημα

Εξετάζοντας το κτήριο παρατηρείται ότι συνολικά δεν υπάρχουν σημαντικές ρωγμές. Η τοιχοποιία η οποία είναι πιο επιβαρυνμένη είναι τμήμα της δυτικής τοιχοποιίας που συνορεύει με τον Ναϊσκο του Σωτήρος. Η τοιχοποιία αυτή είναι προγενέστερη του κτίσματος και αποτελούσε την εξωτερική πλευρά του κοιμητηριακού συγκροτήματος (κοιμητήριο-Ναϊσκος Σωτήρος). Στην τοιχοποιία αυτή

Εικ. 134: Κάτοψη Ιερατικής σχολής. Με κόκκινο είναι η τοιχοποιία που είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένη

Πηγή: Αποτύπωση της αρχ. μηχ. Ξένη Σίμου [6]

παρατηρούνται κάθετες ρωγμές στην περιοχή που υπήρχε άνοιγμα, το οποίο έκλεισε με την προσθήκη του κτίσματος της ιερατικής

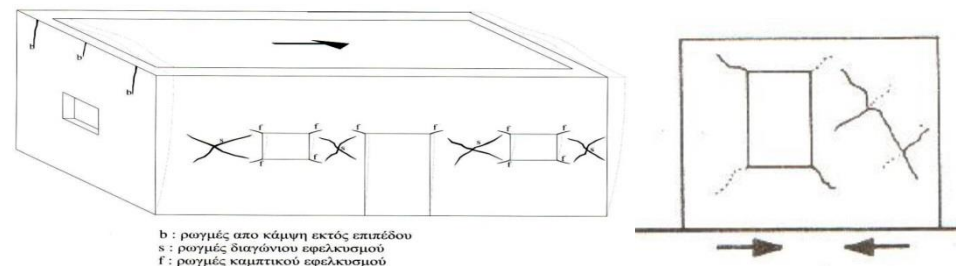
Εικ.135-136 : Ρωγμές στα υπέρθυρα και στις ποδιές των ανοιγμάτων αντίστοιχα

σχολής (Εικ.133-134).

Στα υπέρθυρα των ανοιγμάτων στους χώρους υγιεινής του ορόφου, τα οποία βρίσκονται σε μικρή απόσταση μεταξύ τους εμφανίζονται διαγώνιες ρωγμές. Τα ανοίγματα γεφυρώνονται από μια ενιαία σιδηροδοκό μεγάλου μήκους, η οποία δέχεται έντονη καταπόνηση με αποτέλεσμα να παρουσιάζει βέλος (Εικ.135-136).

Τα ανοίγματα αποτελούν τις ασθενέστερες και συνάμα πιο ευπαθείς περιοχές ενός κτηρίου καθώς οι πεσσοί μεταξύ των ανοιγμάτων είναι πιο εύκαμπτοι από τις ζώνες τοιχοποιίας πάνω και κάτω από τα παράθυρα. Για το λόγο αυτό παρατηρούνται σε κάποιες ποδιές των παραθύρων διαγώνιες διατμητικές ρωγμές. Οι αιτίες πρόκλησης των διαγώνιων ρωμιών που εμφανίζονται στις γωνίες θυρών ή παραθύρων και είναι παράλληλες προς τη μία ή και τις δύο διαγώνιους του τοίχου είναι λόγω δράσης σεισμού παράλληλη στον διαμήκη άξονα του τοίχου, η οποία ρηγματώνεται όταν η εφελκυστική παραμόρφωση της ξεπεράσει την εφελκυστική αντοχή του τοίχο. [18]

Ενδεικτικά είναι τα παρακάτω σκαριφήματα που δείχνουν τις τυπικές μορφές ρηγματώσεων σε τυπικό όροφο από φέρουσα τοιχοποιία (Εικ.137-138).

Εικ.137 : Τυπικές μορφές ρηγματώσεων
Πηγή: (Ο.Α.Σ.Π., 2001)

Εικ. 138: Χιαστή ρωγμές σε πεσσούς και υπέρθυρα
Πηγή: Τάσιος 1992

Εκτός από τις ρωγμές στα ανοίγματα παρουσιάζονται επιφανειακές ρωγμές στην εσωτερική τοιχοποιία.

Εξετάζοντας το κτήριο εξωτερικά παρατηρείται μία κάθετη ρωγμή στη βόρεια τοιχοποιία και συγκεκριμένα στην κορυφή της στέγης. Η ρωγμή αυτή οφείλεται στις δυνάμεις που ασκεί η δοκός που βρίσκεται

Εικ. 139: Κάθετη ρωγμή στην κορυφή της στέγης

στην κορυφή των ορθοστατών και η οποία είναι πακτωμένη στην τοιχοποιία (Εικ.139).

β) Αποσάθρωση – απώλεια κονιαμάτων

Οι αιτίες φθοράς των κονιαμάτων στο υπό εξέταση κτήριο είναι ποικίλες και συχνά αλληλοεξαρτώμενες. Προέρχονται από υγρασία, διαλυτά άλατα, υπέρβαση του ορίου αντοχής θλίψης, βιολογικές επιδράσεις, κακοτεχνίες, γήρανση των υλικών και έλλειψη συντήρησης.

Αναλυτικότερα οι σημαντικότερες αιτίες οι οποίες επέφεραν την αλλοίωση ή καταστροφή των κονιαμάτων ήταν:

- Η πτώση της μηχανικής αντοχής του κονιάματος λόγω γήρανσης του υλικού
- Η εισροή βρόχινου ύδατος, λόγω της μερικής κατάρρευσης του ταβανώματος της στέγης που προκάλεσε επίσης σημαντική φθορά των υλικών.
- Το ποσοστό υγρασίας, το οποίο αποτελεί σημαντική παράμετρο της ανθεκτικότητας του κονιάματος, καθώς οι περισσότεροι μηχανισμοί φθοράς για να πραγματοποιηθούν χρειάζονται νερό.

- Ο συνδυασμός μικρού πορώδους, υγρασίας και παρουσίας διαλυτών αλάτων είχε ως αποτέλεσμα την δυσχέρεια της ελεύθερης εξάτμισης του νερού, την απόθεση και κρυστάλλωση των αλάτων στα τοιχώματα των πόρων των λίθων και την δημιουργία κρυσταλλικών πιέσεων. Οι πιέσεις αυτές οδήγησαν στην καταστροφή του ιστού του κονιάματος. [19]

Οι περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν το μεγαλύτερο πρόβλημα όσον αφορά τα κονιάματα, είναι οι τοιχοποιίες στο ισόγειο στην ανατολική πλευρά του κτηρίου (Εικ.140). Αυτό οφείλεται λόγω της υγρασίας που προέρχεται από το υπέδαφος. Στην εξωτερική πλευρά της τοιχοποιίας η διαμόρφωση του

Εικ. 140: Αποσάθρωση και αποκόλληση κονιάματος σε αίθουσα του ισόγειου

περιβάλλοντος χώρου φτάνει σχεδόν ως το ύψος της ποδιάς των ανοιγμάτων και καθώς δεν έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέτρα υγρομόνωσης, οι τοιχοποιίες στην πλευρά αυτή είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένες. Παράλληλα λόγω της κακής κατάστασης των κουφωμάτων και της απουσίας των τζαμιλικιών το βρόχινο νερό διεισδύει στο εσωτερικό του κτηρίου, με αποτέλεσμα τα κονιάματα που βρίσκονται κάτω από τα ανοίγματα τόσο του ισογείου όσο και

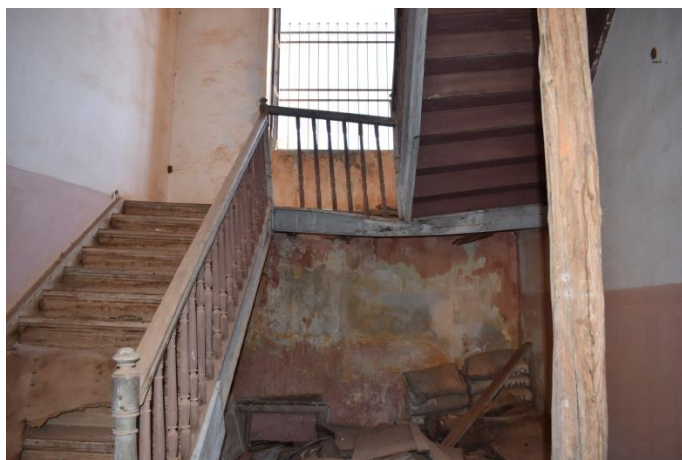
Εικ.141 : Αποσάθρωση κονιάματος και υγρασία στο νότιο τμήμα του κτηρίου

του ορόφου να παρουσιάζουν αποσάθρωση σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό.

Η Δυτική όψη της Ιερατικής Σχολής δεν παρουσιάζει ιδιαίτερα προβλήματα στα κονιάματα. Αντίθετα η Ανατολική όψη καθώς και η Νότια όψη είναι οι πιο επιβαρυνμένες και παρουσιάζουν διάβρωση και μερική αποκόλληση του επιχρίσματος (Εικ.141).

γ) Υγρασία

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες πρόκλησης βλαβών είναι οι περιβαλλοντικές δράσεις. Η πιο συνηθισμένη περίπτωση περιβαλλοντικής επίδρασης σχετίζεται με την ύπαρξη του νερού ή την εμφάνιση της υγρασίας σε τμήμα της κατασκευής, η οποία με την πάροδο του χρόνου μπορεί να οδηγήσει σε διάβρωση της τοιχοποιίας και σε μεγάλες κρίσιμες παραμορφώσεις δομικών στοιχείων. Το πρόβλημα της υγρασίας είναι ιδιαίτερα συνηθισμένο στους πέτρινους τοίχους και οφείλεται στην πορώδη σύσταση των λίθων που «απορροφούν» το νερό. [33]

Εικ. 142: Ανερχόμενη υγρασία στον Ανατολικό τοίχο του κεντρικού κλιμακοστασίου

Εκτός από το νερό της βροχής που διεισδύει στο εσωτερικό της τοιχοποιίας λόγω της εκτεθειμένης προσβολής της στις καιρικές συνθήκες, η ανερχόμενη υγρασία του εδάφους σε περίπτωση ύπαρξης λεπτού τριχοειδούς στη μάζα του τοίχου και η υγραποίηση των υδρατμών στο εσωτερικό της τοιχοποιίας, μπορούν να αποτελέσουν αίτια που επίσης έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην αντοχή και ανθεκτικότητά της.

Στο κτήριο μας παρατηρείται υγρασία τόσο ανερχόμενη από το έδαφος, όσο και από το νερό της βροχής που διεισδύει στο

Εικ. 143: Υγρασία στην τοιχοποιία από τα όμβρια ύδατα

Εικ. 144: Υγρασία στην Ανατολική όψη λόγω κατεστραμμένης υδρορροής

εσωτερικό, λόγω των κενών της στέγης και της απουσίας των υαλοπινάκων στα κουφώματα (Εικ.143). Έντονο πρόβλημα ανερχόμενης υγρασίας παρατηρείται στο ανατολικό τμήμα του ισόγειου με αποτέλεσμα να δημιουργούνται φθορές στα κονιάματα (π.χ. φουσκώματα, αποσάθρωση κονιάματος) (Εικ.142). Παράλληλα στα σημεία που υπάρχει υγρασία, έχουμε απολέπιση και αποκόλληση του χρώματος.

Ειδικότερα, στην ανατολική όψη παρατηρείται έντονη υγρασία στα σημεία όπου λείπουν τμήματα της υδρορροής της στέγης. Λόγω της παρατεταμένης υγρασίας στα σημεία αυτά αναπτύσσονται μικροοργανισμοί, όπως βρύα και λειχήνες. Η παρουσία των μικροοργανισμών είναι εντονότερη στη δυτική όψη λόγω της λιγότερης ηλιακής ακτινοβολίας που δέχεται (Εικ.144).

5.3 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

5.3.1 ΜΕΤΑΛΛΙΚΟΙ ΔΟΚΟΙ

Εικ. 145: Οξείδωση σιδηροδοκών

Η υγρασία έχει προκαλέσει οξείδωση των μεταλλικών δοκών, όπως για παράδειγμα συμβαίνει σε τμήμα της οροφής του ισογείου που είναι κατασκευασμένη με σιδηροδοκούς διατομής διπλού ταυ. Οι μεταλλικοί δοκοί έχουν στρεβλώσει, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται ρωγμές στην ανωδομή (Εικ.145).

Αρκετά μεταλλικά ανώφλια έχουν οξειδωθεί, κυρίως αυτά που βρίσκονται στην ανατολική όψη, καθώς λόγω της υγρασίας, έχει αποκολληθεί το άνω μέρος του επιχρισμένου πλαισίου (Εικ.146). Τέλος η εγκατάλειψη του κτηρίου και η έλλειψη συντήρησης του, είχε ως αποτέλεσμα την οξείδωση των κιγκλιδωμάτων που βρίσκονται στα εξωτερικά ανοίγματα (Εικ.147).

Εικ. 146: Οξείδωση σιδηροδοκών στα υπέρθυρα

Εικ. 147: Οξείδωση κιγκλιδωμάτων

5.3.2 ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ

Εικ.148: Παράθυρα ισογείου

Εικ.149 : Παράθυρα Α' ορόφου

Το κτήριο διαθέτει μεγάλη ποικιλία κουφωμάτων. Τα κουφώματα και κυρίως τα εξωτερικά συγκαταλέγονται στα κατ' εξοχήν ευπαθή δομικά στοιχεία. Αυτό οφείλεται στην ίδια την φύση του υλικού, η οποία εμφανίζει ευαισθησία στις επίπονες καιρικές συνθήκες. Το σάπισμα του ξύλου, το οποίο ξεκινά τις περισσότερες φορές από τα κάτω μέρη των εκάστοτε κουφωμάτων, δείχνει ακριβώς το πρόβλημα αυτό. Παράλληλα τα κουφώματα διαθέτουν κινητά τμήματα η λειτουργία των οποίων βασίζεται σε ευαίσθητους

μηχανισμούς και εξαρτήματα. Είναι επίσης ευπαθή διότι η κατασκευή τους συντίθεται από στοιχεία με σχετικά μικρές διατομές προκειμένου να είναι ελαφρά, λειτουργικά και οικονομικά.

Οι κύριες αιτίες παθογένειας στην περίπτωση των κουφωμάτων (και κυρίως των εξωτερικών) είναι οι ακόλουθες:

1. Όμβρια, ηλιακή ακτινοβολία και υγρό κλίμα, χωρίς αντίστοιχη συντήρηση.

2. Η ποιότητα της ξυλείας σε συνδυασμό με τη φθορά στους προστατευτικούς χρωματισμούς που οδηγούν σε εισχώρηση υγρασίας και τελικά σε επιφανειακή αποσύνθεση, σήψη και αποδιοργάνωση στις περιοχές των συνδέσμων.

3. Πολυετής εγκατάλειψη.

4. Καταστροφές από βανδαλισμούς και παραβιάσεις.

Εικ. 150: Θύρα Ισογείου

Στην Ιερατική Σχολή τα εξωτερικά κουφώματα βρίσκονται σε άσχημη κατάσταση (Εικ.148-149). Πιο συγκεκριμένα παρατηρείται απώλεια των υαλοπινάκων, οξείδωση των μεταλλικών μηχανισμών καθώς και εκτεταμένη υγρασία και σαράκι στα ξύλινα στοιχεία των κουφωμάτων. Αντίθετα τα εσωτερικά κουφώματα που είναι προστατευμένα από τις καιρικές συνθήκες, είναι σε καλύτερη κατάσταση (Εικ.150).

5.3.3 ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΑ

Εικ.151: Κατεστραμμένες σανίδες στο πλατύσκαλο

Εικ.152 : Προσωρινή αντιστήριξη του άνω πλατύσκαλου με ξύλινη δοκό.

Το κεντρικό κλιμακοστάσιο του κτηρίου βρίσκεται σε άσχημη κατάσταση λόγω των όμβριων υδάτων που εισχωρούν από την κατεστραμμένη οροφή. Συγκεκριμένα οι δοκοί στο πλατύσκαλο έχουν σαπίσει ενώ τμήμα των σανίδων έχει καταστραφεί (Εικ.151). Παράλληλα το πλατύσκαλο έχει υποχωρήσει με αποτέλεσμα το νότιο σκέλος του κλιμακοστασίου να παρουσιάζει έντονη κλίση, καθιστώντας την κατασκευή άκρως επικίνδυνη (Εικ.153-154). Προκειμένου να μην καταρρεύσει το κλιμακοστάσιο, έχουν ληφθεί προσωρινά μέτρα αντιστήριξης, τοποθετώντας μία κατακόρυφη ξύλινη δοκό στο άνω πλατύσκαλο που οδηγεί στο νότιο τμήμα του ορόφου (Εικ.152).

Εικ.153-154 : Άποψη του πλατύσκαλου με εμφανή την υποχώρηση που παρουσιάζει

Το βοηθητικό κλιμακοστάσιο που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του κτηρίου βρίσκεται σε σχετικά καλή κατάσταση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ο χώρος του κλιμακοστασίου δεν παρουσιάζει υγρασία, άρα έχουν αποφευχθεί οι βλαβερές της συνέπειες. Παρόλο που οι ξύλινες σανίδες έχουν αλλοιωθεί λόγω της έλλειψης συντήρησης, το κλιμακοστάσιο δεν έχει χάσει τη στατική του επάρκεια (Εικ.155).

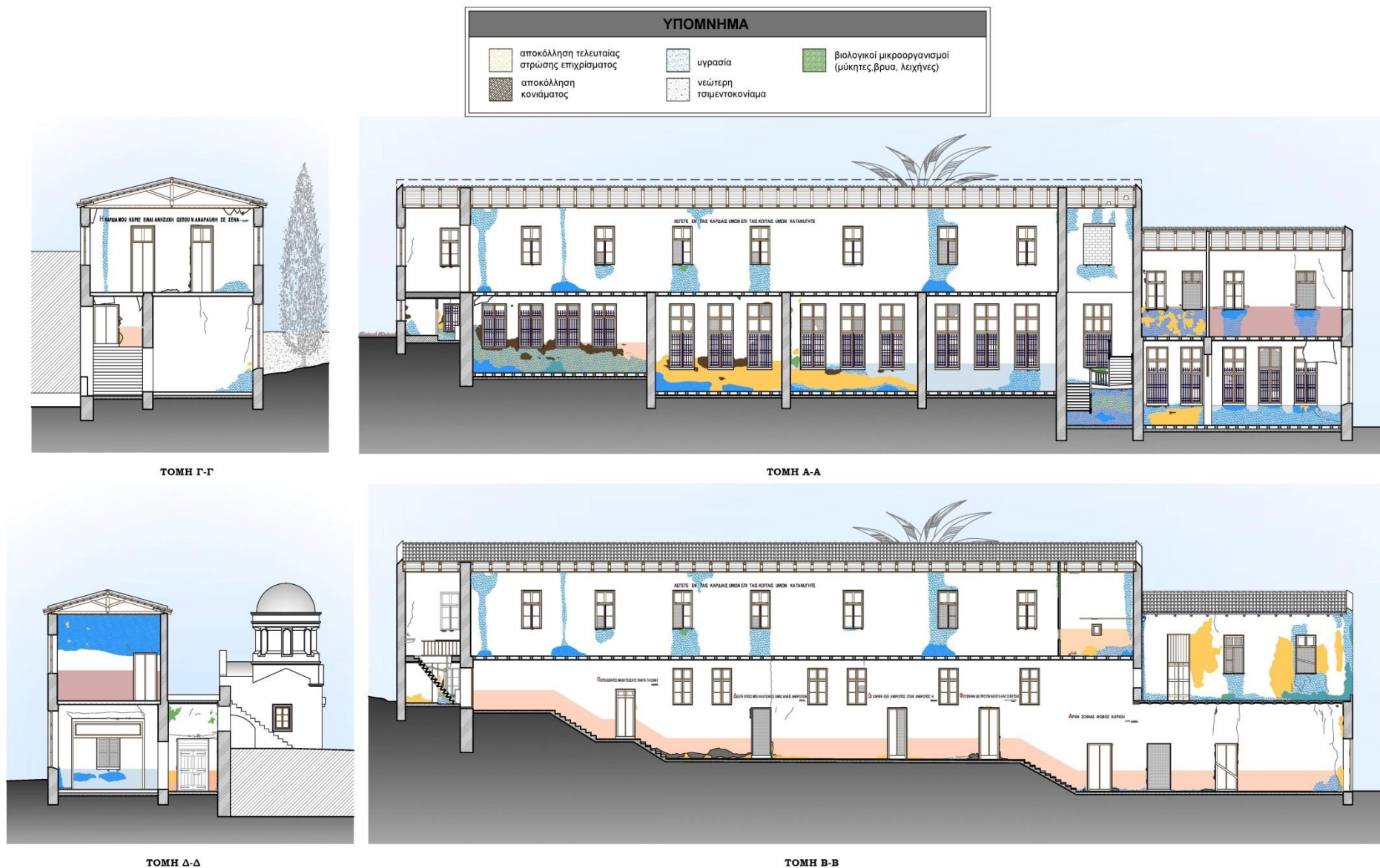

Εικ. 155: Άποψη βοηθητικού κλιμακοστασίου

Σχ. 8 : Αποτύπωση φθορών στις όψεις της Ιερατικής Σχολής Αγίας Τριάδος

Σχ. 9: Αποτύπωση φθορών στους εσωτερικούς χώρους της Ιερατικής Σχολής Αγίας Τριάδος

6 . ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

Η λήψη της απόφασης αποκατάστασης ενός κτηρίου και η πρόταση που θα ακολουθηθεί, είναι μια δύσκολη και αρκετά απαιτητική διαδικασία. Όταν πρόκειται για ένα ιστορικό κτήριο, το οποίο αποτελεί τμήμα της ιστορίας της ελληνικής κοινωνίας και έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εξέλιξή της, η λήψη αποφάσεων γίνεται πολύ πιο δύσκολη. Ο σεβασμός του παρελθόντος, η ανάγκη διατήρησης της μνήμης καθώς και η θέληση να διατηρηθεί αναλλοίωτη και ανέπαφη η μορφολογική εικόνα του κτηρίου, το οποίο πρέπει να εντάσσεται και να εναρμονίζεται με τον ιστό της Μονής, μετατρέπει την πρόταση αποκατάστασης σε μεγάλη πρόκληση. Η Ιερατική Σχολή είναι ένα κτήριο γεμάτο μνήμες και ιστορία, η νέα χρήση του οποίου οφείλει να σεβαστεί την πνευματικότητα και τον συμβολικό χαρακτήρα της Μονής και να μην φιλοξενήσει χρήσεις που θα έρχονται σε αντιπαράθεση με την ιερότητα του χώρου.

Πρωταρχικό μέλημα της αποκατάστασης, είναι η άρση των αιτιών που προκάλεσαν τις βλάβες του κτηρίου, καθώς και η

γενικότερη αύξηση της αντοχής της φέρουσας τοιχοποιίας έναντι των σεισμικών δράσεων.

Ο στόχος των επεμβάσεων σε κτήρια που έχουν χαρακτηριστεί ως μνημεία είναι η διάσωση της μορφής και της δομής της κατασκευής προκειμένου να μην αλλοιωθεί η αρχική αρχιτεκτονική τους φυσιογνωμία. Στα μνημεία θα πρέπει να συνεκτιμηθούν αυστηρά οι διατάξεις και τα κριτήρια που θέτουν διεθνείς χάρτες προστασίας μνημείων και αρχαιοτήτων (π.χ. Χάρτης της Βενετίας). Ο μηχανικός καλείται να σεβαστεί το πρωτότυπο, να διατηρήσει την τεχνολογία κατασκευής του μνημείου και να αξιοποιήσει χωρίς να υποκαταστήσει τον υπάρχοντα φέροντα οργανισμό για την αποφυγή μελλοντικών αστοχιών. Επιπλέον, οι τεχνικές ενίσχυσης πρέπει να έχουν μεγάλο προσδόκιμο ζωής για να αποφεύγονται οι δυσμενείς επιπτώσεις από τη γήρανσή τους και οι επεμβάσεις οφείλουν να διακρίνονται από αναστρεψιμότητα, ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί με ευκολία η μελλοντική γνώση και τεχνολογία, ελαχιστοποιώντας ανεπιθύμητες βλάβες στο κτήριο. Επίσης, πρέπει να ικανοποιούνται τόσο τα χημικά και μηχανικά, όσο και τα αισθητικά και ιστορικά κριτήρια συμβατότητας υφισταμένων και νέων υλικών. Οι επεμβάσεις πρέπει να ξεχωρίζουν

από τα αυθεντικά στοιχεία και δεν πρέπει να κυριαρχούν στη γενική εικόνα του κτηρίου, αλλά να το προβάλλουν. [20]

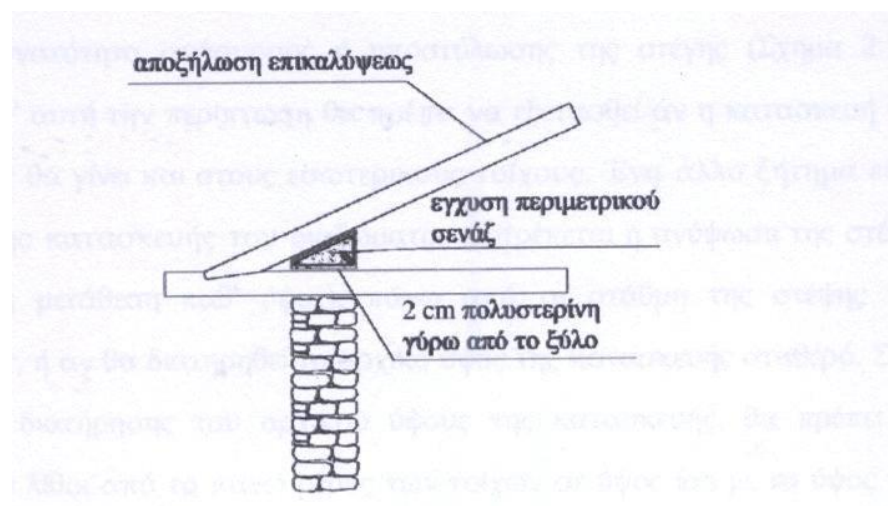
Οι επεμβάσεις που θα πραγματοποιηθούν στο κτίριο διακρίνονται σε δύο βασικές κατηγορίες. Τις εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης και τις επεμβάσεις που στοχεύουν στον εκσυγχρονισμό και στη νέα χρήση του κτιρίου.

Οι εργασίες αποκατάστασης αφορούν την ενίσχυση της στατικής συμπεριφοράς του κτιρίου ώστε να είναι ικανό να παραλάβει περισσότερα φορτία. Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή για την αποφυγή υπερενίσχυσης καθώς και για τη διατήρηση της αρχικής στατικής οργάνωσης.

Οι επεμβάσεις που γίνονται στον φέροντα οργανισμό του κτηρίου είναι συχνά μη αναστρέψιμες και χαρακτηρίζουν το κτίριο για μια ζωή. Για αυτό απαιτείται ιδιαίτερη μελέτη στη συμβατότητα των υλικών και στη σωστή διαστασιολόγηση των εμφανών στοιχείων.

6.1 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΣΤΕΓΗΣ

Για την ομοιόμορφη κατανομή των φορτίων της στέγης, τη μεταφορά των σεισμικών δράσεων στα κατακόρυφα στοιχεία, τη σύνδεση των τοίχων (εξασφάλιση λειτουργίας κιβωτίου) και εν γένει την καθολική αύξηση της φέρουσας ικανότητας του κτηρίου, προτείνεται η ενίσχυση της διαφραγματικής λειτουργίας της στέγης.

Εικ.156 :Ενδεικτική κατασκευή διαζώματος

Προκειμένου να εξασφαλισθεί η διαφραγματική λειτουργία είναι αναγκαία η κατασκευή οριζόντιου διαζώματος Οπλισμένου

Σκυροδέματος μεταξύ της στέγης του τοίχου και του αμείβοντα της στέγης. Πιο συγκεκριμένα, θα κατασκευαστεί νέο διάζωμα στην εξωτερική τοιχοποιία, με την κατάλληλη υποστήλωση της στέγης. Προκειμένου να διατηρηθεί το αρχικό ύψος της στέγης, θα αφαιρεθούν λίθοι από το πάνω μέρος των τοίχων σε ύψος ίσο με το ύψος του διαζώματος.

Στη συνέχεια θα αφαιρεθεί τμήμα της επικάλυψης της στέγης στη θέση κατασκευής του διαζώματος. Ο οπλισμός στο διάζωμα πραγματοποιείται με διάνοιξη οπών στον τοίχο και εμφύτευση οπλισμών για καλύτερη σύνδεση – αγκύρωση του διαζώματος με τον τοίχο. Αφού καλουπωθεί και σκυροδετηθεί το σενάζ η στέγη θα επανέλθει στην αρχική της κατάσταση.

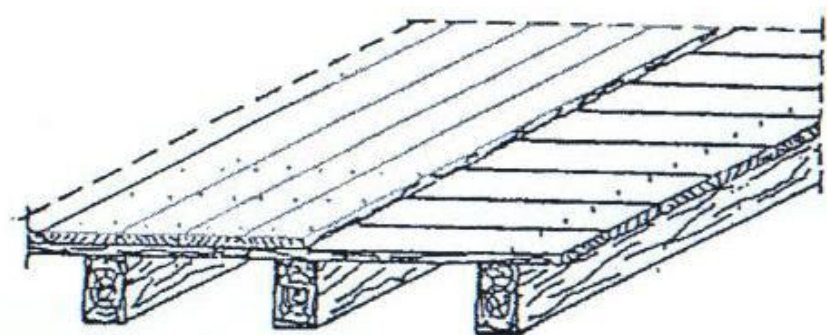
Με την κατασκευή οριζόντιου διαζώματος στο ύψος της στέγης βελτιώνεται η συμπεριφορά της κατασκευής έναντι των σεισμικών φορτίσεων αφού αυξάνεται η φέρουσα ικανότητα του κτηρίου. Τα κτίρια με οριζόντια διαζώματα δεν υφίστανται σημαντικές βλάβες σε σεισμούς μεσαίου μεγέθους. [21]

6.2 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΤΩΜΑΤΩΝ

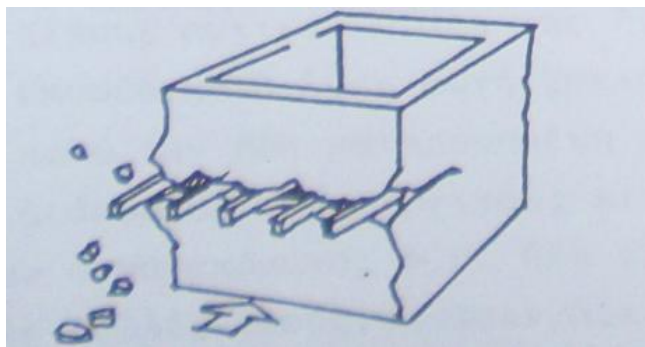
Όσον αφορά τα ξύλινα πατώματα θα γίνει επίσης ενίσχυση της διαφραγματικής τους λειτουργίας. Όπως αναφέρθηκε, με την εφαρμογή αυτής της επέμβασης επιτυγχάνεται η μείωση των εκτός επιπέδου μετακινήσεων, των εκτός επιπέδου ροπών που προκαλούν θραύση σε επίπεδο κάθετο στους οριζόντιους αρμούς και η καλύτερη κατανομή των οριζόντιων σεισμικών δυνάμεων στα κατακόρυφα στοιχεία του κτηρίου. Η αύξηση της διαφραγματικής λειτουργίας των οριζόντιων στοιχείων του κτηρίου πραγματοποιείται με τη μείωση της παραμορφωσιμότητας εντός του επιπέδου τους και με την αύξηση της εκτός επιπέδου δυσκαμψίας τους.

Τα ξύλινα πατώματα, όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο της παθολογίας, παρουσιάζουν κατά τόπους υγρασία και σε ορισμένες περιπτώσεις οι σανίδες έχουν σαπίσει. Αρχικά θα γίνει αποξήλωση των κατεστραμμένων σανίδων και ολόκληρου του ταβανώματος της οροφής καθώς βρίσκεται σε πολύ κακή κατάσταση λόγω εισροής βρόχινου νερού. Αφού γίνει η αποξήλωση του ταβανώματος και γίνει ορατός ο ξύλινος σκελετός του δαπέδου θα κριθεί ποια

δοκάρια χρήζουν συντήρηση ή αντικατάσταση. Στη συνέχεια θα γίνει συντήρηση του σανιδώματος που βρίσκεται σε καλή κατάσταση και αντικατάσταση του φθαρμένου με σανίδες της ίδιας ποιότητας και αντοχής με το υπάρχον.

Εικ.157: Αύξηση δυσκαμψίας ξύλινου πατώματος με διπλό πέτσωμα
Σχέδιο: Tomazević M., Αντισεισμικός σχεδιασμός κτηρίων από τοιχοποιία, 1999

Εικ.158: Εμβολισμός πεσών από ασθενώς συνδεδεμένα διαφράγματα

Αφού ολοκληρωθεί η αποκατάσταση του ξύλινου πατώματος, θα τοποθετηθεί δεύτερο σανίδωμα, προκειμένου να εξασφαλισθεί η διαφραγματική λειτουργία. Το δεύτερο σανίδωμα θα αυξήσει τη δυσκαμψία του πατώματος και θα εξασφαλίσει τη σωστή κατανομή των δυνάμεων. Το σανίδωμα αυτό, πάχους 2 cm, θα τοποθετηθεί κάθετα στο υφιστάμενο και παράλληλα με τις ξύλινες δοκούς (Εικ.157).

Προκειμένου να είναι αποτελεσματική προς το κτήριο αυτή η επέμβαση είναι επιβεβλημένη η επαρκής σύνδεση των διαφραγμάτων με την τοιχοποιία. Σε αντίθετη περίπτωση τα ισχυρά διαφράγματα δρουν ως κριός εμβολίζοντας την τοιχοποιία, στην οποία εδράζονται (Εικ.158). [20]

6.3 ΤΟΙΧΟΠΟΙΕΣ

Όπως έχει προαναφερθεί το κονίαμα σε πολλά σημεία της τοιχοποιίας στο εσωτερικό του κτηρίου έχει αποκολληθεί, ενώ το εναπομένον έχει αποσαθρωθεί. Θεωρείται αναγκαία η καθαίρεση του κονιάματος καθώς έχει χάσει τη συνοχή του, την αντοχή του και την πρόσφυση με την επιφάνεια των λίθων. Με την καθαίρεση του κονιάματος και την εμφάνιση της λιθοδομής θα γίνει ορατό αν

Εικ.159: Αρμολόγημα και ενέματα σε τοιχοποιία από αργολιθοδομή

απαιτείται αρμολόγημα της τοιχοποιίας, δηλαδή αντικατάσταση του κονιάματος των αρμών σε μικρό βάθος από την επιφάνεια του τοίχου με άλλο κονίαμα, συνήθως ισχυρότερο.

Με το εκ νέου αρμολόγημα της τοιχοποιίας επιτυγχάνεται η εξασφάλιση επιφανειακής στεγάνωσης των αρμών, καθώς και η προστασία από περιβαλλοντικές δράσεις. Παράλληλα ένα βαθύτερο αρμολόγημα θα έχει ως αποτέλεσμα την αποκατάσταση της συνάφειας μεταξύ των λίθων της τοιχοποιίας, την αύξηση της διατμητικής αντοχής της λιθοδομής και τη γεφύρωση των ρωγμών μικρούς εύρους. [21]

Για τη διαδικασία του αρμολογήματος θα ακολουθηθούν τα παρακάτω στάδια:

- Καθαίρεση του κονιάματος με το χέρι είτε μηχανικά με τη χρήση ύδατος ή αέρα υπό πίεση ή ακόμα και με αμμοβολή.

- Διεύρυνση αρμών στη θέση των ρωγμών και απομάκρυνση σαθρών τμημάτων.

- Πλούσιμο με νερό υπό πίεση

- Εισαγωγή πλούσιου ασβεστοκονιάματος (με ψιλό μυστρί)

- Αρμολόγημα με το χέρι, με ταυτόχρονα «πάτημα», ώστε το υλικό να εισχωρήσει στους αρμούς.

Για το αρμολόγημα θα χρησιμοποιηθεί κονίαμα κατάλληλης σύνθεσης, όμοιας του αρχικού κονιάματος. Το νέο κονίαμα θα πρέπει να είναι μηχανικά, χημικά, φυσικά και αισθητικά συμβατό με το παλαιό κονίαμα. Η παρασκευή τέτοιων κονιαμάτων αποτελεί πρόβλημα, καθώς είναι δύσκολο να βρεθούν υλικά ίδιας προέλευσης με εκείνα των αρχικών κονιαμάτων. Υλικά συμβατά με τα αρχικά κονιάματα είναι ο ασβέστης, οι φυσικές ποζολάνες, η θηραϊκή, η σκυδραϊκή και η μηλαϊκή γη, η φυσική άμμος, καθώς και θραύσματα τούβλων και κεραμάλευρο. Το αρμολόγημα δεν θα γίνει

αρκετά βαθιά, διότι μπορεί να δημιουργήσει χαλάρωση της συνοχής μεταξύ των λίθων.

Παράλληλα, για την ενίσχυση της τοιχοποιίας αποφασίστηκε η εφαρμογή ενεμάτων τοπικά και όπου κρίνεται αναγκαίο (Εικ.159). Τα ενέματα αποτελούν μία μέθοδο, η οποία έχει σαν στόχο την εξάλειψη του ποσοστού των κενών της τοιχοποιίας και εφαρμόζονται σε περιπτώσεις που το άνοιγμα των ρωγμών της τοιχοποιίας δεν υπερβαίνει τα 10 mm. Κατά την εφαρμογή της μεθόδου χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή και είναι προτιμότερο να εφαρμοστεί από κάποιον έμπειρο τεχνίτη.

Τα βήματα που ακολουθούνται είναι τα εξής:

1) Καθαίρεση του επιχρίσματος στα σημεία όπου πρόκειται να ενισχυθούν.

2) Διεύρυνση των ρωγμών, εάν υπάρχουν.

3) Διάνοιξη οπών κάθετα στον τοίχο ανά 0,30 με 0,60 μ. και εγκατάσταση σωληνίσκων μέσα στις οπές.

4) Καθάρισμα των ρωγμών με άφθονο νερό υπό πίεση.

5) Προσωρινό σφράγισμα των ρωγμών με κονίαμα ή εποξειδική ρητίνη ταχείας σκλήρυνσης.

6) Εφαρμογή του ενέματος με ειδική συσκευή από κάτω προς τα πάνω, έτσι ώστε όταν το ένεμα υπερχειλίζει από τον αμέσως υψηλότερα ευρισκόμενο σωληνίσκο, να σφραγίζεται ο αμέσως προηγούμενος. Όταν το ένεμα προχωρεί κατακόρυφα, είναι βασικό να μην αναπτύσσεται μεγάλη υδροστατική πίεση, γι αυτό και το ύψος εφαρμογής του ενέματος δεν πρέπει να ξεπερνά το 1,00 μ. την ημέρα.

Η δράση των ενεμάτων στην τοιχοποιία είναι διπλή. Από τη μια πλευρά πληρούνται τα υπάρχοντα κενά, αυξάνοντας την αντοχή και από την άλλη πλευρά συγκολλούνται τα χαλαρά τμήματα της τοιχοποιίας, εξασφαλίζοντας έτσι την ανάληψη δυνάμεων μέσω τριβής. [22]

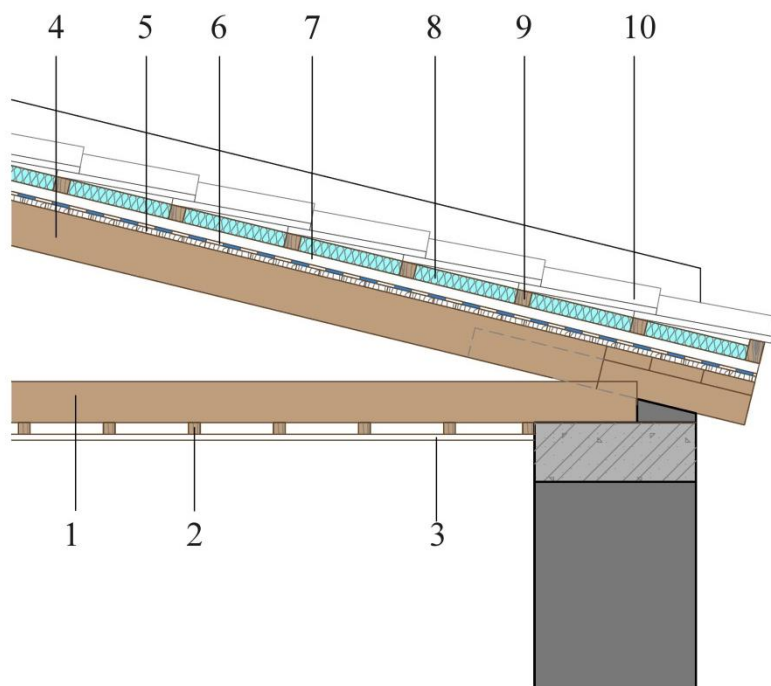
Η εφαρμογή των ενεμάτων αποτελεί μία μη αναστρέψιμη επέμβαση οπότε ο σχεδιασμός του υλικού πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή, χωρίς ταυτόχρονα να παραμελείται η συμβατότητα των χαρακτηριστικών της λιθοδομής και του ενέματος.

Μετά την ενίσχυση της τοιχοποιίας, θα πραγματοποιηθεί το επίχρισμα των όψεων με κονιάματα με αντίστοιχες φυσικοχημικές ιδιότητες.

6.4 ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΕΓΗΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι στέγες λόγω κατασκευής αλλά και λόγω του ρόλου που επιτελούν (προστασία από βροχή, άνεμο, ήλιο) είναι από τα πιο ευάλωτα δομικά στοιχεία ενός κτηρίου. Στην Ιερατική Σχολή η στέγη είναι σε άσχημη κατάσταση, καθώς λόγω της τμηματικής αποκόλλησης των κεραμιδιών έχει προκληθεί διάβρωση της ξυλείας. Η αποκατάστασή της θα πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τους νέους κανονισμούς προκειμένου να εξασφαλίζεται τόσο η υγρομόνωση όσο και η θερμομόνωση του κτηρίου. Αρχικά η στέγη θα αποσυναρμολογηθεί, ξεκινώντας με την επικάλυψη της (κεραμίδια, επιτεγίδες). Έπειτα θα ακολουθήσει η αποξήλωση του σκελετού της στέγης. Αυτή πρέπει να γίνεται με την αποσύνδεση των ενώσεων και όχι με την αποκοπή των άκρων των ξύλων έτσι ώστε να είναι δυνατή η επαναχρησιμοποίηση όσων ξύλων είναι σε καλή κατάσταση. Όσα ξύλα είναι κατάλληλα για επανάχρηση, θα καθαριστούν από τα καρφιά και οι επιφάνειες τους θα λειανθούν με σμυριδόχαρτο μέχρι να φανεί το υγιές μέρος του ξύλου. Αναγκαία κρίνεται η επάλειψή τους με μυκητοκτόνα, απεντομωτικά ή και πυροπροστατευτικά.

Σε κάθε στάδιο της αποσυναρμολόγησης πρέπει να αποφεύγεται κάθε ενέργεια που θα μπορούσε να βλάψει κάθε δομικό στοιχείο που θα μπορούσε να επαναχρησιμοποιηθεί. Προσοχή πρέπει να δίνεται επίσης στην εξαγωγή των δοκών από τις πακτώσεις τους, ώστε να προκαλείται η μικρότερη δυνατή διαταραχή. Τα ζευκτά θα αποκατασταθούν με συνδυασμένη χρήση παλιών και νέων ξύλων. Η καλή εγκάρσια σύνδεση των ζευκτών μιας στέγης συντελεί στην καλύτερη διαφραγματική της λειτουργία. Προκειμένου να θεωρηθεί πλήρης η αποκατάσταση της στέγης, απαιτείται η σωστή επικάλυψή της. Κύριος ρόλος της επικάλυψης είναι η προστασία της κατασκευής από την βροχή η οποία προκαλεί μακροπρόθεσμα πολλά προβλήματα υγρασίας (διάβρωση ξύλινων δομικών στοιχείων, φουσκώματα σε λιθοδομές, αποσάθρωση συνδετικών κονιαμάτων τοιχοποιιών κλπ). Τα κυριότερα υλικά επικάλυψης είναι τα κεραμίδια και τα μολυβδόφυλλα. Αυτά τα παραδοσιακά υλικά χρησιμοποιούνται και σήμερα σε συνδυασμό με σύγχρονα υλικά όπως ασφαλτόπανο για την καλύτερη απόδοση τους. Παράλληλα, προκειμένου να προστατευθεί το κτήριο από τις καιρικές συνθήκες θα τοποθετηθεί στη στέγη θερμομονωτική στρώση (Σχ.10). [23]

Σχ. 10: Κατασκευαστική λεπτομέρεια στέγης

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ

1. Ελκυστήρας
2. Πηχάκι
3. Φύλλα hardboard
4. Αμείβων
5. Πέτσωμα
6. Στεγανοποιητική υδρατμοδιαπερατή μεμβράνη
7. Τεγίδα
8. Θερμομονωτική στρώση
9. Επιτεγίδα
10. Κεραμίδια

6.5 ΥΠΕΡΘΥΡΑ

Κρίνεται αναγκαίο να συντηρηθούν ή όπου απαιτείται να αντικατασταθούν οι μεταλλικοί δοκοί των ανοιγμάτων (διπλά Ταυ), οι οποίοι λόγω της υγρασίας έχουν οξειδωθεί και παρουσιάζουν βέλος. Με την ανακατασκευή των υπερθύρων βελτιώνεται σε σχετικά υψηλό βαθμό η συμπεριφορά της κατασκευής στις θέσεις των ανοιγμάτων έναντι σεισμικών φορτίσεων.

6.6 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΥΓΡΑΣΙΑΣ

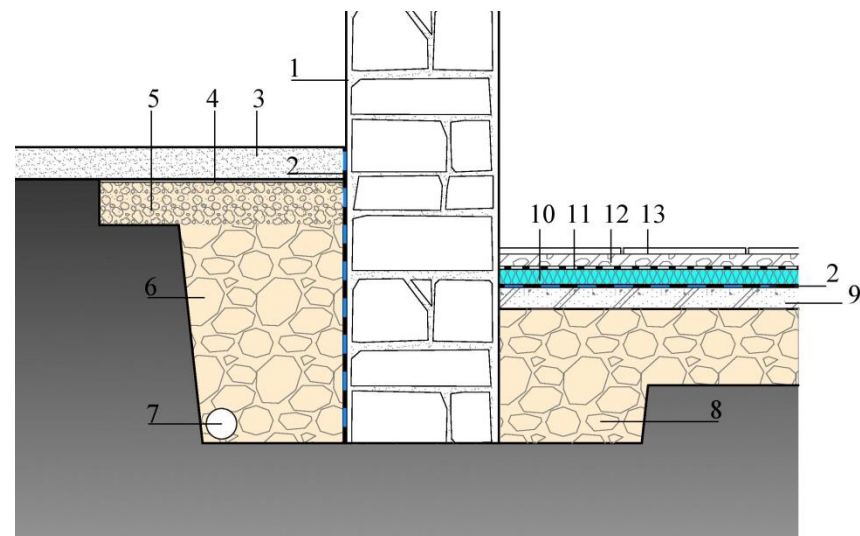
Το πρόβλημα της υγρασίας είναι ιδιαίτερα συνηθισμένο στους πέτρινους τοίχους και οφείλεται στην πορώδη σύσταση των λίθων που «ρουφούν» το νερό. Η υγρασία αποτελεί ένα από τους κύριους φθοροποιούς παράγοντες στα παλιά κτίρια (συμπεριλαμβανομένης και της βροχής αφού προκαλεί μακροπρόθεσμα τα ίδια προβλήματα). Γι' αυτό και κατά την αποκατάσταση τους λαμβάνονται μέτρα προστασίας τους από την υγρασία. Οι τρεις κύριες οδοί μέσω των οποίων η υγρασία εισέρχεται στις κατασκευές και προσβάλλει τα δομικά στοιχεία τους είναι οι στέγες, το έδαφος και οι εξωτερικές τοιχοποιίες. Η υγρασία

δεν προσβάλει μόνο τα ξύλινα δομικά στοιχεία, αλλά και τις τοιχοποιίες (λιθοδομές, πλινθοδομές, συνδετικά κονιάματα, επιχρίσματα κλπ). Στην περίπτωση των στεγών η λύση είναι η σωστή στεγάνωσή τους με χρήση ασφαλικών φύλλων (Σχ.10).

Στην περίπτωση των τοιχοποιιών η υγρασία προσβάλει κυρίως τα συνδετικά κονιάματα τους, προκαλώντας φουσκώματα, ρηγματώσεις και εν γένει την αποδυνάμωσή τους. Αντιμετωπίζεται με την εφαρμογή κονιάματος με μονωτικές ιδιότητες (π.χ. ασβεστοκονίαμα με πρόσθετα κεραμιδόσκονη, θηραϊκή γη και βελτιωτικό μάζας) ή με την επάλειψη της με ειδικό μονωτικό. Ακόμη, με την εφαρμογή ενεμάτων, εμποδίζουμε την είσοδο νερού (με την μορφή υγρασίας ή βρόχινου νερού) μέσα στο εσωτερικό των τοιχοποιιών δια μέσου τυχόν κενών. [23]

Για την αποκατάσταση και προστασία της τοιχοποιίας από την ανιούσα υγρασία από το υπέδαφος, γίνεται εκσκαφή του εδάφους και στεγάνωση της περιμετρικής τοιχοποιίας με εφαρμογή αποστραγγιστικής μεμβράνης. Επιπλέον, είναι αναγκαία η κατασκευή αποστραγγιστικού δικτύου στη θεμελίωση (Σχ.11).

Σχ 11: Προσθήκη υγραμόνωσης και αποστραγγιστικού δικτύου στη θεμελίωση

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ

1. Εξωτερικό επίχρισμα ασβεστοκονιάματος
2. Στεγανοποίηση (ασφαλτικά φύλλα)
3. Χώμα
4. Γεωφάσμα.
5. Λιθόστρωτο μέσον πάχους 15 cm
6. Λιθορριπή για τη διαμόρφωση στραγγιστηριού περιμετρικά των τοιχίων του υπογείου
7. Αγωγός αποστράγγισης
8. Λιθόστρωση
9. Πλάκα από οπλισμένο σκυρόδεμα.
10. Θερμομονωτική στρώση.
11. Φύλλο πολυαιθυλενίου (πάχους 0,05 cm) για φράγμα υδρατμών.
12. Εξισωτική στρώση (τσιμεντοκονίαμα)
13. Τελική επίστρωση δαπέδου (πλακάκι)

6.7 ΜΕΤΑΛΛΙΚΟΙ ΔΟΚΟΙ

Όπως ήδη αναφέρθηκε, στο κτήριο υπάρχουν πατώματα, τα οποία είναι κατασκευασμένα με σιδηροδοκούς διατομής διπλού Ταυ. Στο χώρο που βρίσκεται κάτω από το νότιο αίθριο, τα διπλά Ταυ έχουν οξειδωθεί και παρουσιάζουν βέλος. Αναγκαία κρίνεται η αντικατάστασή τους, αφού πρώτα πραγματοποιηθεί η κατάλληλη υποστύλωση της οροφής. Για την αντισεισμική θωράκιση του κτηρίου και λόγω της νέας χρήσης θεωρήθηκε σκόπιμη η ενίσχυση των σιδηροδοκών, με πρόσθετα μεταλλικά υποστυλώματα.

6.8 ΚΟΥΦΩΜΑΤΑ

Το κτήριο διαθέτει μεγάλη ποικιλία κουφωμάτων, από τα οποία τα εξωτερικά βρίσκονται σε άσχημη κατάσταση καθώς εκτίθενται στις καιρικές συνθήκες. Όσον αφορά τα εξωτερικά κουφώματα θα αντικατασταθούν με νέα ξύλινα κουφώματα, ίδιου τύπου με τα υφιστάμενα. Τα ξύλινα κουφώματα προσφέρουν αδιαμφισβήτητα πλεονεκτήματα ως προς τις ιδιότητες τους σε σχέση με τα υπόλοιπα (θερμοηχομονωτικές ιδιότητες, ευκολία κατεργασίας, αντοχή στο χρόνο, φιλικότητα προς το περιβάλλον, αισθητική κλπ.). Παρόλα αυτά υπάρχουν και κάποια ανεπιθύμητα

χαρακτηριστικά που πηγάζουν από το γεγονός ότι πρόκειται για προϊόν βιολογικών διεργασιών και όχι για τεχνητό - βιομηχανικό δημιούργημα, όπως η υγροσκοπικότητα (η ιδιότητα που έχει δηλαδή το ξύλο να προσλαμβάνει ή να αποβάλλει υγρασία) και η συχνή προσβολή του ξύλου από μύκητες, έντομα ή άλλους μικροοργανισμούς.

Για να αντιμετωπιστούν τα παραπάνω ενδεχόμενα και να επιμηκυνθεί η ζωή του ξύλου, είναι αναγκαίος ο εμποτισμός του ξύλου, αφού βέβαια έχει ολοκληρωθεί η ξήρανσή του. Μετά από τον εμποτισμό θα εφαρμοστούν αστάρια ώστε το κούφωμα να είναι προστατευμένο από τις εξωτερικές συνθήκες, όπως ακραίες μεταβολές θερμοκρασιών, αυξομειώσεις υγρασίας στην ατμόσφαιρα, υπεριώδη ακτινοβολία κλπ. Αν ένας από τους παράγοντες που προκαλούν σήψη στο ξύλο ανασταλεί (θερμοκρασία, υγρασία, αέρας), τότε το ξύλο μπορεί να διαρκέσει αιώνια. [34]

Παράλληλα τα εξωτερικά κουφώματα θα είναι ενεργειακά με διπλά υαλοστάσια. Η αντικατάσταση των παλιών παραθύρων με νέα ενεργειακά, μπορεί να ανατρέψει κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό την κακή ενεργειακή απόδοση του κτηρίου. Μερικά από τα

πλεονεκτήματα της χρήσης ενεργειακά αποδοτικών παραθύρων είναι η εξοικονόμηση ενέργειας, η οικονομία καθώς μειώνεται η κατανάλωση ενέργεια, οι καλύτερες εσωκλιματικές συνθήκες, και τέλος τα περιβαλλοντικά οφέλη αφού μειώνοντας τις εκπομπές CO₂ περιορίζουμε το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Όσον αφορά τα εσωτερικά κουφώματα, όσα είναι σε καλή κατάσταση θα συντηρηθούν και θα επανέλθουν στην αρχική τους μορφή. Όπου έχουν υποστεί φθορές, τα φθαρμένα τμήματα θα αντικατασταθούν τοπικά με το ίδιο υλικό και μόνο σε περίπτωση που είναι αδύνατη η καλή λειτουργία του κουφώματος, αυτό θα αντικαθίσταται.

Τα κιγκλιδώματα των κουφωμάτων του ισογείου τα οποία έχουν οξειδωθεί θα καθαριστούν από τις σκουριές με καλό ξύσιμο ή με αμμοβολή της επιφάνειας και στη συνέχεια θα περαστούν με μίνιο προκειμένου να προστατευτούν από νέα οξείδωση. Η σωστή κάλυψη της επιφάνειας με τα κατάλληλα υλικά και τον ορθό τρόπο εφαρμογής τους, θα προστατέψει την επιφάνεια από την οξείδωση για πολλά χρόνια. Στην περίπτωση που η φθορά έχει προχωρήσει πολύ ώστε τα κιγκλιδώματα κρίνονται επικίνδυνα ή μη λειτουργικά

ή αισθητικά απαράδεκτα θα γίνει αντικατάσταση τους και τοποθέτηση νέων, ίδιας μορφής και ίδιου υλικού με τα υπάρχοντα.

6.9 ΚΛΙΜΑΚΟΣΤΑΣΙΑ

Το κεντρικό κλιμακοστάσιο αποτελεί ένα σημαντικό αρχιτεκτονικό στοιχείο του κτηρίου που οφείλουμε να του δείξουμε τον απαιτούμενο σεβασμό. Λόγω της αισθητικής και αρχιτεκτονικής του αξίας, προτείνεται η λύση της ανακατασκευής του. Προκειμένου να κατασκευαστεί στο φανάρι ένας ανελκυστήρας για να εξυπηρετήσει τη νέα χρήση του κτηρίου, το κλιμακοστάσιο θα έχει μειωμένο πλάτος κατά 25 εκ.

Το ξύλινο στηθαίο με τα περίτεχνα ξύλινα κάγκελα θα διατηρηθεί όσο είναι δυνατό αφού πρώτα καθαριστεί και συντηρηθεί. Τα υπόλοιπα κατεστραμμένα στοιχεία θα ανακατασκευαστούν με τα ίδια παραδοσιακά υλικά.

Το βοηθητικό κλιμακοστάσιο λόγω της απότομης κλίσης του θα καταργηθεί και στη θέση του θα κατασκευαστεί ένα νέο, λειτουργικό μεταλλικό κλιμακοστάσιο.

7 . ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ

Όπως αναφέρθηκε, η πρόταση επανάχρησης ενός κτηρίου είναι μια δύσκολη και αρκετά απαιτητική διαδικασία, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ένα ιστορικό κτίριο, το οποίο αποτελεί τμήμα της ιστορίας της ελληνικής κοινωνίας. Ο σεβασμός του παρελθόντος, η ανάγκη διατήρησης της μνήμης καθώς και η θέληση να διατηρηθεί αναλλοίωτη και ανέπαφη η μορφολογική εικόνα του κτιρίου, το οποίο πρέπει να εντάσσεται στον περιβάλλοντα χώρο μετατρέπει την πρόταση αποκατάστασης και επανάχρησης σε μεγάλη πρόκληση.

Η Ιερατική Σχολή της Μονής της Αγίας Τριάδος είναι ένα κτήριο πλούσιο σε μνήμες και ιστορία. Με την ανεκτίμητη προσφορά του, τις υποδειγματικές αρχές του και τις εκπαιδευτικές του καινοτομίες αποτελεί παρακαταθήκη αξιών, ιδεών και οραματισμών για την παιδεία και την κοινωνία γενικότερα. Η πρόταση επανάχρησης οφείλει να σεβαστεί το παιδευτικό ιδεώδες και το αυθεντικό ήθος που ενσάρκωνε το Ιεροδιδασκαλείο και ταυτόχρονα να εντάσσεται ομαλά στο χώρο της Μονής, χωρίς να παρεμποδίζει την εύρυθμη λειτουργία της. Έπειτα από την ιστορική

τεκμηρίωση, την παθολογία και την πρόταση αποκατάστασης του κτηρίου και αφού διερευνήθηκαν οι ανάγκες των μοναχών, αποφασίστηκε η μετατροπή της Ιερατικής Σχολής σε Συνεδριακό Κέντρο.

Βασική αποστολή του νέου Συνεδριακού Κέντρου θα είναι η ανταλλαγή απόψεων όσον αφορά την ορθοδοξία και την πίστη γενικότερα, την επιστήμη και τον πολιτισμό. Στόχος είναι να αποτελέσει η Αγία Τριάδα έναν νέο πόλο έλξης για την ευρύτερη περιοχή και μέσω των συνεδρίων και των εκδηλώσεων της να προβάλλει την Ορθόδοξη πίστη και την πολιτιστική ταυτότητα της Κρήτης, σεβόμενη τους οραματισμούς των ανθρώπων που εμπνεύστηκαν και εγκαθίδρυσαν την Ιερατική Σχολή Αγίας Τριάδος.

7.1 ΚΤΙΡΙΟΛΟΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Το πρώην Κτήριο της Ιερατικής Σχολής θα μετατραπεί σε ένα σύγχρονο χώρο πολλαπλών χρήσεων που θα φιλοξενεί εκδηλώσεις θρησκευτικού και πολιτιστικού περιεχομένου. Η προσβασιμότητα στο κτήριο λαμβάνει ως πρόνοια την ανάγκη της κτιριολογικής αυτοτέλειας σε σχέση με το υπόλοιπο κυρίως συγκρότημα της Μονής, όσο και την διακριτή επικοινωνία με αυτό. Προς το σκοπό αυτό διατηρείται η Νότια είσοδος του κτηρίου (Εικ. 45), ενώ παράλληλα διατηρούνται οι έτερες δύο προσβάσεις από τον περίβολο της μονής.

Οι δραστηριότητες που θα φιλοξενοούνται στο κτήριο είναι οι παρακάτω (Σχ.12):

Α) ΙΣΟΓΕΙΟ

Γραμματεία:

Γραμματεία εξοπλισμένη με υπολογιστές, φαξ, φωτοτυπικό, ασύρματο και ενσύρματο ιντερνέτ.

Αίθουσα Συσκέψεων:

Σε επαφή με τη γραμματεία υπάρχει αίθουσα η οποία επικοινωνεί με μεγάλη δίφυλλη πτυσσόμενη θύρα (φυσαρμόνικα). Η αίθουσα αυτή

θα αποτελέσει την αίθουσα συσκέψεων χωρητικότητας δεκαέξι ατόμων (γύρω από ένα οβάλ τραπέζι εργασίας), η οποία θα είναι εξοπλισμένη με Η/Υ, σύστημα προβολής καθώς και ασύρματη και ενσύρματη πρόσβαση Internet.

Εστιατόριο:

Επιβλητική αίθουσα εμβαδού 72.00 τ.μ. και χωρητικότητας εκατό ατόμων για την εστίαση των προσκεκλημένων.

Χώροι υγιεινής:

W.C. ανδρών, γυναικών και ΑΜΕΑ

Κουζίνα:

Αίθουσα για την προετοιμασία των γευμάτων με ανεξάρτητο χώρο για W.C.- αποδυτήρια και αποθήκη.

Αίθουσα διαλέξεων-σεμιναρίων:

Αίθουσα εμβαδού 38.00 τ.μ. και χωρητικότητας εικοσιοκτώ ατόμων θα προσφέρεται για συνέδρια, σεμινάρια, ημερίδες και διαλέξεις.

Αποθήκη – Ηλ/μηχ. Εξοπλισμός:

Στο βόρειο τμήμα του κτηρίου θα υπάρχει χώρος για την κάλυψη των ηλεκτρομηχανολογικών αναγκών του κτηρίου καθώς και αποθηκευτικός χώρος

Β) Α΄ ΟΡΟΦΟΣ

Συνεδριακή αίθουσα:

Η συνεδριακή αίθουσα έχει χωρητικότητα εκατό εξήντα ατόμων. Στην αίθουσα θα διεξάγονται συνέδρια, επιμορφωτικά σεμινάρια, διαλέξεις και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Θα έχει πλήρη κλιματιστική και ηχομονωτική - ηχοαπορροφητική κάλυψη και υπερσύγχρονα συστήματα ήχου - εικόνας - φωτισμού θα καλύπτουν κάθε τύπο εκδηλώσεων.

Θα παρέχει όλα τα τεχνικά μέσα που είναι απαραίτητα για τα συνέδρια όπως: βιντεοπροβολέας οροφής, οθόνη προβολής, πάνελ τεσσάρων ατόμων, βήμα ομιλητών με μικρόφωνα, επιτραπέζια και επιδαπέδια μικρόφωνα για τους σύνεδρους, ασύρματο και ενσύρματο ιντερνέτ, και laser pointer. Παράλληλα θα προσφέρει ολοκληρωμένη οπτικοαουστική σύνδεση μέσω κλειστού κυκλώματος βίντεο και δυνατότητα καταγραφής και αναμετάδοσης εκδηλώσεων μέσω Διαδικτύου. Τέλος, θα υπάρχει εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό για να παρέχει πλήρη τεχνική υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια του συνεδρίου.

Η πρόσβαση στην συνεδριακή αίθουσα για τα άτομα με κινητικά προβλήματα θα γίνεται από τον γυάλινο ανελκυστήρα που βρίσκεται στο χώρο του κεντρικού κλιμακοστασίου.

Μεταφραστικός θάλαμος:

Μεταφραστικός θάλαμος με εγκαταστάσεις για δυνατότητα ταυτόχρονης μετάφρασης σε τέσσερις γλώσσες καθώς και αυτόματο μεταφραστικό σύστημα με δυνατότητα ασύρματου συστήματος ακρόασης μετάφρασης για είκοσι άτομα ταυτόχρονα.

Φουαγιέ:

Το υψηλής αισθητικής φουαγιέ εμβαδού 70 τ.μ. μπορεί να χρησιμοποιηθεί για το χώρο υποδοχής των συνέδρων. Στο φουαγιέ θα υπάρχει κυλικείο, χώρος ενημέρωσης καθώς και *Ιματιοθήκη-Βεστιάριο*

Χώροι υγιεινής:

W.C. ανδρών, γυναικών και ΑΜΕΑ θα υπάρχουν στο βόρειο και στο νότιο τμήμα του κτιρίου προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες του συνεδριακού κέντρου.

Γραφείο Διοίκησης:

Στο Νότιο τμήμα του κτιρίου, του οποίου ο όροφος βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από την συνεδριακή αίθουσα, βρίσκεται ο

χώρος για τον Δ/ντη. Η πρόσβαση στο χώρο γίνεται τόσο από το κεντρικό κλιμακοστάσιο όσο και από τον περιβάλλοντα χώρο της Μονής και συγκεκριμένα από το παρεκκλήσι του Σωτήρα μέσω μικρού λίθινου κλιμακοστασίου.

Αίθουσα Υπολογιστών- Ενσύρματο Ίντερνετ:

Στο νότιο τμήμα του ορόφου υπάρχει μία αίθουσα υπολογιστών για τις ανάγκες των συνέδρων.

Χώροι υγιεινής:

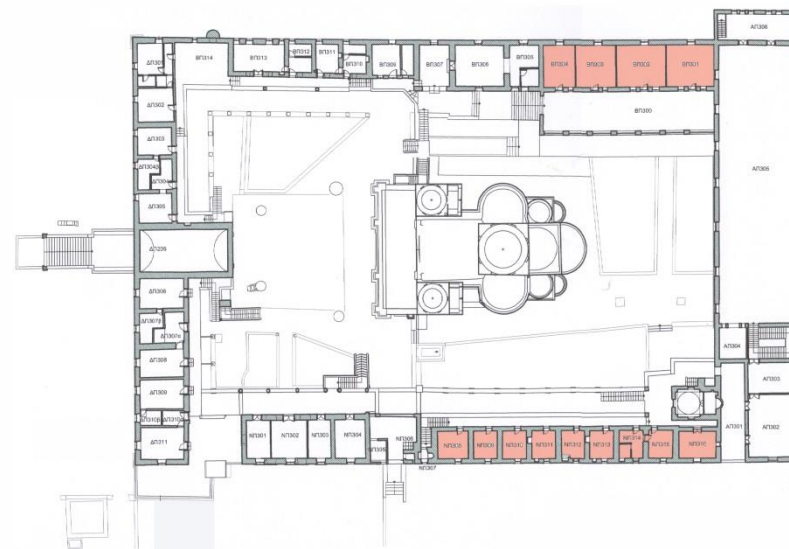
Για την κάλυψη των αναγκών στον όροφο του νότιου τμήματος του κτιρίου υπάρχει W.C. ανδρών και γυναικών.

Σχ. 12: Διάγραμμα χρήσεων Συνεδριακού Κέντρου

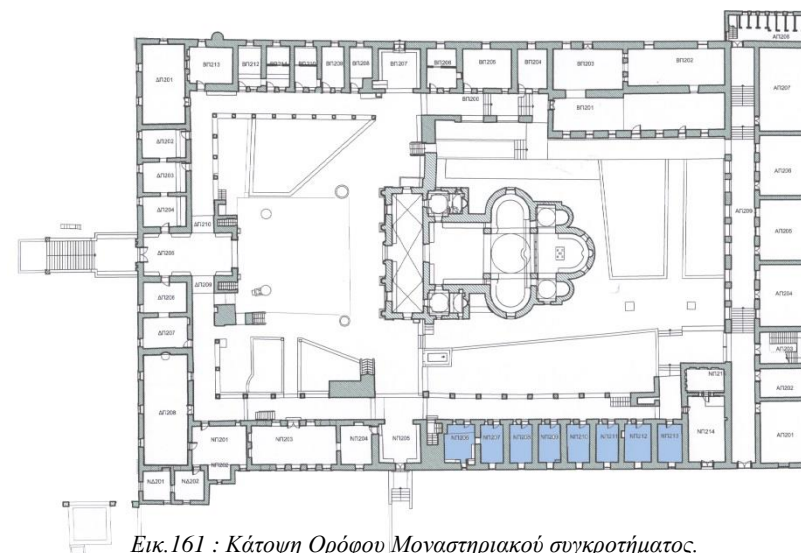
Οι σύνεδροι θα έχουν τη δυνατότητα να διαμένουν σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους στο μοναστηριακό συγκρότημα. Οι διακεκριμένοι-επίσημοι προσκεκλημένοι θα μπορούν να διανυκτερεύσουν στα δωμάτια της Βόρειας πτέρυγας, που βρίσκονται πάνω από το χώρο του μουσείου (Εικ. 160). Το εμβαδόν των δωματίων κυμαίνεται από 20-30 τ.μ., χώρος επαρκής για τις ανάγκες τους. Μπροστά από τα δωμάτια υπάρχει στεγασμένος χώρος με τοξοστοιχία με λίθινη επένδυση.

Πρόβλεψη υπάρχει και για τους λοιπούς σύνεδρους σε δωμάτια της Νότιας πτέρυγας της Μονής. Συγκεκριμένα, στην ανατολική πλευρά του Νότιου διαβατικού βρίσκονται εν σειρά οκτώ θολωτά κελιά στο Ισόγειο και οκτώ κελιά στον Α' όροφο (Εικ.160-161). Τα κελιά του Ισογείου έχουν διαστάσεις 2,70x4,70 μ. περίπου και διαθέτουν μικρό φεγγίτη δίπλα στις θύρες και παράθυρο στην εξωτερική τοιχοποιία. Τα κελιά του ορόφου βρίσκονται σε υποχώρηση για τη δημιουργία του διαδρόμου προσπέλασης. Τα δωμάτια του ορόφου που βρίσκονται πριν το Ναό της Μεταμόρφωσης έχουν ενοποιηθεί και αποτελούν ένα ενιαίο διαμέρισμα με κουζίνα, λουτρό και υπνοδωμάτιο.

Εικ.160 : Κάτοψη Ισογείου Μοναστηριακού συγκροτήματος.

Με πορτοκαλί χρώμα φαίνονται οι προβλεπόμενοι χώροι διαμονής.

Εικ.161 : Κάτοψη Ορόφου Μοναστηριακού συγκροτήματος.

Με γαλάζιο χρώμα φαίνονται οι προβλεπόμενοι χώροι διαμονής.

7.2 ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΚΤΗΡΙΟΥ

Προκειμένου το κτήριο να είναι έτοιμο να δεχθεί την νέα χρήση απαιτούνται ορισμένες επεμβάσεις που στοχεύουν στον εκσυγχρονισμό καθώς και στην εξυπηρέτηση των νέων αναγκών.

7.2.1 ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΣΤΑΤΙΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

Στο κεφάλαιο της αποκατάστασης μελετήθηκε ο τρόπος ενίσχυσης του κτηρίου, ώστε να ανακτήσει την αρχική του αντοχή. Παράλληλα με την ενίσχυση είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η στατική επάρκεια του κτηρίου, καθώς λόγω της νέας χρήσης του ως Συνεδριακό Κέντρο θα υποδέχεται μεγάλο αριθμό ατόμων. Προκειμένου το κτήριο να καταστεί ικανό να παραλάβει μεγαλύτερο φορτίο, προτείνεται η ενίσχυση των δαπέδων με προσθήκη νέας ξύλινης δοκού κάτω από την υπάρχουσα και σε κάθετη προς αυτή διεύθυνση. Οι δοκοί θα τοποθετηθούν στο δάπεδο της Συνεδριακής Αίθουσας όπου οι ανάγκες ενίσχυσης είναι ιδιαίτερα αυξημένες.

7.2.2. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΘΕΡΜΟΗΧΟΜΟΝΩΤΙΚΩΝ ΙΔΙΟΤΗΤΩΝ ΚΤΗΡΙΟΥ

Λόγω της νέας χρήσης απαιτείται να γίνουν βελτιώσεις όσον αφορά τις θερμομονωτικές και ηχομονωτικές ιδιότητες των δαπέδων καθώς και την συμπεριφορά τους σε καύση.

Προκειμένου να επιτευχθεί η καλύτερη συμπεριφορά του πατώματος, κρίνεται αναγκαία η τοποθέτηση μόνωσης μεταξύ των δοκών. Η μόνωση αυξάνει το συνολικό δείκτη ηχομόνωσης ιδιαίτερα όταν γίνει

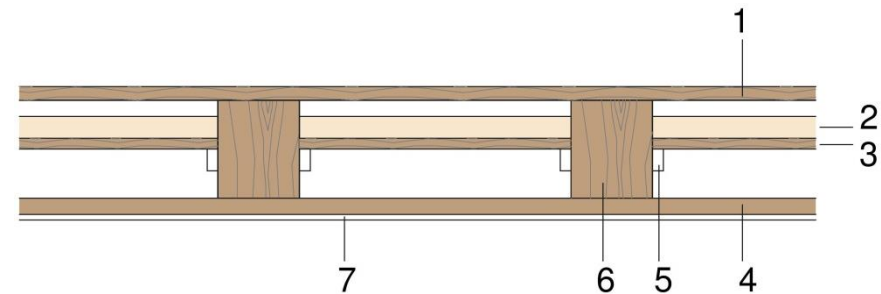
Εικ.162 : Τοποθέτηση μόνωσης στο δάπεδο

συνδυασμός με ελαστικά παρεμβάσματα και ελαστικά σώματα. Προτεινόμενο υλικό για τα δάπεδα της σχολής είναι ο διογκωμένος περλίτης (Perlomin) σε μορφή κόκκων, ο οποίος προσφέρει υψηλής ποιότητας θερμο-ηχομόνωση και πυροπροστασία. Ταυτόχρονα είναι άκαυστο και άφθαρτο στο χρόνο. Κατά την τοποθέτηση οι κόκκοι

ρέουν ελεύθερα στο κενό μεταξύ των καδρονιών, γεμίζοντας ακόμη και τις πιο μικρές κοιλότητες, χωρίς να δημιουργούν γέφυρα μεταξύ τους (Εικ.162, Σχ.13). [24]

Παράλληλα με τη χρήση σύγχρονων υλικών, προτείνεται η εφαρμογή νέων κατασκευαστικών λύσεων όπως αυτές των κρεμαστών οροφών (ψευδοροφών) όπου κρίνεται αναγκαίο. Άλλωστε η κατασκευή ψευδοροφών αποτελεί μια ενδεδειγμένη λύση, διότι προσφέρει το επιθυμητό αισθητικό αποτέλεσμα και την απαραίτητη κάλυψη λειτουργικών στοιχείων που δεν πρέπει να είναι εμφανή (π.χ. διέλευση των ηλεκτρομηχανολογικών εγκαταστάσεων). [25]

Πέραν της βελτίωσης των ηχομονωτικών, πυροπροστατευτικών και θερμομονωτικών ιδιοτήτων των πατωμάτων, η αύξηση του βάρους του πατώματος μέσω της προσθήκης των αντίστοιχων υλικών, βελτιώνει την συμπεριφορά του πατώματος σε ταλαντώσεις και αυξάνει την ακαμψία του στο οριζόντιο επίπεδο. Η κάτω επιφάνεια των δαπέδων, όπου δεν θα κατασκευαστεί ψευδοροφή, θα επενδυθεί με ξύλινες σανίδες, αφού τα υπάρχοντα φύλλα (hardboard) λόγω της κατάστασής τους θα καθαιρεθούν. [26]

Σχ 13: Κατασκευαστική λεπτομέρεια δαπέδου

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ

1. Σανίδωμα δαπέδου
2. Περλιτόδεμα
3. Σανίδες μεσοπατώματος
4. Σανίδωμα στηρίξεως οροφής
5. Πήχεις στήριξης μεσοπατώματος
6. Δοκάρια
7. Ξύλινη οροφή

7.2.3 ΝΕΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ

Οι επεμβάσεις αυτές στοχεύουν στον εκσυγχρονισμό και στην εξυπηρέτηση των νέων χρήσεων. Πρόκειται για σύγχρονες κατασκευές που διαφέρουν από τις υπάρχουσες και εκφράζουν την εποχή τους.

Εικ.163: Προσθήκη γυάλινου ανελκυστήρα στην κεντρική βιβλιοθήκη του Manchester

Πηγή:

<http://www.designcurial.com/projects/manchester-central-library>

Οι κατασκευές αυτές είναι ο γυάλινος ανελκυστήρας στο χώρο του κεντρικού κλιμακοστασίου και το βοηθητικό κλιμακοστάσιο, το οποίο συνδέει το ισόγειο με την Αίθουσα Συνεδρίων

Και οι δύο κατασκευές θα είναι με σύγχρονα υλικά όπως μέταλλο, γυαλί και ξύλο και θα δηλώνουν με σαφήνεια την σύγχρονη αισθητική, προσπαθώντας ταυτόχρονα να εναρμονιστούν με την αισθητική του κτηρίου.

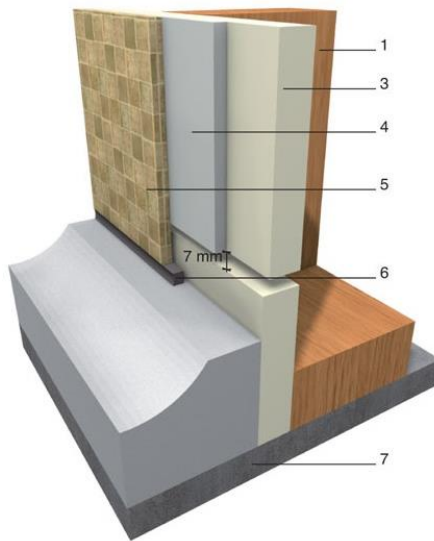
7.2.4 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ

Οι αρχιτεκτονικές επεμβάσεις σε ένα ιστορικό κτίριο περιλαμβάνουν την αναδιάταξη των χώρων, την προσθήκη νέων χρήσεων, τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων, τη χρωματική οργάνωση του κτηρίου, κ.ά. [27]

α. Αναδιάταξη των χώρων

Η αναδιάταξη πραγματοποιείται για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες του κτιριολογικού προγράμματος. Αποφεύχθηκαν όσο ήταν δυνατόν οι εκτενείς αναδιατάξεις και η προσθήκη νέων χωρισμάτων ήταν οι ελάχιστες απαιτούμενες.

Οι μεγαλύτερες παρεμβάσεις προέκυψαν από την προσθήκη των απαραίτητων χώρων υγιεινής (Σχ. 14) στο Ισόγειο και στον Όροφο. Τα νέα χωρίσματα στους χώρους υγιεινής γίνονται με ανθυγρή γυψοσανίδα (Εικ.164). Η ανθυγρή γυψοσανίδα χρησιμοποιείται σε χώρους υψηλής υγρασίας, καθώς ο πυρήνας της είναι επεξεργασμένος με πρόσμικτα που μειώνουν σημαντικά την υδροαπορροφητικότητα της.

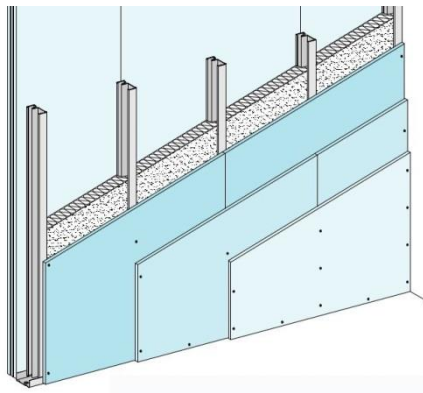

Εικ.164: Τομή τοίχου - δαπέδου με σκάφη ντουζιέρας στα αποδυτήρια

1. Σκελετός ανάρτησης.
- 2.Επικάλυψη.
- 3.Γυψοσανίδα.
- 4.Κόλλα πλακιδίων.
- 5.Κεραμικά πλακίδια.
- 6.Εύκαμπτο υλικό σφράγισης.
7. Υπόστρωμα δαπέδου.

Πηγή:

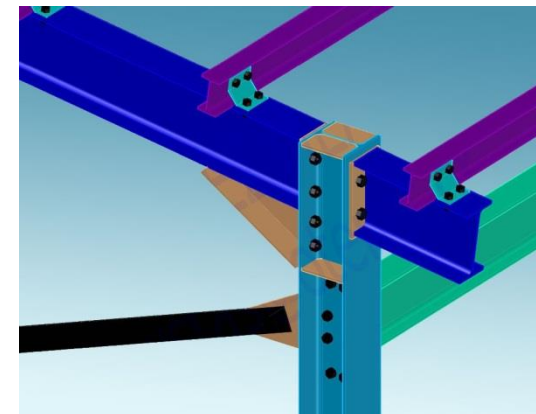
www.ktirio.gr/εφαρμογες/ψευδοροφες-χωρισματα/κατασκευή-μπάνιου-με-άνθυγρη-γυψοσανίδα

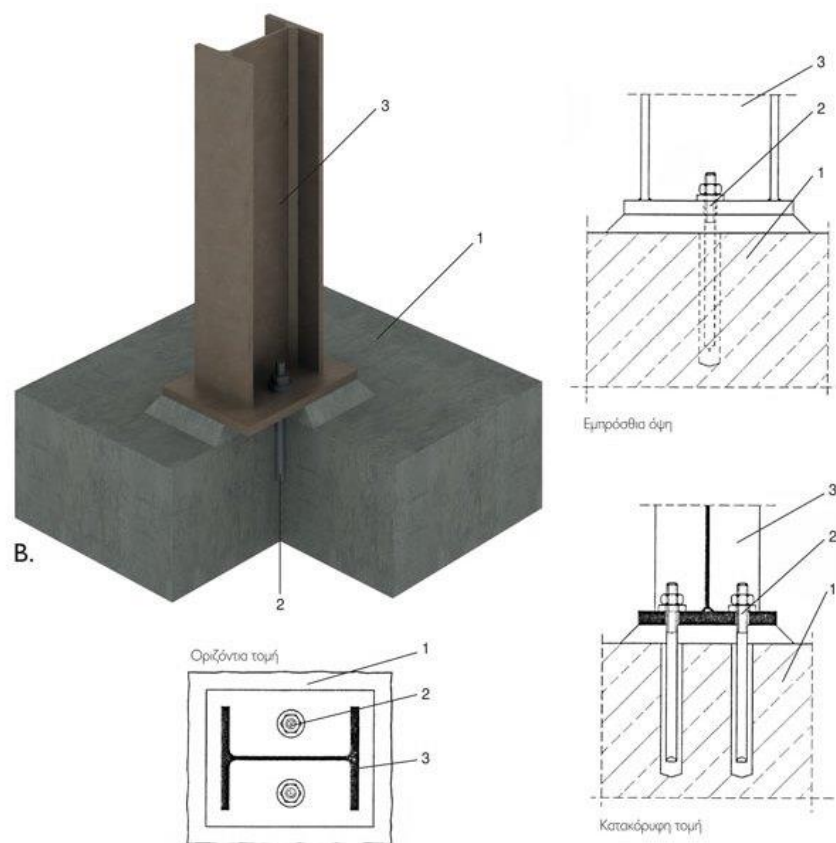
Εικ.165: Λεπτομέρεια ηχομονωτικής τοιχοποιίας με τριπλή στρώση γυψοσανίδας

Τα νέα χωρίσματα στην Αίθουσα Συνεδριάσεων γίνονται με ηχομονωτική-ηχοαπορροφητική γυψοσανίδα ούτως ώστε να πληροί τις απαιτούμενες παραμέτρους ακουστικής άνεσης (Εικ.165).

Το δάπεδο της Αίθουσας Διαλέξεων στο Ισόγειο λόγω της κατασκευής νέας εισόδου, η οποία βρίσκεται σε διαφορετικό επίπεδο, κρίνεται αναγκαίο να ανυψωθεί κατά 1,34 μ. Προκειμένου να γεφυρωθεί αυτή η υψομετρική διαφορά θα κατασκευαστεί μεταλλικό δάπεδο και θα επενδυθεί με ξύλο. Επίσης, σε διαφορετικό επίπεδο από το υπάρχον βρίσκονται τα αποδυτήρια και η αποθήκη που εξυπηρετούν το χώρο της κουζίνας. Και σε αυτή την περίπτωση θα κατασκευαστεί μεταλλικό δάπεδο (Εικ.166-167).

Εικ.166: Λεπτομέρεια μεταλλικού κόμβου

Εικ.167: Λεπτομέρεια έδρασης μεταλλικού υποστυλώματος

1. Θεμελίωση
2. Αγκυροβίδα
3. Μεταλλικό υποστόλωμα

Πηγή: <http://www.ktirio.gr/εφαρμογες/οικοδομικα/μεταλλικά-κτίρια>

Όσον αφορά τις νέες διανοίξεις ανοιγμάτων στις φέρουσες τοιχοποιίες, είναι οι απαραίτητες. Για να καλυφθούν οι ανάγκες για την εστίαση, κρίθηκε αναγκαία η ενοποίηση δύο αιθουσών διδασκαλίας με την διάνοιξη ανοίγματος διαστάσεων 4,55x4.20 μ. Προκειμένου να μην υπάρξουν στατικά προβλήματα θα κατασκευαστεί μεταλλικό πλαίσιο με κοιλοδοκούς διατομής διπλού Ταυ για να παραλάβουν τα φορτία.

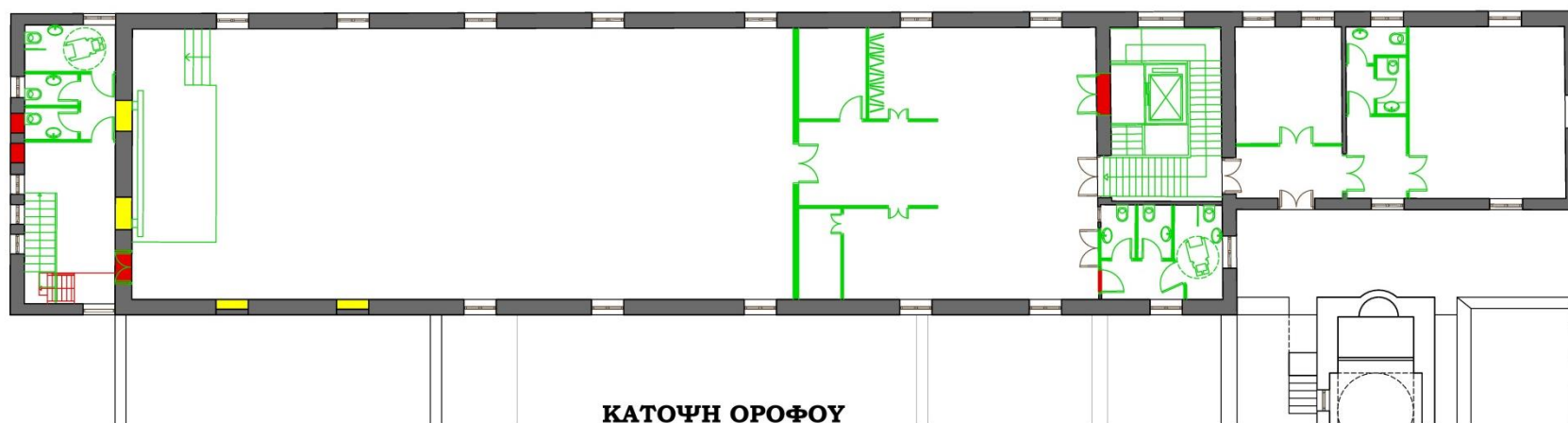
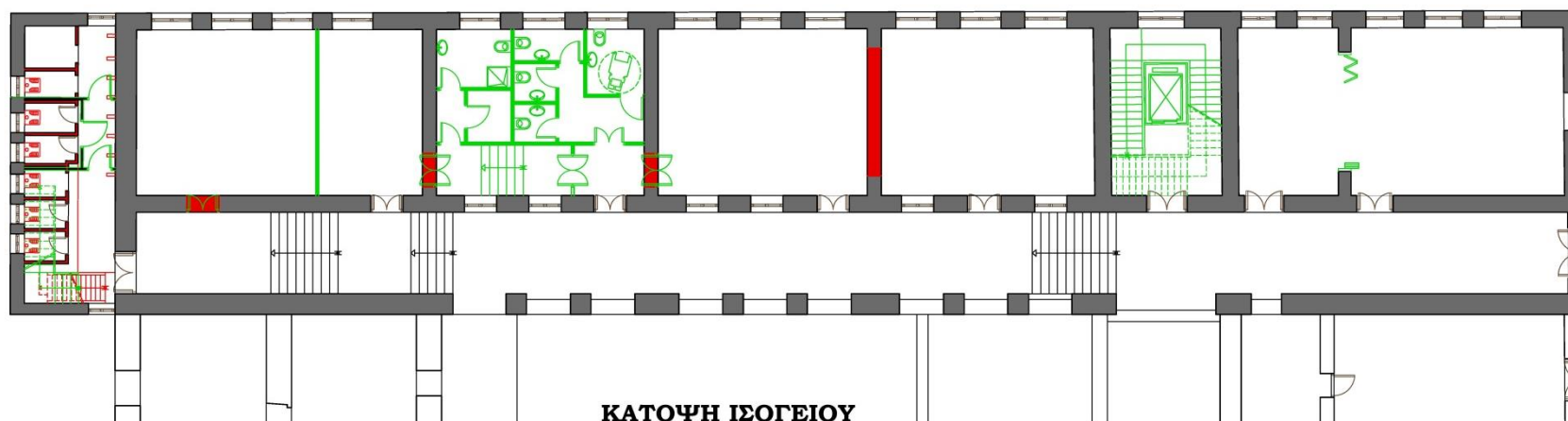
β. Εκσυγχρονισμός εγκαταστάσεων

Στις εγκαταστάσεις περιλαμβάνεται η ηλεκτροδότηση, η υδροδότηση, η αποχέτευση, η πυροπροστασία, ο κλιματισμός, κ.ά. Πριν την τοποθέτηση νέων πρέπει να πραγματοποιείται μελέτη και να γίνεται προσπάθεια διατήρησης του αυθεντικού συστήματος για τη ρύθμιση των εσωτερικών συνθηκών, το οποίο μόνο αν δεν μπορεί να εξυπηρετήσει πια το κτίριο θα πρέπει να αντικαθίσταται. Η επιλογή του είδους των εγκαταστάσεων ακολουθεί τη λογική των όσο το δυνατό ελάχιστων επεμβάσεων και της ένδειξης φιλοξενίας των εγκαταστάσεων στο κτίριο

γ. Χρωματική οργάνωση του κτιρίου

Από τη φάση της ανάλυσης θα πρέπει να γίνεται μελέτη της ιστορικής εξέλιξης των χρωματισμών του κτιρίου με στρωματογραφική ανάλυση και συγκριτικές μελέτες των ανάλογων τυπολογιών με στόχο την κατανόηση και τεκμηρίωση της φιλοσοφίας της κάθε εποχής για τη συγκεκριμένη χρωματική οργάνωση. Η νέα χρωματική οργάνωση πρέπει να βασίζεται στους ιστορικούς χρωματισμούς αλλά να σχετίζεται με το σύγχρονο περιβάλλον του κτιρίου, δηλαδή του άμεσου περιβάλλοντος, της χρήσης, της ιδεολογίας και της αισθητικής της εποχής. Για τη νέα χρωματική οργάνωση ενδείκνυνται τα παραδοσιακά χρώματα και όχι τα πλαστικά ή ακρυλικά [27]

- ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ ΠΟΥ ΚΛΕΙΝΟΥΝ
- ΤΜΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΦΑΙΡΟΥΝΤΑΙ
- ΝΕΕΣ ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ

Σχ. 14: Αρχιτεκτονικές επεμβάσεις για τη μετατροπή της Ιερατικής Σχολής Αγίας Τριάδος σε Συνεδριακό Κέντρο

8 . ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ

8.1 ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

«Όσο πιο προηγμένοι γινόμαστε τεχνολογικά, τόσο χάνουμε τη σύνδεσή μας με αυτό που είμαστε ουσιαστικά. Πολλά από αυτά τα κτήρια (μονές) που μετατρέπονται, διατηρούν αυτή τη σύνδεση με τη φύση και την ανθρωπότητά μας.»

Η αναφορά της **Mina Chow**, αρχιτέκτονα και καθηγήτριας στη Σχολή Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου της Νότιας Καλιφόρνιας, δίνει το μέτρο επιλογής νέας χρήσης σε ένα μοναστήρι, χώρο με έντονο το θρησκευτικό στοιχείο που, αν μη τι άλλο, επιβάλλει το σεβασμό στις πνευματικές αξίες που φέρει. [35]

Στο εξωτερικό, τα τελευταία χρόνια, πολλά μοναστήρια έχουν ξαναγεννηθεί ως πολυτελή ξενοδοχεία, κάνοντας τον επισκέπτη να αισθάνεται ενοχές για τον τρόπο διαβίωσης του, σε σχέση με τον λιτό και απέριτο βίο των προηγούμενων κατοίκων. Παρ' όλα αυτά πολλά ξενοδοχεία εξακολουθούν να παραμένουν κοντά στις ρίζες τους βοηθώντας τους επισκέπτες να καλύψουν τις

πνευματικές τους ανάγκες παραμένοντας συνδεδεμένοι με το φυσικό τους περιβάλλον. Η διαμονή σε έναν πρώην θρησκευτικό χώρο αποτελεί ένα τρόπο σύνδεσης του ταξιδιώτη με το ιστορικό παρελθόν ενός προορισμού.

Εικ. 168-169: Μονή Santa Maria do Bouro, στο Amares της Πορτογαλίας

Βραβευμένο παράδειγμα αποκατάστασης και μετατροπής μίας Μονής σε ξενοδοχείο αποτελεί η Μονή Santa Maria do Bouro στο Amares της Πορτογαλίας (Εικ.168-169). Ο βραβευμένος με το Pritzker prize Πορτογάλος αρχιτέκτονας Eduardo Souto de Moura κατά τη διάρκεια των ετών 1989-1997, μεταμόρφωσε τα ερείπια της Μονής του 12^{ου} αι. σε ένα σύγχρονο ξενοδοχείο. Για το έργο αυτό ο Moura έλαβε το πρώτο βραβείο στη Μπιενάλε Ibero Americana. Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού ο Moura αξιοποίησε τα διαθέσιμα υλικά προκειμένου να κατασκευάσει ένα νέο κτήριο. Τα ερείπια της

Μονής «παρεμβαίνουν» στο κτήριο και εναρμονίζονται με τα νέα υλικά, τις νέες χρήσεις, τις νέες φόρμες και λειτουργίες που εισήγαγε ο αρχιτέκτονας. [36]

Εικ.170-171: Μονή Santa Rosa, στο Αμάλφι της Ιταλίας

Παράδειγμα κατά το οποίο ο ιδιοκτήτης όχι μόνο έλαβε υπόψη του το παρελθόν αλλά προσπάθησε να αναβιώσει το πνεύμα της Μονής και να διατηρήσει την ιστορική της μνήμη ζωντανή, αποτελεί η Μονή Santa Rosa στην ακτή Αμάλφι της Ιταλίας (Εικ.170-171). Η Μονή κτίστηκε στα τέλη του 17^{ου} αι. και λειτούργησε ως τα μέσα του 18^{ου} αι.. Το παλιό μοναστήρι μετατράπηκε σε ξενοδοχείο και επαναλειτούργησε μετά από εργασίες αποκατάστασης το 2012. Η αποκατάσταση ήταν ιδιαίτερα προσεγμένη και είχε σκοπό να διατηρηθεί η δομική ακεραιότητα

του μοναστηριού και η αυθεντική λιτότητα που χαρακτηρίζει τη μοναστική ζωή. Παρόλο που το κτήριο απέκτησε σύγχρονες ανέσεις, η αρχική ατμόσφαιρα και πνευματικότητα της Μονής είναι παρούσα. [37]

Εικ. 172: «Hotel Monasterio» στο Cusco του Περού

Άλλα παραδείγματα αποκατάστασης και μετατροπής μίας Μονής σε ξενοδοχείο είναι το Hotel Monasterio (Εικ.172), ένα πρώην Ισπανικό μοναστήρι που χρονολογείται από το 1592 στην πόλη Cusco του Περού, όπως επίσης και το ξενοδοχείο Sofitel Santa Clara, που ξεκίνησε τη ζωή του ως μοναστήρι το 1621, στην ισπανική αποικιακή πόλη Cartagena της Κολομβίας.[35]

Εικ. 173-174: « Hotel Klosterbräu & SPA»στο Τιρόλο της Αυστρίας

Εικ.175-176 : «Kruisherenhotel» στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας

Επίσης παραδείγματα από τον Ευρωπαϊκό χώρο έχουμε στο Τιρόλο της Αυστρίας, όπου το ξενοδοχείο «Hotel Klosterbräu & SPA» (Εικ.173-174) έχει χτιστεί στους χώρους ενός μοναστηριακού συγκροτήματος του 16ου αι. [35]

Στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας, ένα μοναστήρι του 15ου αι. γοτθικής αρχιτεκτονικής έχει μετατραπεί σε ένα εντυπωσιακό ξενοδοχείο, το Kruisherenhotel (Εικ.175-176). [38]

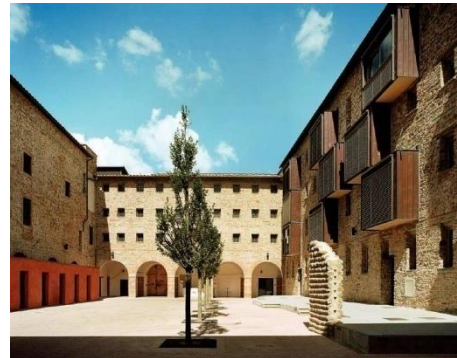

Εικ. 177: «Kloster Eberbach» στο Eberbach της Γερμανίας

Έκτος από ξενοδοχεία τα ερειπωμένα μοναστήρια έχουν αποκτήσει κι άλλες χρήσεις, όπως πολυχώροι, πολιτιστικά κέντρα κ.α.. Στην πόλη Eberbach της Γερμανίας, ένα Κιστερκιανό μοναστήρι μετατράπηκε σε ένα πολυχώρο όπου πραγματοποιούνται γάμοι, φεστιβάλ μουσικής και εκδηλώσεις γευσιγνωσίας (Εικ.177). [39]

Ένα πετυχημένο παράδειγμα επανάχρησης Μονής αποτελεί το μοναστήρι Murate στη Φλωρεντία της Ιταλίας, ένα κτήριο με μεγάλη ιστορία. Η Μονή κτίστηκε το 1424 και φιλοξενούσε μοναχές του τάγματος των Βενεδικτίνων. Το 1845 τα κτήρια ανακατασκευάστηκαν και χρησιμοποιήθηκαν ως αντρικές φυλακές μέχρι το 1985. Το 1998 ο διάσημος αρχιτέκτονας Renzo Piano

Εικ.178-179: Μοναστήρι Murate στη Φλωρεντία της Ιταλίας

ανέλαβε να μετατρέψει το χώρο αυτό σε πολιτιστικό και ψυχαγωγικό κέντρο, ο οποίος στεγάζει διαμερίσματα, καταστήματα, εστιατόρια, μπαρ, υπαίθριους χώρους εκδηλώσεων, αίθουσες σεμιναρίων και θέσεις στάθμευσης (Εικ.178-179). [40]

Εντύπωση προκαλεί η περίπτωση της Μονής του τάγματος των Βενεδικτίνων, στο Garsten της Αυστρίας. Το κτηριακό συγκρότημα του 17^{ου} αι. χρησιμοποιήθηκε ως μοναστήρι μέχρι το 1787 και το 1851 μετατράπηκε σε φυλακή (Εικ.180).

Εικ. 180: Μοναστήρι Βενεδικτίνων στο Garsten της Αυστρίας.

Εν κατακλείδι , ο «χρυσός κανών» ως ζητούμενο της επιτυχούς επανάχρησης ενός μοναστηριού στο εξωτερικό ,από την περιπτώσιολογία που μπορεί να συναντήσει κάποιος εδράζεται σε τρεις βασικούς άξονες:

- (α) Σεβασμός στην ιστορία του κτιρίου
- (β) Σεβασμός στον αρχικό αρχιτέκτονα και τον αρχικό κτήτορα
- (γ) Σεβασμός στις θρησκευτικές και πνευματικές αξίες που εκπροσωπεί το κτίριο ως ζώσα μορφή.

Κοινή έννοια όλων των αξόνων ο σεβασμός, στοιχείο που από μόνο του θέτει τα όρια, τους περιορισμούς και την πρόκληση για τον εμπνευστή, τον σχεδιαστή και τον δημιουργό της επανάχρησης.

8.2 ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα τα παραδείγματα επανάχρησης μονών είναι ελάχιστα. Η πιο γνωστή αποκατάσταση και επανάχρηση Μονής θεωρείται η Μονή Λαζαριστών στη Θεσσαλονίκη (Εικ.181). Η

Εικ. 181-182: Μονή Λαζαριστών στη Θεσσαλονίκη.

Μονή Λαζαριστών χτίστηκε το 1886 από τους μοναχούς του τάγματος του Αγίου Βικεντίου του Παύλου. Οι Λαζαριστές είχαν ως κύριο στόχο, εκτός από τη φροντίδα και περίθαλψη των φτωχών, την μόρφωση των κληρικών και την εξάπλωση του καθολικισμού.

Το ιεροσπουδαστήριο που στεγαζόταν στη Μονή λειτούργησε για τελευταία χρονιά το 1913. Έκτοτε, το κτίριο άρχισε να αλλάζει χρήσεις ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες. Στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο έγινε νοσοκομείο του Γαλλικού στρατού, ενώ φιλοξένησε αστέγους μετά τη μεγάλη πυρκαγιά που κατέκαψε το κέντρο της Θεσσαλονίκης το 1917, αλλά και πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής. Το 1941 επιτάχθηκε από τους Γερμανούς για τις ανάγκες του στρατού κατοχής.

Το 1978 το κτίριο κρίθηκε ετοιμόρροπο λόγω του μεγάλου σεισμού εκείνης της χρονιάς στην πόλη και εγκαταλείφθηκε. Δύο χρόνια αργότερα, ωστόσο, κηρύχθηκε διατηρητέο, λόγω της ιστορικής, αλλά και της αρχιτεκτονικής σημασίας του.

Το 1983 αγοράστηκε από το ελληνικό Δημόσιο με αφορμή τον εορτασμό των 2.300 χρόνων της Θεσσαλονίκης και χαρακτηρίστηκε «πολιτιστικό κέντρο της Δυτικής Θεσσαλονίκης».

Το 1996 ξεκίνησαν οι εργασίες αναστήλωσης και προσθήκης στο αρχικό κτίσμα. Το συγκρότημα της Μονής Λαζαριστών αποπερατώθηκε το 1997 και άρχισε σταδιακά να διατίθεται στο κοινό με την πραγματοποίηση θεατρικών παραστάσεων, συναυλιών, εκθέσεων και άλλων εκδηλώσεων (Εικ.182). [42]

Επίσης, στο Βόλο στα κτήρια της παλιάς Μονής του Αγίου Νικολάου (Μονή Πάου), που κτίστηκε τον 18ο αι., στεγάζεται σήμερα το Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (Εικ.183-184). Το Πανεπιστήμιο με σεβασμό στην ιστορικότητα του συγκροτήματος, προχώρησε στις απαραίτητες εργασίες αποκατάστασης και ανακατασκευής τους. Το συγκρότημα αυτό είναι πλήρως εξοπλισμένο, λειτουργεί όλον τον χρόνο και δύναται να φιλοξενήσει θερινά σχολεία και μικρές ομάδες εργασίας, ως και πολιτιστικά δρώμενα (συναυλίες, εκθέσεις). [43]

Εικ. 183-184: Μονή Πάου στο Πήλιο του Βόλου

Ελληνικό παράδειγμα μετατροπής Μονής σε φυλακή έχουμε κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας στην Ιερά Μονή του Προφήτη Ηλία στην Ύδρα. Κατά την Επανάσταση του 1821, η Μονή λειτούργησε ως φυλακή και έμεινε σε αυτό για ένα διάστημα φυλακισμένος ο Κολοκοτρώνης και άλλοι οπλαρχηγοί. [44]

Στην Κύπρο έπειτα από μελέτη των σύγχρονων τάσεων και των διαφορετικών στρατηγικών που εφαρμόζονται για την αποκατάσταση των εγκαταλειμμένων μνημείων, αποφασίστηκε η αποκατάσταση δύο μονών, η κάθε μία με διαφορετική προσέγγιση και φιλοσοφία. Η Μονή Παναγίας του Σίντη στην Πάφο, η οποία χρονολογείται στο πρώτο μισό του 16ου αιώνα, αποκαταστάθηκε μερικώς με τη λογική της αρχιτεκτονικής των ερειπίων και

Εικ. 185: Μονή Παναγίας του Σίντη

μετατράπηκε σε ένα υπαίθριο μουσείο (Εικ.185).

Πρωταρχικός στόχος της αποκατάστασης υπήρξε η διατήρηση της αυθεντικότητας του μνημείου και η ελάχιστη δυνατή επέμβαση σε αυτό. Αποφεύχθηκε η πλήρης αποκατάσταση των μοναστηριακών κτισμάτων, εφόσον η πράξη αυτή θα έθετε σε κίνδυνο την ιστορική και αρχιτεκτονική αξία του, αφού θα οδηγούσε σε υποθετικές αναπαραστάσεις, λόγω έλλειψης επαρκών στοιχείων. Έτσι, τα κτίσματα διατηρήθηκαν στην υπάρχουσα μορφή τους και οι τοίχοι συμπληρώθηκαν και ενισχύθηκαν μόνο όπου κρίθηκε στατικά απαραίτητο. Οι εργασίες αποκατάστασης της Μονής άρχισαν το 1994 και ολοκληρώθηκαν το 1997. Την ίδια χρονιά, απέσπασε το βραβείο *Europa Nostra* για τη χρήση καλών τεχνικών αποκατάστασης και διατήρησης του αρχικού χαρακτήρα του Μοναστηριού. [44]

Αντίθετα η Μονή του Αγίου Νικολάου στην Ορούντα αποκαταστάθηκε πλήρως, ενώ παράλληλα έγινε επέκταση με ανέγερση νέας πτέρυγας (Εικ.186). Η νέα πτέρυγα σχεδιάστηκε με βασική αρχή την εναρμόνιση του νέου με το παλαιό και τον σεβασμό του χαρακτήρα του υφιστάμενου αποκαταστημένου μοναστηριού. Για τα νέα κτήρια χρησιμοποιήθηκαν παραδοσιακά

υλικά, πέτρα, ξύλο, πλινθάρι και όμοιες τεχνικές κατασκευής με τα υφιστάμενα. Με την αποπεράτωση του έργου έγινε η αναβίωση της Μονής ως κοινοβίου μοναζουσών. [45]

Εικ. 186: Μονή Αγίου Νικολάου στην Ορούντα

Μέσω αυτών των δύο παραδειγμάτων γίνεται αντιληπτό

ο διαφορετικός τρόπος αντιμετώπισης ενός μνημείου. Θέματα όπως αρχιτεκτονική του ερειπίου, αυθεντικότητα, συμβατότητα υλικών, δομική ενίσχυση τίθενται υπό συζήτηση. Πριν παρθεί η τελική απόφαση για τη στρατηγική που θα ακολουθηθεί για την αποκατάσταση ενός εγκαταλειμμένου μνημείου πρέπει να διεξαχθεί έρευνα και να αξιολογηθούν όλες οι αξίες που αυτό περικλείει μέσα από το φιλοσοφικό πλαίσιο των διεθνών αρχών για την αποκατάσταση.

9 . ΕΠΙΛΟΓΟΣ- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κύρια ζητούμενα της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας ήταν διερεύνηση του τρόπου αποκατάστασης του κτηρίου της Πρώην Ιερατικής Σχολής της Μονής Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων στο ακρωτήριο Μελέχα Χανίων, με σύγχρονα μέσα και συμβατά υλικά και συγχρόνως η ανάδειξη της ιστορίας και των αξιών που αντιπροσωπεύει το κτήριο μέσω της νέας χρήσης που προτείνεται.

Αφού έγινε πλήρης αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης και προσδιορισμός των φθορών του κτηρίου, προτάθηκαν τρόποι αντιμετώπισης των γενεσιουργών αιτιών και ενίσχυσης της στατικής συμπεριφοράς του κτιρίου με επεμβάσεις που δεν αλλοιώνουν την αρχιτεκτονική μορφή και την κατασκευαστική δομή του

μνημείου. Τα στοιχεία αυτά αφού συμπληρωθούν με τα στοιχεία που χρήζουν περαιτέρω μελέτης, όπως για παράδειγμα η διερεύνηση της θεμελίωσης, μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για μια ολοκληρωμένη αντισεισμική μελέτη.

Μέσω της μελέτης της ιστορίας του κτηρίου και της πλήρους κατανόησης των αξιών και ιδανικών που αντιπροσωπεύει προτάθηκε νέα χρήση που σέβεται το παρελθόν του κτηρίου και ταυτόχρονα ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της Μονής. Με την μετατροπή της Πρώην Ιερατικής Σχολής σε Συνεδριακό Κέντρο το κτήριο θα αποκτήσει πάλι ζωή και θα συνεχίσει να προσφέρει στην χριστιανική και παιδαγωγική κατάρτιση της κοινωνίας, όπως προσέφερε τόσα χρόνια κατά το παρελθόν η Ιερατική Σχολή.

10 . ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Ανδριανάκης Μιχάλης., «*ΙΕΡΑ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΤΩΝ ΤΖΑΓΚΑΡΟΛΩΝ*», Χανιά, 1994
- [2] Παπαδοπετράκης Γρηγόριος, «*Ιστορία της Ιεράς Μονής Αγίας Τριάδος επονομαζόμενης των Ζαγκαρολών*», Κρητικά Χρονικά, 20 (1966),σελ. 17-162
- [3] Τωμαδάκης Ν.Β., «*Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων εν Ακρωτηρίω Μελέχα Κρήτης*», Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών, τόμος Θ', 1932, 289-350
- [4] Ψιλάκης Νίκος., «*Μοναστήρια και Ερημητήρια της Κρήτης*», τόμος Β', Ηράκλειο 1993, 225 κ. εξ.
- [5] Παπαϊωάννου Κωνσταντίνου Σ., «*ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΣΑΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ*» Διατριβή επί Διδακτορία, Ε.Μ.Π., Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Αθήνα, 1977
- [6] Σίμου Ξένη, «*Ιστορία και αρχιτεκτονική της Ι. Μονής Αγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων στο Ακρωτήρι Χανίων*», ερευνητική εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα, Ιούλιος 2009
- [7] Ορλάνδος, Αναστάσιος Κ., «*Μοναστηριακή Αρχιτεκτονική*», Έκδοση Β', Αθήναι 1958
- [8] Βασιλειάδης Δημήτρης., «*Κτίσματα που μονάζουν*» , Αθήνα, 1992

[9] Χρυσαφάκη, Γεωργία Γ., « *ΙΕΡΑ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΑΣ ΤΩΝ ΤΖΑΓΚΑΡΟΛΩΝ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΠΡΟΜΕΛΕΤΗ ΝΕΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ ΚΤΙΡΙΑΚΟΥ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ*», Χανιά, Ιούνιος 2005

[10] Καρπάνου Χρυσάνθη, «*ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ Ι.Μ. ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΤΖΑΓΚΑΡΟΛΩΝ ΣΤΟ ΑΚΡΩΤΗΡΙ ΧΑΝΙΩΝ*», Διάλεξη, Ε.Μ.Π., Ιούλιος 2009

[11] Δελάκης, Ευάγγελος Γ, «*ΤΟ ΙΕΡΟΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΑΥΤΟΥ 1892-1905*», ΑΓΙΟΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ ΧΑΝΙΩΝ, 1998

[12] ΠΕΡΑΚΗΣ Ηρακλής , «*Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΣΤΟ ΙΕΡΟΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ*», ανακοίνωση στο 2^ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ *Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΑΥΓΗ ΤΟΥ 21^{ΟΥ} ΑΙΩΝΑ*, Πάτρα, 4-6 Οκτωβρίου 2002

<http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio2/praktika/rearakis.htm>

[13] «Το Ιεροδιδασκαλείον της Αγίας Τριάδος – Ίδρυσις Σχολής», *Πατρίς*, Χανιά 1^η Ιουλίου 1900, αρ. φύλου 48.

[14] Ιγνατάκης, Χ., «*Μηχανική της τοιχοποιίας Σύνθεση φέροντος οργανισμού- Απόκριση και τυπολογία βλαβών υπό κατακόρυφα και σεισμικά φορτία*», Διάλεξη, ΤΕΕ-ΤΚΜ, 2009.

[15] Ρηγόπουλος Κωνσταντίνος, *ΜΕΛΕΤΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΜΕΝΗΣ ΒΟΡΕΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΠΤΕΡΥΓΑΣ «ΛΕΥΚΟ ΚΟΝΑΚΙ» ΤΗΣ Ι.Μ. ΧΙΛΑΝΔΑΡΙΟΥ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥ*, Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία, Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 2012

[16] Μοροπούλου Αντωνία, «Περιβαλλοντικά αίτια – Φαινόμενα και μηχανισμοί της φθοράς – Σχέση φθοράς και παθολογίας», Δ.Π.Μ.Σ. «Προστασία Μνημείων», NTUA, ACADEMIC OPEN COURSES

<http://ocw.aoc.ntua.gr/modules/document/file.php/ARCH101/1221%20Decay%20phenomena%20and%20mechanisms.pdf>

[17] Βαγγελάκος Αλέξανδρος, «Έντατική Κατάσταση και Παθολογία μεγάλων Ιστορικών κτιρίων στην Κεντρική Ελλάδα», Διδακτορική διατριβή Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη, 2008

[18] Χατζηκωνσταντίνου Αλεξάνδρα, «ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕΘΟΔΩΝ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΣΕΙΣΜΙΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ΚΤΙΡΙΩΝ ΑΠΟ ΦΕΡΟΥΣΑ ΤΟΙΧΟΠΟΙΙΑ», Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα, Φεβρουάριος 2014

[19] Θεοδορίδης, Χ.Δ., «Συμβατά Υλικά και Μέθοδοι Συντήρησης και Αποκατάστασης Ιστορικών Κτιρίων», ανακοίνωση στο 15ο Συνέδριο Σκυροδέματος, ΤΕΕ, ΕΤΕΚ, Αλεξανδρούπολη, 25-27 Οκτωβρίου, 2006

[20] Μουχλιανίτης, Χρ., «Αποτύπωση, Αποτίμηση & Ενίσχυση Πεντάωροφου Κτηρίου από Φέρουσα Τοιχοποιία στο Ιστορικό Κέντρο της Κέρκυρας», Δ.Π.Μ.Σ. Ε.Μ.Π., Φεβρουάριος 2013

[21] Σταυρουλάκη Μαρία, «ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΕ ΜΝΗΜΕΙΑΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ», 3η Παρουσίαση διαλέξεων για το μάθημα Παθολογία και Τεχνολογία Επεμβάσεων σε Μνημειακές Κατασκευές, Μ.Π.Σ. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Π.Κ.

[22] Καραντώνη, Φ. «Κατασκευές από τοιχοποιία. Σχεδιασμός και Επισκευές», Αθήνα 2004

[23] Γκιούλη, Βασιλική «ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟ», Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Πάτρα, Σεπτέμβριος 2008

[24] Τζίτζιρης, Κωνσταντίνος, «Τα ξύλινα δάπεδα που επικρατούν στην Ελλάδα. Προσέγγιση των ηχομονωτικών δυνατοτήτων τους.», Πτυχιακή εργασία, ΤΕΙ Λάρισας, Καρδίτσα, Μάιος 2010

[25] Νομικός, Μιχάλης, "Αποκατάσταση - επανόχρηση κτιρίων", Θεσσαλονίκη 1997

[26] "Οικοδομές με φέροντα οργανισμό από πλινθοδομή ή λιθοδομή. Αρχές επισκευής από σεισμό", ΤΕΕ, Αθήνα 1978

[27] Νομικός, Μιχάλης, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟΥ ΝΤΑΝΙΕΛ ΠΟΛΥΧΩΡΟΣ ΤΕΧΝΗΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΗΣ «ΜΑΝΟΣ ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ» ΣΤΗΝ ΞΑΝΘΗ, ΚΤΙΡΙΟ, Θεσσαλονίκη, 2015, τχ.2, σελ. 73-82

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

[28] Pashley R. , «*Travels in Crete*» ,London, 1837, chap. II, pg. 18

[29] Gerola G., «*MONUMENTI VENETI DELL' ISOLA DI CRETA*», Venezia, 2 Gennaio 1905

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

[30] http://listedmonuments.culture.gr/monument_print.php?code=16838

[31] <http://lyk-chanion.chan.sch.gr/index.php/to-sxoleio/istorika-stoixeia>

[32] <http://www.decobook.gr/texnika-arthra/vafes-epixrismata/1658-2015-06-28-21-20-18>

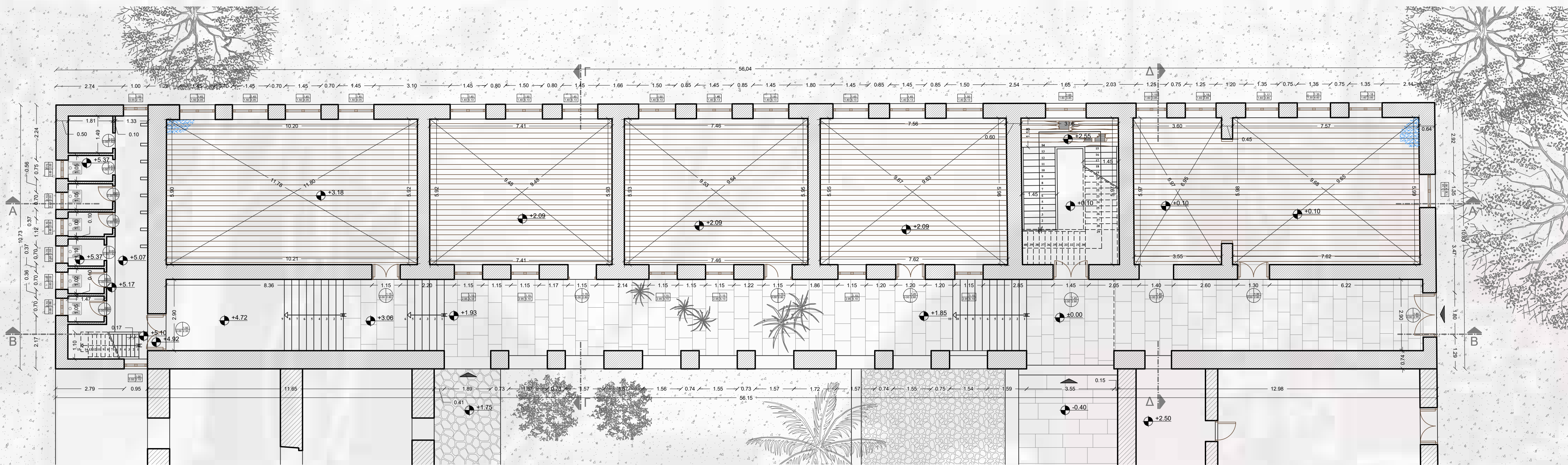
- [33] <http://www.teetak.gr/files/ekdiloseis/hmerides/2008/oikodomw/moutsopoulou.pdf>
- [34] <http://www.methodpapavasileiou.gr/gnwriste-to-ksylo/2012-02-28-12-53-37/synthrhsh.html>
- [35] <https://edition.cnn.com/travel/article/monastery-stays-travel/index.html>
- [36] <https://www.archdaily.com/768833/santa-maria-do-bouro-convent-eduardo-souto-de-moura-plus-humberto-vieira>
- [37] <http://monasterosantarosa.com/>
- [38] <https://www.designhotels.com/hotels/netherlands/maastricht/kruisherhotel-maastricht>
- [39] <http://kloster-eberbach.de/en/monastery>
- [40] <http://www.theflorentine.net/lifestyle/2013/01/le-murate/>
- [41] <https://www.regardpost.com/2017/08/luxurious-incarceration-garsten-abbey-prison/>
- [42] <http://www.monilazariston.gr/6845B6D7.el.aspx>
- [43]] <http://mpaou.uth.gr/el/>
- [44] <http://www.hydra.com.gr/monastiria/>
- [45] <http://www.immorfou.org.cy/monasteries/saint-nicholas.html>

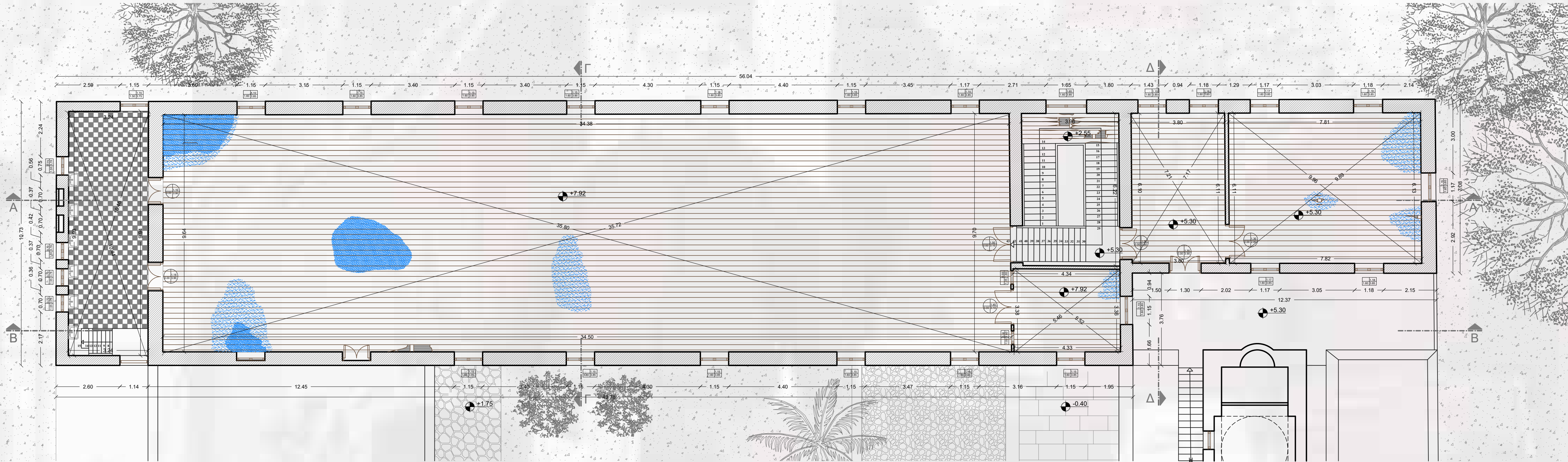
ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ
ΚΑΤΟΨΕΙΣ
ΚΛΙΜ. 1/100

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ -
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
Μ.Π.Σ. : Χώρας, Εκδοσιμής, και Δημιουργήσιμης Περιβάλλοντος
«Ολοκληρωμένη προστασία ιστορικού δομημένου περιβάλλοντος με προηγμένες τεχνολογίες και υλικά»
Διπλωματική διατριβή Μεταπτυχιακού Διπλώματος Εξέλιξης:
«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΤΩΝ ΤΖΑΓΚΑΡΟΛΩΝ»

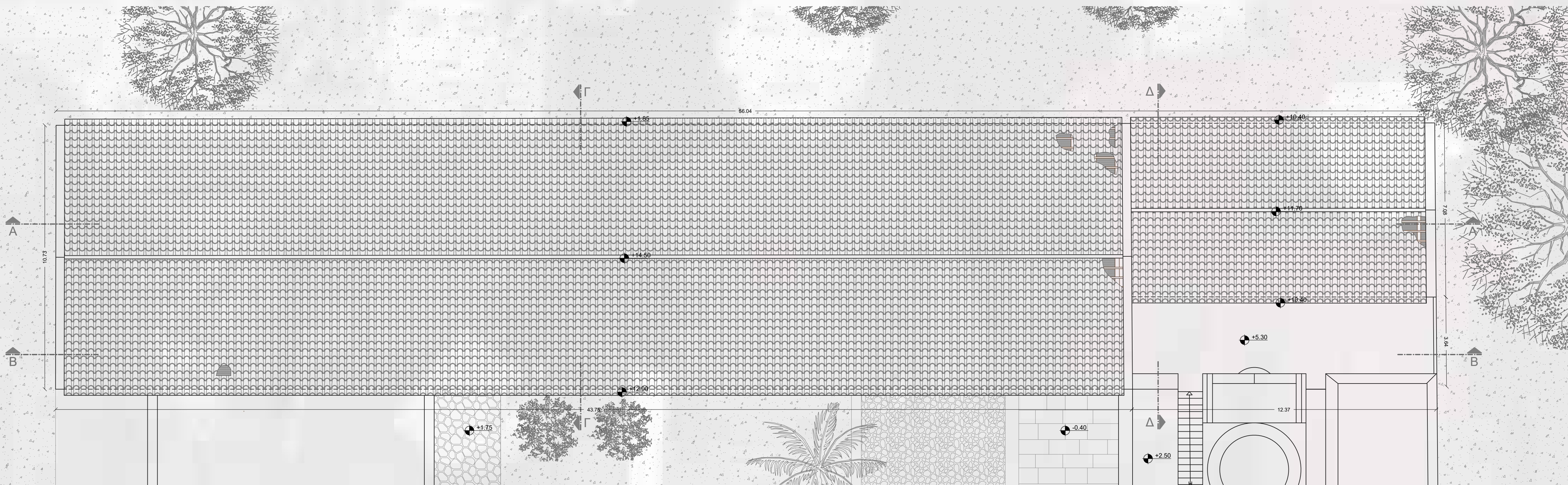
Φοιτήτρια: Ανδρέου Αναστασία
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Κασιώκη Αραλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ.
Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια: Στυριαννάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ.
Επιτροπή: Κασιώκη Αραλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ./ Στυριαννάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ./
Σκουπιδάκης Νικόλαος, Αναπληρωτής καθηγητής Π.Κ.

ΚΑΤΟΨΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

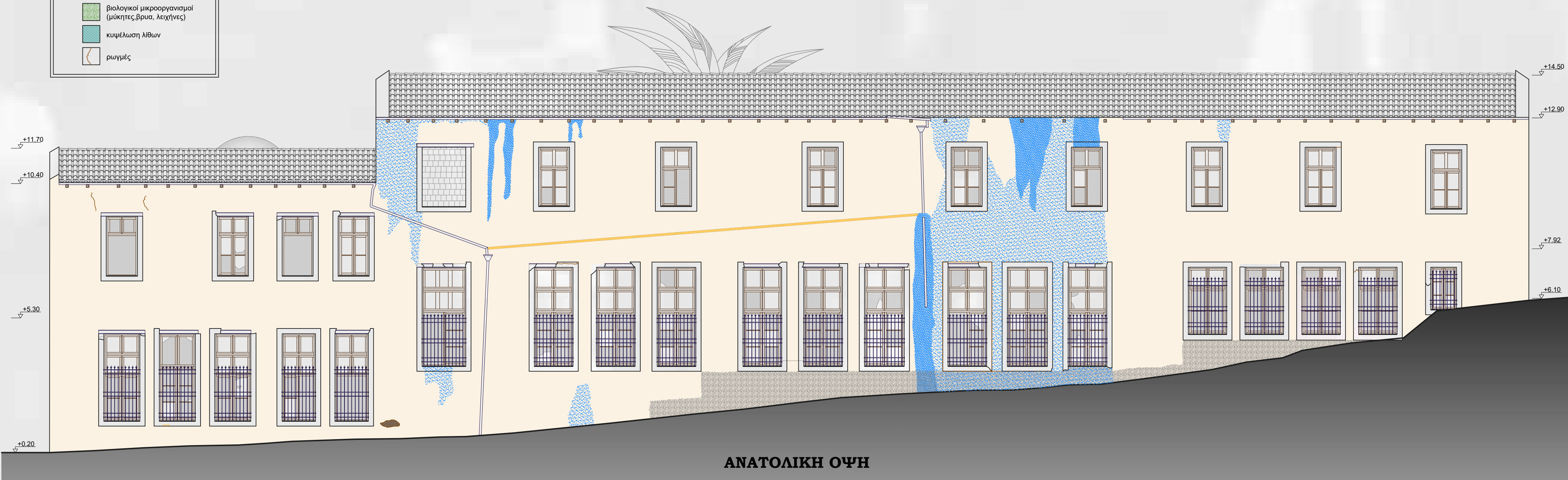
ΚΑΤΟΨΗ ΟΡΟΦΟΥ

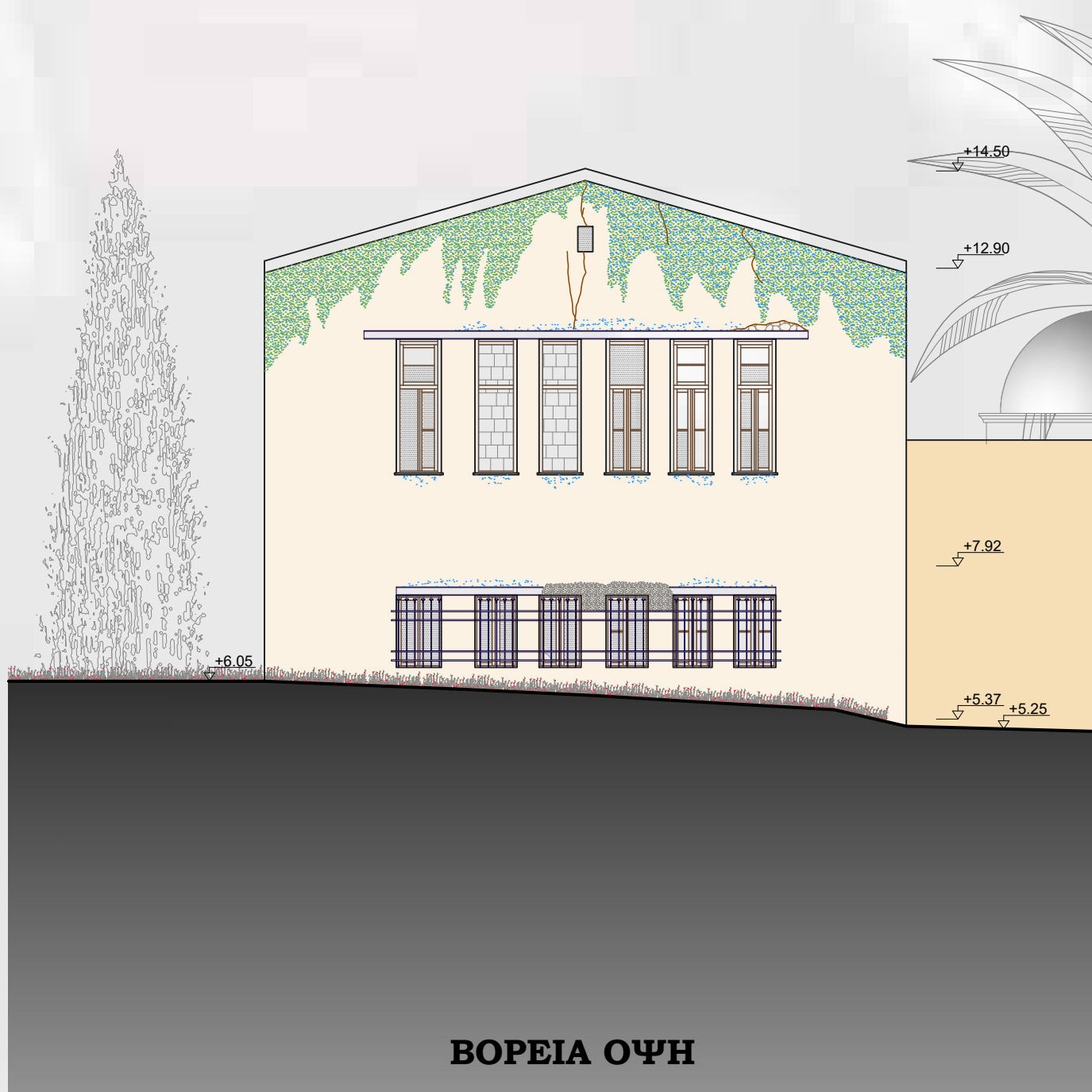
ΚΑΤΟΨΗ ΣΤΕΓΗΣ

ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΟΨΕΩΝ
ΚΛΙΜ. 1/100

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΦΘΟΡΩΝ	
	αποκόλληση τσιμεντοειδούς στρώσης, σπασίματος
	αποκόλληση κονιάματος
	υγρασία
	νύσση
	υπερμεταλλισμός
	βιολογικοί μικροοργανισμοί (μυκητοί, βρύοι, λαχύνες)
	καταβόσκηση αβίων
	βελούδα

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΟΨΗ

ΒΟΡΕΙΑ ΟΨΗ

ΔΥΤΙΚΗ ΟΨΗ

ΝΟΤΙΑ ΟΨΗ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΦΘΟΡΩΝ

αποκόλληση τελευταίας στρώσης επιχρίσματος

αποκόλληση κονιάματος

υγρασία

νεώτερη τσιμεντοκονίαμα

βιολογικοί μικροοργανισμοί (μύκητες, βρύα, λειχήνες)

κυψέλευση λίθων

ρωγμές

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ -
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

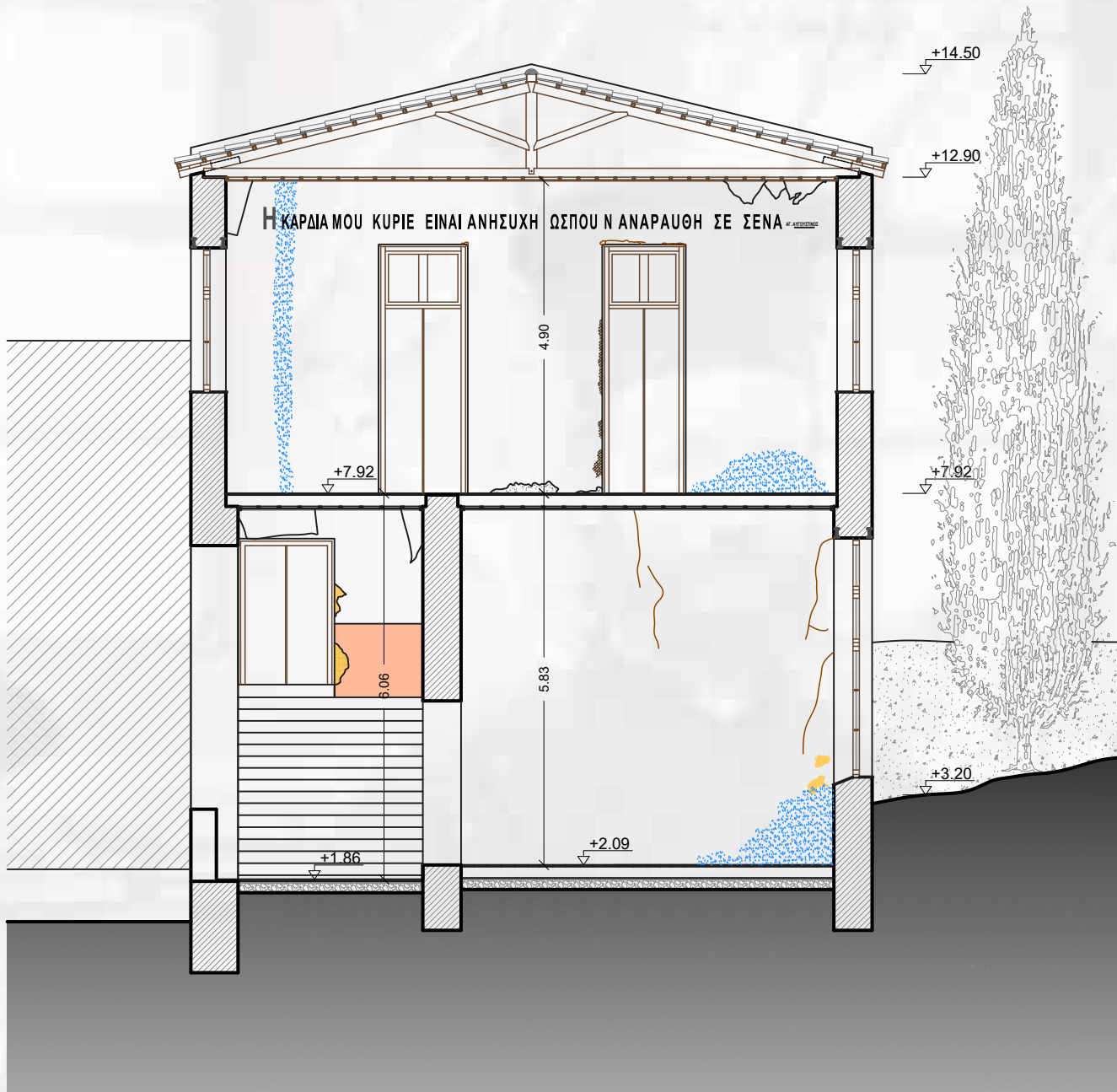
Μ.Π.Σ. : Χώρος, Σχεδιασμός, και Δομημένο Περιβάλλον
«Ολοκληρωμένη προστασία ιστορικού δομημένου περιβάλλοντος με προηγμένες τεχνολογίες και υλικά»

Διπλωματική διατριβή Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδικευσης:
«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΠΡΩΪΝ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΤΩΝ ΤΖΑΓΚΑΡΟΛΩΝ»

Φοιτήτρια: Ανδρέου Αναστασία
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Κωτσάκη Αμαλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ.
Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σταυρουλάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ.

Επιτροπή: Κωτσάκη Αμαλία,Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ./ Σταυρουλάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ./
Σκουτέλης Νικόλαος, Αναπληρωτής καθηγητής Π.Κ.

ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ
ΤΟΜΕΣ
ΚΛΙΜ. 1/100

ΤΟΜΗ Γ-Γ

ΤΟΜΗ Α-Α

ΤΟΜΗ Δ-Δ

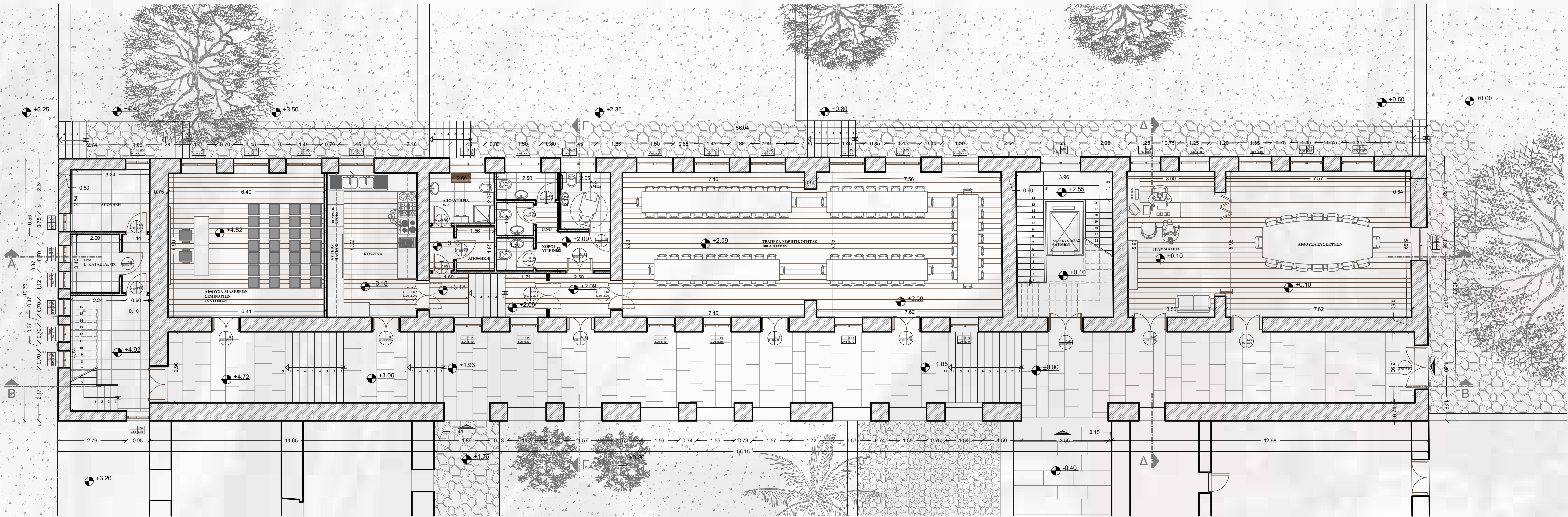

ΤΟΜΗ Β-Β

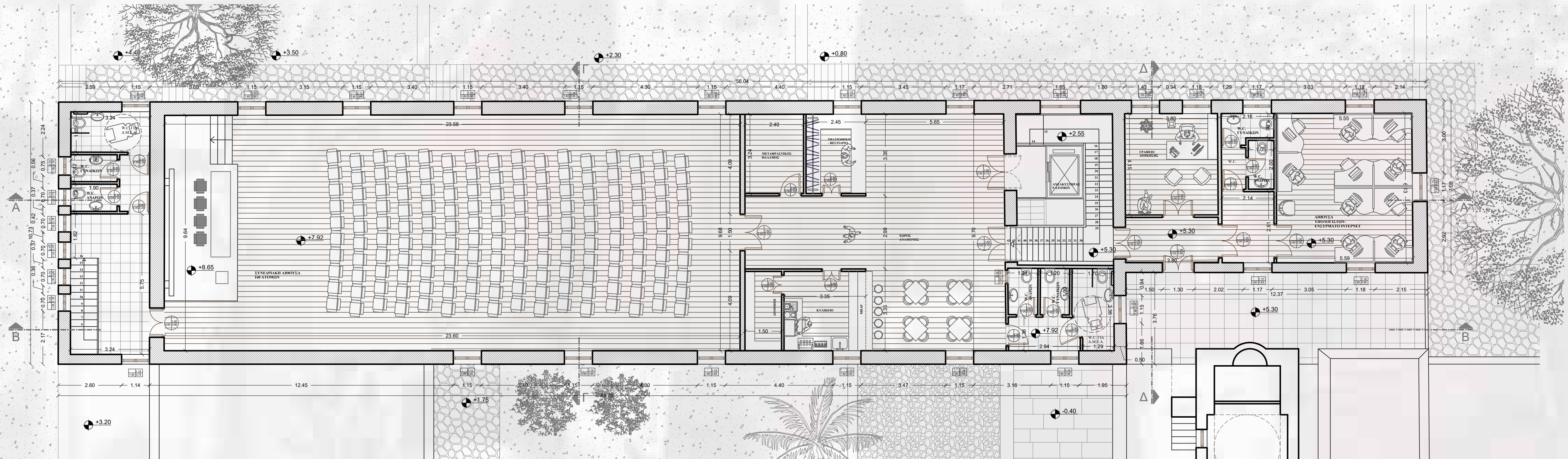

ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ
ΚΑΤΟΨΕΙΣ
ΚΛΙΜ. 1/100

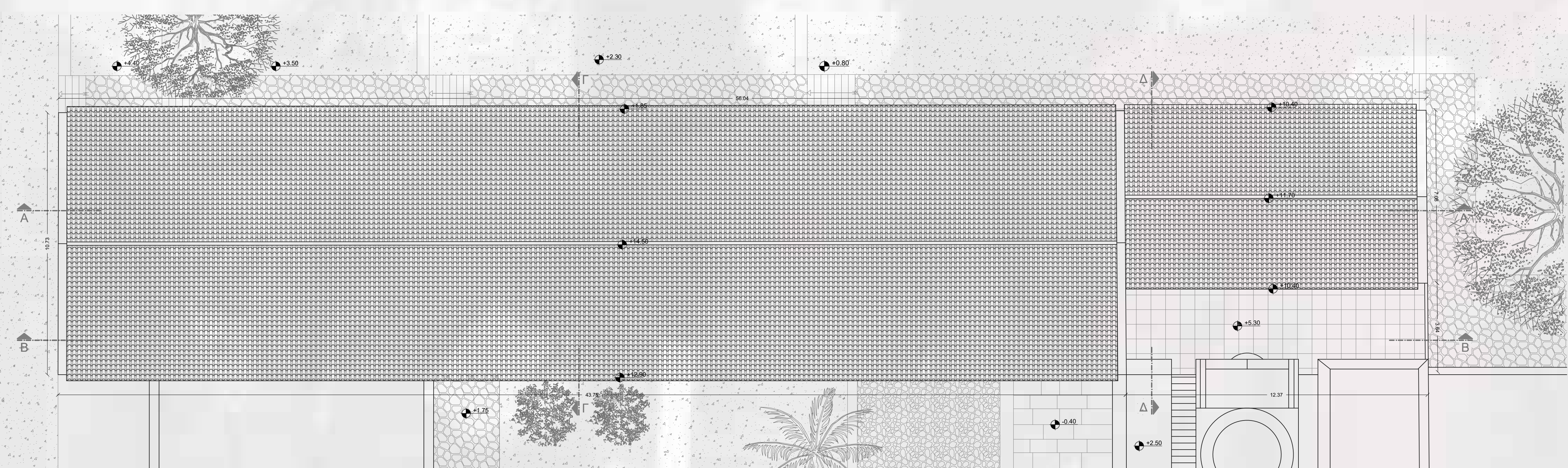
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ -
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
Μ.Π.Σ. : Χώρος, Σχεδιασμός, και Δομημένο Περιβάλλον
«Ολοκληρωμένη προστασία ιστορικού δομημένου περιβάλλοντος με προηγμένες τεχνολογίες και υλικά»
Διπλωματική Διατριβή Μεταπτυχιακού Διπλώματος Εξειδίκευσης:
«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ ΤΩΝ ΤΖΑΓΚΑΡΟΛΩΝ»
Φοιτήτρια: Ανδρέου Αναστασία
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Κατοική Αραλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ.
Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σταυρούλα Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ.
Εμπνευστή: Κατοική Αραλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ./ Σταυρούλα Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ./
Σκουτέλης Νικόλαος, Αναπληρωτής καθηγητής Π.Κ.

ΚΑΤΩΦΗ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

ΚΑΤΩΦΗ ΟΡΟΦΟΥ

ΚΑΤΩΦΗ ΣΤΕΓΗΣ

ΟΨΕΙΣ
ΚΛΙΜ. 1/100

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ -
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

Μ.Π.Σ. : Χώρος, Σχεδιασμός, και Δομημένο Περιβάλλον
«Ολοκληρωμένη προστασία ιστορικού δομημένου περιβάλλοντος με προηγμένες τεχνολογίες και υλικά»

Διπλωματική διατριβή Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδικευσης:
«ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΠΡΩΗΝ ΙΕΡΑΤΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ ΤΩΝ ΤΖΑΓΚΑΡΟΛΩΝ»

Φοιτήτρια: Ανδρέου Αναστασία
Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Κωτσάκη Αραλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ.
Συνεπιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σταυρουλάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ.

Επιτροπή: Κωτσάκη Αραλία, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Π.Κ./ Σταυρουλάκη Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια Π.Κ./
Σκουτέλης Νικόλαος, Αναπληρωτής καθηγητής Π.Κ.

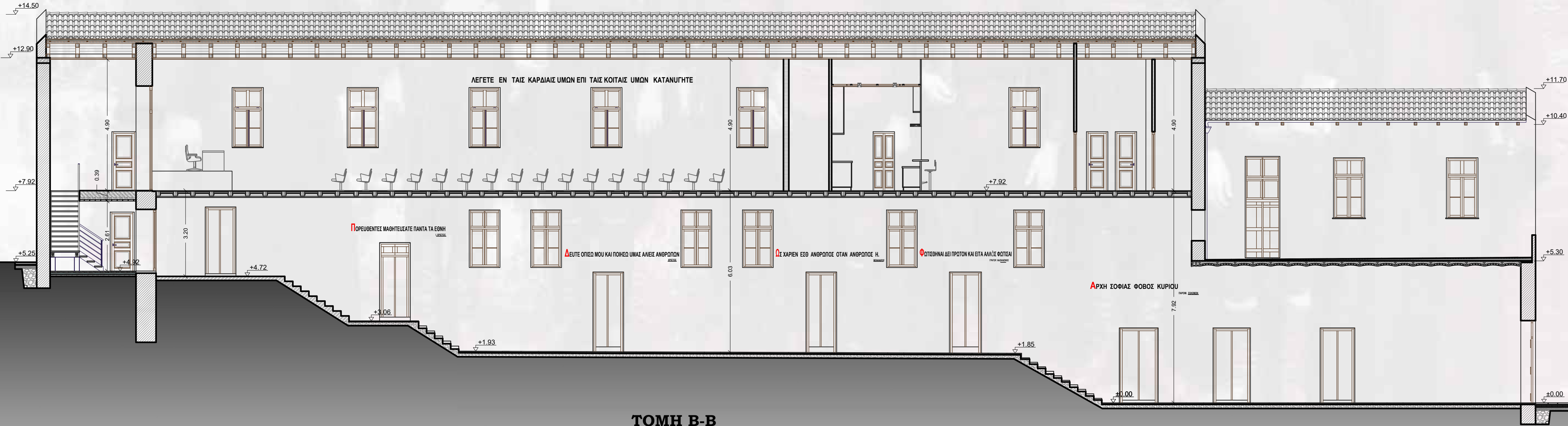
ΕΠΙΛΕΞΗ
ΤΟΜΕΣ
ΚΛΙΜ. 1/100

ΤΟΜΗ Δ-Δ

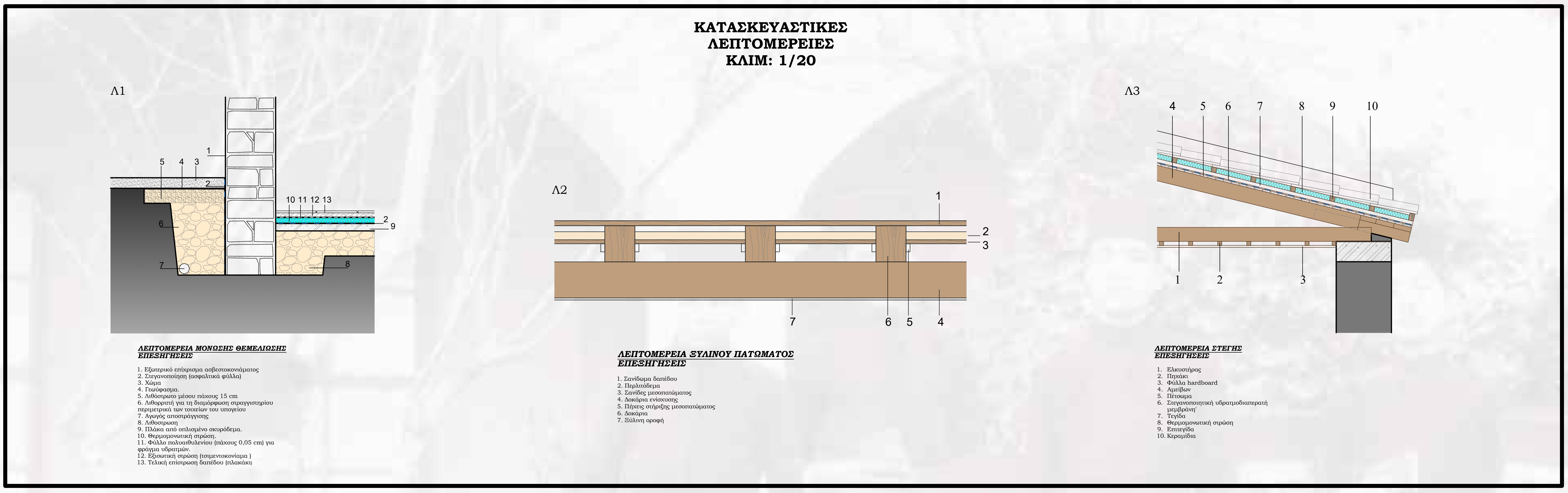
ΤΟΜΗ Γ-Γ

ΤΟΜΗ Β-Β

ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ
ΤΟΜΕΣ-
ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ
ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΕΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΥΛΙΚΩΝ

- ΛΙΘΟΔΟΜΗ
- ΟΠΛΙΣΜΕΝΟ ΣΚΥΡΟΔΕΜΑ
- ΓΥΨΟΣΑΝΙΔΑ

